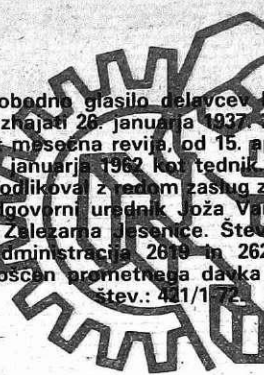

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 7. APRILA 1983

ŠTEVILKA: 13 • LETO: XXXII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Vani - Naslov: Uredništvo Železarnja, SŽ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščan prometnega davka po pristojnem mnenju števil: 421/172.

AKTIVNOST ZSS PRI SPREJEMANJU ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

Na podlagi zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki ga je sprejela skupščina SFRJ na seji zveznega zbora 22. aprila lani, moramo v Sloveniji sprejeti zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, statut skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SRS in druge samoupravne splošne akte. Republiški zakon se sprejema v trifaznem zakonodajnem postopku. Skupščina SR Slovenije je sprejela predlog za izdajo zakona na sejah vseh treh zborov 28. septembra lani.

SKRBETI BI MORALI TUDI ZA VSAKODNEVNE DROBNE ŽIVLJENJSKE PROBLEME ČLOVEKA

Čeprav v naši socialistični samoupravni družbi nenehno poudarjamo skrb za človeka, tudi za njegove drobne življenjske probleme, ki pravzaprav sestavljajo človekovo življenje, velikokrat na vse to pozabljamo in hodimo mimo njih tudi takrat, ko bi bila za rešitev drobnega človekovega problema potrebna samo dobra beseda ali najmanjša pozornost. Za to so različni vzroki, med najmočnejše pa zadnja leta prav gotovo sodi močan prodor malomeščanske psihologije potrošniške družbe, ki odtuje, dehumanizira in razvrednoti človeka, čeprav bi se morala skrb za njega nenehno povečevati, da bi nam resnično v vseh pogledih postal prvi in najpomembnejši.

Z vsem tem smo se doslej v vsakodnevem življenju premalo soočali, čeprav je že pred desetletjem slovenska zveza komunistov opozarjala in napovedovala boj nekaterim že močno prisotnim idejnim in estetskimi odklonom razvrednotenja sporočila in vsebine umetniškega ustvarjanja, kot posledice prodora malomeščanske ideologije. Takrat so bili močno prisotni pojavi, ki še danes niso povsem izkoreninjeni, namreč zanikanje vseh dosežkov in pridobitev naše revolucije, samoupravljanja in socializma nasploh, zanikanje vsega tistega, kar je dragocenega nastajalo v tisočletnem razvoju človeške misli in kulture, pa celo zanikanje humanizma kot nečesa preživelega, kar je v bistvu preživela predvojna malomeščanska ideologija. Vse to je seveda zavajalo naše ljudi, še predvsem mlado generacijo, ki ni doživljala narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije ter povojne izgradnje in obnove domovine, od resničnih problemov in vrednot našega življenja.

Drugi tak pojav, ki ni danes nič manjši kot pred desetletjem, ko je zveza komunistov začela nanj opozarjati in ki v gornjem smislu pomeni razvrednotenje, je izdajanje in podpiranje vsakovrstne plaže in kiča, ki propagirata surovost, nasilje, malomeščanski način življenja in njegove »vrednote«. Vse to je in ustvarja v zavesti ljudi utvare o sodobni meščanski »družbi izobilja« in jih odvraca od boja za socialistične in humanistične družbenopolitične cilje. Vse to je in na žalost še vedno prihaja do izraza zlasti v množičnih običjih in v kulturnih dejavnostih z množičnim vplivom, kot so film, dnevni, revijalni in knjižni tisk, gledališča in RTV.

Ob vsem tem ne smemo prezreti dejstva, da smo dežela odprtih meja in s tem tudi odprti posrednim in neposrednim vplivom malomeščanske ideologije in malomeščanske psihologije. Ob vsem tem pa tako vzgojnoizobraževalna kot idejnopolična aktivnost nista bili dovolj prisotni in učinkoviti in namesto da bi te negativne pojave in vplive zmanjševali in odpravljali, so še danes v vsakdanjem življenju prisotni ter imajo svoj odraz v človeški odtujenosti, dehumanizaciji in razvrednotenju človeka.

Tem pojavom podajata roko tudi birokratizem in tehnokratizem in tako človek velikokrat s svojimi težavami in drobnimi problemi ostaja sam, čeprav, kot že rečeno, zelo radi poudarjamo skrb za človeka.

V sedanjih zaostrenih gospodarskih razmerah, ki jih pogosto tudi težke mednarodne gospodarske in politične razmere, ko se je realno zmanjšal življenjski standard in ko je viden razkorak med osebnimi dohodki in rastjo cen, je skrb za človeka še izjemno pomembna. To skrb pa ne bi smeli omejevati samo na različne denarne podpore ob daljši bolezenski odsotnosti ali nabavi ozimnice in podobno, za kar tudi nimamo ustrezne metodologije in evidence, temveč jo razširiti na vse težave in probleme, ki pestijo človeka, delavca — so delavca. Teh pa danes že iz navedenih vzrokov ni malo in se prav gotovo ne nanašajo samo na materialno področje. Velikokrat bi tako skrb izrazila že dobra beseda, pozornost do sodelavca in njegovih drobnih problemov v toplem razgovoru in podobno. Med drobnimi problemi je mnogo takih, ki se ne nanašajo na materialna vprašanja, ki bi jih bilo mogoče rešiti le z nekoliko dobre volje, psihologi pa celo pravijo, da se človek že s tem, ko svoj problem ali težavo zaupa drugemu, počuti mnogo bolje. Za vse to nam navadno iz že navedenih pa tudi drugih vzrokov »zmanjka časa«.

Nedvomno bodo v sedanjem času vedno bolj v ospredju materialni problemi pri nekaterih naših sodelavcih z nižjimi osebnimi dohodki in večjimi družinami, o čemer bi morali še posebno skrb voditi v osnovnih organizacijah zveze sindikatov. Ob vsem tem si moramo naliti tudi čistega vina, da glede na republiško resolucijo in dogovor o uresničevanju družbene usmeritve in razporejanja dohodka v letu 1983 ne bomo doživljali nikakršna povečevanja osebnih dohodkov, če ne bomo pogojena z izvozom na konvertibilno področje, produktivnostjo dela, gospodarnostjo (ekonomičnostjo) dela in donosnostjo dela (rentabilnostjo).

S tem smo hoteli poudariti, da skrb za človeka in premagovanje razkoraka med osebnimi dohodki in podražitvami ni v povečevanju osebnih dohodkov brez gornjih kvalitetskazkazalcev, ker bi sicer še bolj povečevali nestabilnost, temveč v boljšem, racionalnejšem, varčnejšem, kvalitetnejšem in produktivnejšem delu. Tudi to moramo imeti pred očmi, kadar govorimo o človeku in njegovih večjih ali manjših problemih. Z dobrim in odgovornim delom bomo krepili skrb za človeka, ki je in mora biti v naši socialistični družbi največje bogastvo.

(Nadaljevanje na 6. strani)

POGOJI IN MOŽNOSTI UVELJAVLJANJA PRAVIC IZ ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Neusklajenost potrebnih in razpoložljivih sredstev za izvajanje dogovorjenega programa zdravstvenega varstva, razvidna že iz prvih resolucijskih izhodišč glede rasti dohodka in delitvenih razmerij v letu 1983 (rast sredstev za zdravstveno varstvo 10 % glede na leto 1982), je narekovala samoupravnim organom zdravstvenih skupnosti in zdravstvenih organizacij vrsto aktivnosti za pravočasno reševanje problemov. Vse skupščine občinskih zdravstvenih skupnosti gorenjske regije so zato že v januarju 1983 obravnavale program varčevalnih ukrepov, med njimi tudi povečanje prispevka za stroškom zdravstvenega varstva oziroma participacije.

V pripravi republiškega zakona so slovenski sindikati obravnavali vsa bistvena vprašanja, ki zadevajo družbenoekonomski položaj delavcev in kmetov ter njihovih družin, kar bo nedvomno dobra podlaga za nadaljnje delo pri dograditvi celovitega pokojninskega in invalidskega sistema.

Na podlagi programa aktivnosti Zveze sindikatov Slovenije pri oblikovanju in sprejemanju nove zakonske in samoupravne ureditve pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki ga je pripravil republiški svet ZSS, se morajo sindikati na vseh ravneh organiziranosti vključiti v široko javno razpravo o osnutku in predlogu zakona o pokojninskem in

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sodelavki v TOZD Vratni podboji (foto S. Kokalj)

V TOREK LETNA DELOVNA KONFERENCA SINDIKATA ŽELEZARNE

V torek, 12. aprila, predsednik izvršnega odbora konference osnovnih organizacij zveze sindikatov Železarnje ob 12. uri v spodnjih prostorih restavracije Kazina sklicuje letno delovno konferenco osnovnih organizacij sindikata Železarnje.

Osrednji točki dnevnega reda delovne konference sindikata Železarnje bosta obravnavala poročila o delu konference sindikata in njenih organov v preteklem letu in obravnavo letnega programa dela konference in njenega izvršnega odbora za letošnje leto. Delegati konference so o tem prejeli že pisno gradivo.

Poleg navedenega bodo na konferenci opravili tudi nadomestne volitve v izvršni odbor konference in

sprejeli finančni plan za letošnje leto.

Značilno za preteklo leto, navaja poročilo, je bila velika angažiranost sindikalnih aktivistov pri reševanju problemov družbenoekonomskih odnosov, preskrbljenosti z repromateriali, izpolnjevanju planskih obvez, ustvarjanju razpoložnosti za boljše izkoriščanje delovnega časa in na prav, v prizadevanjih za racionalnejše delo, varčevanje z energijo in dru-

gimi potrošnimi materiali ter izboljšanje tehnološke in delovne discipline.

Posebno skrb, je rečeno v poročilu, je sindikat v lanskem letu namenil izdelavi in dopolnjevanju samoupravnih dokumentov z zahtevo, da se dela pri tem pospešijo. Kritiziral so prepočasno delo posameznih projektnih grup, ki so bile zadolžene za izdelavo posameznih samoupravnih dokumentov, analiz in opredelitev in zahtevali od poslovnega odbora Železarnje, ki je projektne grupe imenoval, da posameznike kliče na odgovornost in imenuje nove nosilce nalog. Navajajo, da z reakcijo na njihovo zahtevo niso v celoti zadovoljni, ker so bili sicer posamezni neaktivni nosilci nalog zamenjani, niso bili pa klicani na odgovornost, čeprav so člani zveze komunistov. Tudi sicer v sindikatu niso zadovoljni, ker se premalo upoštevajo njihove zahteve in predlogi.

Kritično so v poročilu spregovorili tudi o zaostajanju projektne naloge »izdelave kataloga delovnih nalog in opravljenih njihovih vrednotenij«, predvsem v delovnih skupnostih skupnih služb, medtem ko je to delo v temeljnih organizacijah v glavnem opravljen.

Osnovne organizacije zveze sindikatov v TOZD in delovnih skupno-

(Nadaljevanje na 2. strani)

V MARCU KOLIČINSKO USPEŠNI, MANJ KVALITETNO

Po prvih podatkih, ki jih zbira statistika na sektorju za ekonomiko in organizacijo, je v mesecu marcu znašala skupna proizvodnja 132.616,6 tone ali 99,4 % mesečnega družbenega načrta, ki je bil enak operativnemu programu.

Delavci v TOZD PLAVŽ so v preteklem mesecu izdelali 13.865,9 tone grodlja in za mesečnim družbenim načrtom, ki je bil enak operativnemu programu, zaostali za 9,4 %.

Izjemne rezultate pa so v količinskem pogledu dosegli delavci v TOZD JEKLARNA, ki so v marcu izdelali 45.267 ton surovega jekla in s tem presegli mesečni načrt za 4,3 % (o njihovih dosežkih objavljamo poseben sestavek).

Za prodajo je bilo v preteklem mesecu narejenih 33.566,7 tone izdelkov, kar je 2.813,3 tone manj, kot je bilo načrtovano.

Podrobne delovne rezultate, dosežene v mesecu marcu po posameznih TOZD, s komentarjem boste lahko prebrali v naši prihodnji številki.

REKORDNA PROIZVODNJA V TOZD JEKLARNA

Mesec marec 1983 je prav gotovo eden najuspešnejših mesecev delavcev v TOZD Jeklarna, saj se ponašajo kar s tremi novimi dosežki, ki v sedanjih prizadevanjih za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije in večjo proizvodnjo pomenijo še prav poseben prispevek k prizadevanjem vseh delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela naše železarnje.

V prejšnjem mesecu so v TOZD Jeklarna dosegli tri pomembne delovne dosežke, in sicer:

— na napravi za kontinuirano vlivanje gredic so odlili 5.672 ton jekla oziroma gredic, kar predstavlja doslej najvišjo doseženo mesečno količino,

— delavci v oddelku električne peči so izdelali 16.578 ton surovega jekla, kar predstavlja rekordno mesečno proizvodnjo od obstoja elektrojeklarne,

— skupaj so delavci TOZD Jeklarna v marcu izdelali 45.267 ton surovega jekla, kar tudi predstavlja doslej največjo mesečno proizvodnjo.

Doseženi rezultati so še toliko pomembnejši, ker so se jeklarji praktično ves mesec soočali s pomanjkanjem belega surovega železa, šaržirnih jeklenih odpadkov in s stalnimi okvarami na razkladalno —

nakladalnih napravah v pripravi vložnega materiala. Ob koncu meseca marca so izgubili okrog 350 ton proizvodnje na Lectromelt električni peči zaradi okvare črpalke za transformatorsko olje.

Tudi doseženi kvalitetni asortiment je bil glede na objektivne možnosti — pomanjkanje belega surovega železa in dela ferolegur — zadovoljiv. Še vedno pa je, menijo tudi v TOZD Jeklarna, prevelik delež odpisa proizvodnje.

Vsekakor nas taki rezultati ohrabrujejo in potrjujejo pripravljenost naših delavcev, da kljub številnim objektivnim težavam dosegajo optimalne rezultate.

Delavcem TOZD Jeklarna iskreno čestitamo k njihovim delovnim uspehom z željo, da bi jih njihove delovne naprave čimdlje »ubogale« in da bi imeli ustrezne surovine, da bi količinskim rezultatom lahko sledili tudi v kvalitetskem pogledu.

ŠE 14 DNI DO VOLITEV SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Le še štirinajst dni nas loči od volitev delegatov v delavske svete in ostale samoupravne organe v temeljnih organizacijah združenega dela, delovnih skupnostih in Železarni kot celoti. Kandidacijski postopki so zaključeni in v teh dneh bodo izobešene kandidatne liste, kakršne so oblikovale osnovne organizacije zveze sindikatov, oziroma sindikat Železarnje.

Letošnje volitve imajo še izreden pomen, ker bomo izvolili delegate, ki se bodo morali z vso resnostjo in odgovornostjo spoprijeti z nalogami, ki jih pred nas postavlja politika gospodarske stabilizacije in nadaljnje izgrajevanje socialističnih družbenoekonomskih odnosov. To pa so izjemno odgovorne in zahtevne naloge in od njihovega uspešnega reševanja, ob premagovanju številnih ovir in odklonov, je odvisen naš stabilnejši jutrišnji dan.

Prav gotovo so priprave na delegatske volitve tudi čas, ko bi se morali soočiti z dosedanjimi slabostmi in odstopanji pri uresničevanju delegatskega sistema in delegatskih razmerij še posebno, ker smo samoupravnemu sistemu pripisovali slabosti, ki so dejansko nastajale ravno zaradi naše nedoslednosti pri izvajanju sistema.

Zakon o združenem delu v zvezi z delegatskim sistemom in odgovorno-

(Nadaljevanje na 3. strani)

AKTIVNOST ZSS PRI SPREJEMANJU ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

invalidskem zavarovanju. Občinski sveti zveze sindikatov bodo spodbudili javno razpravo v organizacijah združenega dela, skupaj z občinskimi konferencami SZDL pa tudi v krajevni skupnostih, tako da bo v razpravi o predlaganih rešitvah v osnutku zakona in zasnovah novega statuta republiške skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja vključenih čimveč delavcev in občanov. Hkrati bodo republiški odbori sindikatov dejavnosti s sodelovanjem drugih dejavnikov organizirali razpravo v vseh tistih okoljih, kjer so pogoji za kakovostno obravnavo specifičnih vprašanj s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja za dejavnost oziroma panogo.

Republiški svet ZSS in njegovi organi bodo v sodelovanju z vsemi pristojnimi družbenimi dejavniki v republiki obravnavali sistemske rešitve na tem področju in vsa pomembna vprašanja za uresničevanje socialno-ekonomske politike.

Gradivo za javno razpravo — osnutek zakona — je bilo objavljeno v prilogi skupščinskega Poročevalca 21. februarja letos in v prilogi Delavske enotnosti Sindikalni poročevalec št. 5 3. marca letos, povzetki pa tudi v Železarni 10. marca, več pa tudi v današnji številki.

Javna razprava o osnutku zakona bo trajala do konca aprila. Nato bo predsedstvo republiškega sveta ZSS obravnavalo poročilo o razpravi in z njim seznanilo slovensko skupščino. Ta bo osnutek obravnavala predvidoma v začetku maja. Junija bo objavljen predlog zakona in predvidoma konec julija bo skupščina zakon sprejela.

Spremembe in dopolnitve statuta skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja pa je treba sprejeti do konca leta.

Predsedstvo republiškega sveta ZSS je na zadnji seji sprejelo izhodišča za potek javne razprave o osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter spremembah in dopolnitvah statuta skupnosti. Predsedstvo se ni strinjalo z nekaterimi razmišljanji o skrajševanju delovne dobe, ki so se pojavljala v dosedanjih razpravah. Ugotovilo je, da so bile pripombe in zahteve organizacij in organov zveze sindikatov ob obravnavi predloga za izdajo zakona upoštevane. Opozorilo je, da mora razprava v sindikalnih organizacijah še posebej zajeti naslednja področja:

- invalidsko varstvo — invalidsko zavarovanje v OZD,
- predčasno upokožitev in predlagano višino odbitih odstotkov,
- urejanje beneficirane delovne dobe in možnosti, da se zavarovanec odpove benefikaciji v zvezi z uveljavitvijo pokojnine,
- vključevanje kmetov v enoten sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja,
- financiranje.

NOVOSTI V POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

Novosti v zveznem zakonu

Zvezni zakon določa skupne osnovne pokojninskega in invalidskega sistema, ki so obvezne za vse republike in avtonomni pokrajini. Pri tem gre zlasti za dva sklopa vprašanj. Prvič: zvezni zakon izhaja iz temeljne zamisli zakona o združenem delu, da je pokojninsko in invalidsko zavarovanje sestavni del združenega dela, da je to družbenoekonomski odnos in da delavci, ki gredo v pokoj, obdržijo položaj združenega delavca na specifičen način. Vse to zakon uveljavlja z uvedbo minulega dela kot izhodišča, od katerega je odvisna višina pokojnine. Drugič: zvezni zakon določa dva vira sredstev, in sicer osebni dohodek in dohodek temeljne organizacije združenega dela.

Druge najpomembnejše novosti iz zveznega zakona so še:

- oprositev gostote zavarovalne dobe,
- najnižja in najvišja pokojnina,
- nova definicija invalidnosti — tri možnosti: zmanjšana delovna zmožnost, preostala delovna zmožnost in izguba delovne zmožnosti. Delavec s preostalo delovno zmožnostjo ima pravico do razporeditve na druga ustrezna dela in naloge, do prekvalifikacije in dokvalifikacije. To pomeni, da ne bo imela statusa invalida oseba, ki ne more opravljati del, ki jih je opravljal pred invalidnostjo, če lahko v celoti opravlja drugo delo, ki ustreza strokovni izobrazbi ali z delom pridobljeni delovni zmožnosti.

Te pravice delavec uveljavlja v organizaciji združenega dela. Če OZD iz objektivnih razlogov ne bi mogla zagotavljati vseh pravic, se tudi v prihodnje predvideva širša družbena solidarnost.

Že ob pripravi zveznega zakona so se pojavljali nekateri problemi oziroma težnje, kot, na primer, skrajševanje delovne dobe.

Novosti v osnutku republiškega zakona:

Osnutek republiškega zakona povzema določbe zveznega zakona in vsebuje dve pomembni novosti v pokojninskem in invalidskem sistemu:

— krog zavarovancev se je razširil tudi na delovne ljudi, ki z osebnim delom samostojno opravljajo kot poklic umetniško ali drugo kulturno dejavnost, obrtnike, kmete in člane njihovih gospodinjstev, vrhunski športniki;

— prenos odgovornosti v zvezi z delovno invalidnostjo na OZD. To je vsekakor pomemben korak k večji humanizaciji dela, vendar se ob tem postavlja vprašanje, ali bomo uspeli vsem zagotoviti enak položaj.

Osnutek vsekakor premalo natančno določa uresničevanje. Natančnejše določbe so predvidene v statutu skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, predvsem pa v samoupravnih splošnih aktih OZD.

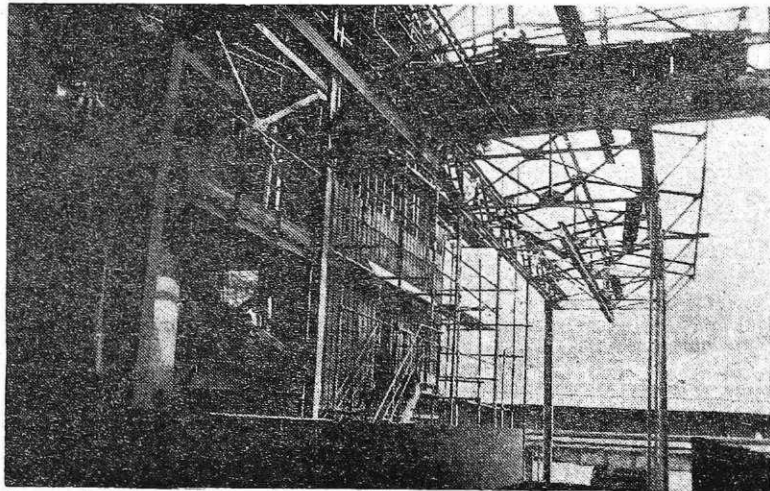
V razpravi bo nedvomno dosti besed o možnosti predčasnega upokoževanja. Delavce moramo seznaniti s tem, kaj to pomeni z vidika zagotavljanja socialne varnosti. Rešitev, ki je predlagana v osnutku, je zelo destimulativna, kar je po svoje prav,

pomeni pa to, da marsikdo ne bo imel možnosti za predčasno upokožitev. Zakaj? Zato, ker bo za pet let predčasnega odhoda v pokoj pokojninska osnova za 10 % nižja, torej ne 85 %, temveč 75 %. Od tega je treba odšteti še odstotek znižanja za pet let (predvidoma 1,5 % na leto, skupaj 7,5 %), osnova za obračun pokojnine je torej 67,5 %. Teh 7,6 % po preteku petih let sicer odpade, ostane pa še vedno 10 % nižja pokojnina. Velja tudi opozoriti, da tisti, ki bi se predčasno upokožili, ne bi imeli pravice do varstvenega dodatka.

V razpravah o novostih, ki naj bi jih prinesel osnutek zakona, se moramo zavedati, da so okvir, v katerem lahko odločamo o pravicah iz zakona, prav gotovo materialne možnosti združenega dela oziroma družbe. Predsedstvo RS ZSS je na prejšnji seji poudarilo, da pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja sedaj ni mogoče niti širiti niti ožiti. Tako je predčasno upokoževanje mogoče podpreti le izjemoma, s tem da se zavedamo, kaj pomeni predčasen odhod v pokoj z vidika zagotavljanja socialne varnosti.

Rešitve v zakonu, ki bi spodbujale delo čez polno delovno dobo, najbrž niso sprejemljive. Veliko pozornosti pa bi bilo treba v razpravah nameniti tudi odgovornosti za delovne invalide. Ta namreč prehaja iz skupnosti na OZD. Seveda pa ta prenos v celoti ni možen takoj ampak postopno. Pri tem pa je pomembno določiti stopnjo solidarnosti za vse tiste OZD, kjer so pogoji dela težki in invalidnosti tudi z varstvenimi ukrepi ni mogoče bistveno zmanjšati.

(Informacije RS ZSS 1/VII)

Konstrukcija na vakuumski napravi (foto S. Kokalj)

V TOREK KONFERENCA SINDIKATA

(Nadaljevanje s 1. strani)

stih so bile v preteklem letu tudi močno prisotne pri reševanju tekočih proizvodnih problemov, pospeševanju izvoza in pri uresničevanju sprejetega družbenega plana.

Poročilo obravnava tudi delovanje delegatskega sistema v Železarni, ki je še premalo povezan s svojimi volilci oziroma bazo in za katerega kvalitetno delovanje bi morale skrbeti vse socialistične subjektivne sile v TOZD in delovnih skupnostih. Tako pa se običajno slabosti delovanja delegatskega sistema naprtijo izključno sindikatu, čeprav ima veliko odgovornost, dejansko pa je kvalitetno delovanje odvisno od angažiranosti vseh socialističnih sil.

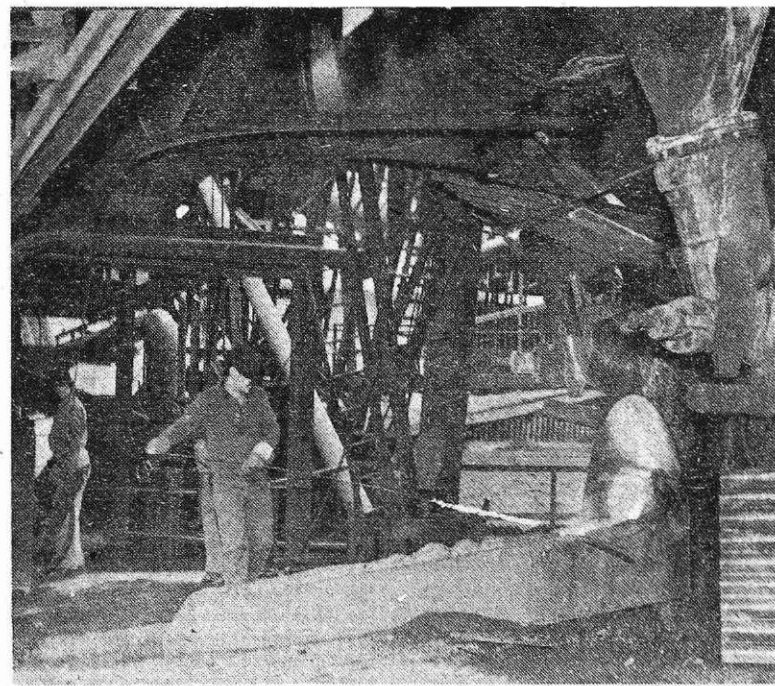
Poročilo navaja, da o določenih stvareh veliko govorimo in sprejemamo ustrezne sklepe, ki pa prevečkrat predolgo čakajo na realizacijo ali pa ostanejo neuresničeni. Kot primer omenja nagajevanje po delu in rezultatih dela, ki je sedaj v Železarni v takšnem stanju, da nam ne more biti v ponos. O tem vprašanju naj bi se tudi konferenca konkretno opredelila, kajti poudarjane cilje: višjo produktivnost dela, večjo proizvodnjo, varčevanje, delovno in tehnološko disciplino in podobno bomb dosegli le z doslednim uresničevanjem dohodkovnih odnosov.

V sindikatu ugotavljamo, navaja poročilo, da so delavci pripravljeni delati, da razumejo težko gospodarsko situacijo doma in v svetu, da so se pripravljali spoprijeti s stabilizacijskimi nalogami, pripravljani so tako kot vsa povojna leta, vendar ne morejo prenašati enih in istih problemov, ki se odlagajo iz leta v leto, ne da bi jih kdorkoli poskušal reševati. Pri tem poročilo ponovno navaja neurejenost nagajevanja, ki v Železarni presega že vse normalne meje. Ugotavljajo namreč, da je razlika v nagajevanju med najslabše in najboljše plačanimi TOZD in de-

lovnimi skupnostmi že preseгла 60 %.

V skupnih akcijah s samoupravnimi organi, poslovnimi organi, posameznimi službami, mladinsko organizacijo in aktivisti sindikata je v lanskem letu uspelo sindikatu Železarne mobilizirati širok krog ljudi, družbenopolitičnih delavcev in poslovnih organov, kar je omogočilo lažje premagovanje težkega družbenoekonomskega položaja.

Poročilo obravnava tudi številna druga vprašanja, ki so bila prisotna v dejavnosti sindikata v Železarni, o katerih pa bomo več napisali v naši prihodnji številki.

Tik pred prebodom plavža (foto I. Kučina)

INOVATORJI O NOVATORSTVU

FRANC RAVNIHAR, vodja TOZD Valjarna žice in profilov, je začel delati v Železarni že maja 1946. leta. Vedno je delal na valjavniškem področju, na katerem si je v tem času nabral obilo izkušenj. Sodeloval je pri vseh rekonstrukcijah in tehnoloških dopolnitvah v valjarni žice in profilov, ko je bila ta še na Savi, pa tudi potem, ko so jo preselili na Belo.

Že leta 1958 je v stari žični valjarni sodeloval pri uvedbi krožnih vodil na progi 330. Kot pravi, je bila to prva skupinska inovacija v valjarni žice. Z njo so odpravili težko fizično delo.

Sodeloval je pri montaži valjarne žice na Beli v letih 1967 in 1968 ter pri njenem začetku obratovanja. »Se in še je bilo problemov, ki smo jih morali sproti odpravljati,« se spominja tistih časov. »Potrebno je bilo dopolniti tehnologijo, odpraviti napake, ki se pokažejo šele, ko začnejo naprave obratovati. Prav pri uvajanju nove tehnologije pride inovatorsko delo do izraza. Tako smo tudi po zaslugi te dejavnosti že v letu 1970 dosegli 100.000 ton skupne proizvodnje, ki je potem iz leta v leto naraščala, tako da smo leta 1976 izvaljali 119.000 ton žice. Naslednje leto je proizvodnja nekoliko upadla zaradi rekonstrukcije in uvajanja novega dela JUMPING ograj. Od takrat izvaljamo spet vsako leto več materiala in lani bi prav gotovo presegle plan skupne proizvodnje, ki je znašal 111.800 ton, če ne bi bilo zastojev zaradi pomanjkanja vložka. Poleg tega pa se nenehno izboljšuje tudi struktura proizvodnje, tako da žice navadnih kvalitet skoraj ne izdelujemo več.«

Kar četrto stoletja je minilo, odkar se je Franc vpisal med inovatorje. Na tem področju se je do danes doobra uveljavil. Njegov odnos do inovacijske dejavnosti je zelo realen, kot so povedali na oddelku za zaščito industrijske lastnine, ni prenapet, pa tudi ne indiferenten. »Kot vodja TOZD imam na tem področju velike obveznosti,« je poudaril. »Vsako idejo, pa naj pride od koderkoli, moramo tukaj spraviti v življenje, če je to mogoče. Vendar sem pripravljen, da delavci za stroji dajejo še vedno premalo iniciativ za izboljšanje delovanja strojev ali za bolj varno delo. Dobro poznamo stroje in naprave, na katerih delajo in bi lahko veliko pripomogli k povečanju izplena, zmanjšanju zastojev... Mislim, da je vzrok za to v premajhni zainteresiranosti za inovacijsko dejavnost. Nekatere stvari, ki so v zvezi s tehnološki postopki, so tudi preveč komplicirane in terjajo širši vpogled v vso zadevo. Tu delavci iz neposredne proizvodnje ne morejo dosti storiti. Čisto drugače je z vzdrževalci. Tako elektro kot strojni vzdrževalci so v naši temeljni organizaciji izvedli že dosti inovacij. Za valjanje dimenzij od 10 do 14 mm smo v sodelovanju z elektro vzdrževalci uvedli dvožilno valjanje in tako dosegli 100 % izkoriščenost kapacitet, medtem ko je bil prej izkoristek le polovičen.«

Mogoče smo na vodstvu TOZD tudi nekoliko togi, ko gre za to dejavnost. Probleme, ki se pojavljajo v proizvodnji, bi morali objavljati npr. na oglašnih deskah. Tako bi zbrali več idej. Več je idej, lažje je kak problem rešljiv.«

Franc je zagovornik skupinskega dela na področju inovatorstva in se po tem tudi sam ravna. Tako je sam v novi valjarni žice na Beli skupaj s sodelavci prijavil osem inovacij. Prvo, rekonstrukcija vertikalnega zbiralca, so prijavili že leta 1969. Z namestitvijo preurejenega navijalca za izmeček so dosegli, da so se za-

stoj znatno zmanjšali. Uspelo jim je tudi, da vsak iztirjeni valjanec lahko navijejo v svitke, ki jih odtlej prodajajo kot betonsko železo in tako dosežejo precej višjo ceno, kot če bi ta material pošiljali nazaj v reno. Naslednje leto so rekonstruirali zankarske kanale na progi 270. S štirimi sodelavci so z vgraditvijo kretne pri prehodu s proge 320 na progo 270 predelali napravo na dvožilno valjanje. S tem so veliko pridobili pri ritmu valjanja. Takih predelav je bilo veliko. Ena od njih je kalibracija na progi 250, ki jo je izvedel skupaj s še tremi sodelavci. Leta 1977, po rekonstrukciji valjarne žice, so pri CUSTODIS peči popustile ročice, vsi temeljni vijaki so bili popolnoma razmahnjeni. Tudi tu je prišla do izraza njihova iznajdljivost. Ko bi hoteli napravo popraviti po starem, tako da bi na novo izdelali temelje, bi to trajalo najmanj teden dni. Namesto tega so se odločili za nekaj novega. V Valjarni debele pločevine so dali izdelati jekleno ploščo, ki so jo potem vgradili v temelj peči in jo pritrdili s posebnimi vijaki. Napravo so pripravili za normalno delovanje med prazniki ob dnevu republike. Tako so imeli le en dan zastaja. Leta 1979 so s predelavo dosegli, da lahko vse grede, ki so jih prej prevajali v profilni valjarni Javornika I, prevajajo v žico. S tem so rešili 1,4 % proizvodnje, kar je ob sedanjem pomanjkanju vložka zelo pomembno. To inovacijo so izvedli skupaj z oddelkom TIDN. Na kratko smo omenili le nekatere prijavljene inovacije, mnogo več pa je bilo tistih, ki jih niso prijavili. Tako so v letih od 1975 do 1977 prevajali 2.200 ton gredic v profil 22. To so dosegli s predelavo kalibracije na progi 320 na sedmem in osmem ograjdu.

Leta 1977 so montirali tretjo žilo za profile od 15 do 32 mm. Kasneje se je pokazalo, da povpraševanje po šestoglatem železu narašča, zato so začeli s predelavo kalibracij in izdelavo valjavske armature za to vrsto izdelkov. Tako so doslej osvojili proizvodnjo šestoglatih profilov debeline 15, 16, 18, 22, 22,5 mm. Letos so poskusno izvaljali 300 ton šestoglatih profilov 29 mm, tako da je v njihovem programu valjanja odslej tudi ta dimenzija.

»Inovacijska dejavnost naši temeljni organizaciji prinaša veliko koristi, predvsem zato, ker smo dosegli, da se inovacij lotevamo skupinsko. To je velik uspeh za našo temeljno organizacijo,« je znova poudaril. »Tako delo je bolj kvalitetno, pa tudi vsako inovacijo lahko prej spravimo v življenje.«

Dotaknila sva se tudi vprašanja, na katerega je že več avtorjev skušalo odgovoriti, vendar so bili vsi podobnega mnenja, da je to problem, ki doslej še ni rešen. Kje se neha delovna dolžnost in lahko potem govorimo o inovaciji? Eden od odgovorov je, da je inovacija vse tisto, kar je narejenega več, kot to zahteva opis delovnih nalog in opravil. Da bi lahko upoštevali to definicijo, bi morali biti opisi delovnih nalog veliko bolj natančni in popolni, kot so sedaj. Kakšne kriterije imajo pri tem v TOZD Valjarna žice in profilov, zgovorno pravi, da je podatek, da izvedejo precej več inovacij, kot jih prijavijo. »Vsak inovacijski predlog, ki prispe, je bil pri nas obravnavan in če je bil pozitivno ocenjen, je avtor zanj dobil tudi določeno denarno nagrado.«

Sedaj realiziramo inovacijski predlog, ki smo ga prejeli že 1960. leta. Takrat ni bilo potrebe, da bi ga realizirali, sedaj pa je zaradi tehnoloških sprememb, ki smo jih v tem času izvedli, postal zanimiv. Avtor je na svojo vlogo že takrat dobil odgovor.

V zvezi z inovacijsko dejavnostjo čisto letijo čitki na vodstva temeljnih organizacij, da so plačani za to, da delajo, pa tudi da izboljšujejo proizvodnjo. To je sicer res, toda če pogledamo, koliko je katere stvar donosna, bi bilo škoda, če temu umskemu potencialu ne bi dali prave spodbude in bi ga mogoče celo tlačili, saj na koncu šteje le-to, koliko je katere stvar donosna.«

Povedal je tudi, da je velika razlika med inovacijsko dejavnostjo nekoč, ko se je on začel ukvarjati z njo in danes. Na vsak način je ta dejavnost precej napredovala. Meni pa, da je še veliko odprtih problemov, ki jih bo potrebno rešiti. Samo organizacija inovacijske dejavnosti je napredovala, najbrž pa bi se na tem področju dalo še veliko storiti. »Mislim, da imamo prav tu še veliko rezerv, ki pa jih zaenkrat še ne znamo dovolj izkoristiti.«

DELOVNA IN USPEŠNA SEJA SKUPŠČINE KLUBA SAMOUPRAVLJALCEV JESENICE

V zadnjem času slišimo in beremo o neuspešnih sklicih nekaterih delegatskih skupščin in samoupravnih organov. Prva seja novega mandata skupščine Kluba samoupravljalcev Jesenice, ki je bila 24. marca, pa je prav gotovo prijetna izjema: na njej je sodelovalo 70 odstotkov delegatov. Seje sta se udeležila tudi Branko Iskra, sekretar OK ZKS Jesenice in Janez Jamar, predsednik občinskega sveta ZSS Jesenice in na njej aktivno sodelovala.

Članicam in s tem delegatom Kluba samoupravljalcev je bilo predhodno poslano obsežno gradivo o obravnavanih zadevah.

Gradivo so najprej obravnavali na konferencah delegatov in drugih samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacij. Na ta način so se oblikovali predlogi in pripombe na ponujeno gradivo. Jeseniški klub samoupravljalcev združuje 123 podpisnikov svoje ustanovne listine, s prek 13.000 zaposlenih. Skupščina kluba šteje 52 delegatov in je oblikovana po posebnem sporazumu: 23 konferenc delegatov delegira 35 delegatov, deset iz krajevnih skupnosti, sedem delegatov pa je iz družbenopolitičnih organizacij in skupščine občine. Na tej podlagi lahko povzamemo še tole: klub samoupravljalcev je posebna skupnost za načrtno usmerjanje razvoja samoupravljanja, tvoren povezovalce za večje uveljavljanje neposrednih interesov delavcev na področju družbenopolitičnega izobraževanja, obveščanja, svetovanja in izmenjavanja izkušenj samoupravne prakse.

Lahko rečemo, da se v delovanju Kluba samoupravljalcev uspešno uveljavlja delegatski sistem. Od 23 konferenc delegatov jih je devet predložilo zapisnike svojih sej, od 36 delegatov jih je 30 predložilo delegatska pooblastila, železarji pa so v pisni obliki predložili svoje pripombe in predloge na osrednje točke dnevnega reda.

Iz poročila izvršnega odbora jese- niškega kluba samoupravljalcev o njegovem delovanju v minulem letu povzemamo le nekaj zbirnih podatkov, in sicer:

- od načrtovanih 59 so izvedli 66 akcij ali 111 %;

- na 14 razgovorih in posvetih je sodelovalo 216 udeležencev;

- organizirani so bili štirje razgovori na lokalni radijski postaji, ki so se nanašali na vročevodno ogrevanje mestnega jedra Jesenice, stanovanjsko-komunalna vprašanja, občinsko proračunsko porabo ter dohodkovne odnose in delitev sredstev za osebne dohodke, ki so bili pri poslušalcih naše in radovljiške občine zelo odmevni;

- na področju družbenopolitičnega izobraževanja in usposabljanja samoupravljalcev je bilo izvedenih 47 oblik s 1.405 udeleženci;

- za funkcionalne in režijske stroške so načrtovali 863.314,70 din, porabili pa so le 670.800,35 din ali 77,7 % načrtovanih.

Na take rezultate Kluba samoupravljalcev in smotrno ravnanje s sredstvi niti nadzorni odbor niti delegati skupščine niso imeli pripomb ali predlogov. Dokaj razgibana in tvorna pa je bila razprava na poročilo o delovanju kluba v letu 1982. Na to razpravo in tudi k programski zasnovi kluba v letu 1983 se bomo vrnili pozneje.

Programska in delovna usmerjenost jese- niškega kluba samoupravljalcev v letu 1983 se je oblikovala na podlagi predhodnih razgovorov z delegati kluba in drugimi predstavniki. Ta programska oziroma delovna usmerjenost obsega naslednje aktivnosti:

- 12 razgovorov za okroglo mizo
- 6 strokovnih posvetov
- 4 klubske pogovore
- 3 javne tribune
- 4 predavanja
- 6 tečajev
- 24 seminarjev in
- 3 šole za mlade samouprav- jalce.

Poleg tega bo letos izšla četrta številka klubovega Biltena z zanimivo vsebinsko zasnovjo.

V finančnem načrtu za leto 1983 so predvideli 819.678,00 din, od katerih bodo dve tretjini ustvarili na podlagi svobodne menjave dela.

Skratka, gradiva s predlogi je bilo dovolj. In temu primerno so se od- zvali tudi delegati, dobra tretjina navzočih. Ne bo odveč, če navedemo nekatere misli in predloge iz razprave, in sicer:

- Če hočemo razvijati in krepiti delegatski sistem, bo tudi v prihodnje naloga Kluba samoupravljalcev, da razvija aktivnosti, ki bodo pospeševale razvoj in sposobnosti samoupravljalcev za samoupravno odlo- čanje.

- Intenzivneje se je treba usme- riti na usposabljanje delegatov za kritično presojo zadev in stvari, ki se jim ponujajo v presojo in odločanje. Ni dovolj, če se delegati zadovoljujejo le z razlago in pojasnili predlagate- ljev.

- Zoprstavitvi se je treba težnjam birokratskih in tehnokratskih struk-

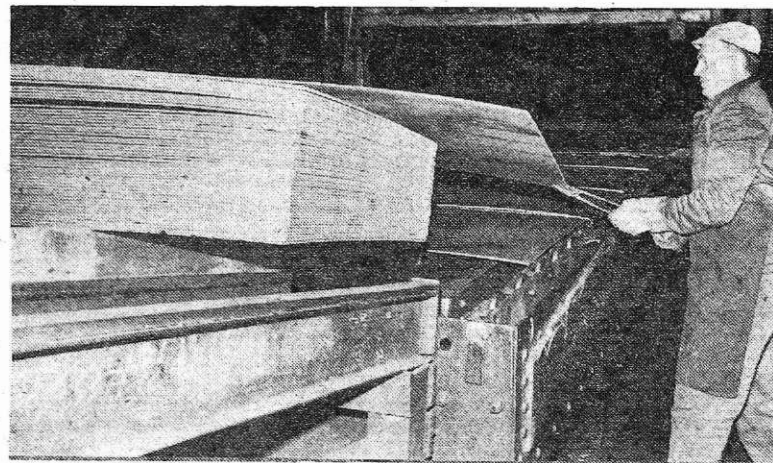
tur, ki slabijo in odtujujejo samo- upravljanje in s tem krnijo samou- pravni položaj delavcev v združe- nem delu.

- Družbenopolitično izobraževa- nje in usposabljanje samoupravljal- cev in delegatov lahko zaide v for- malizem, če ga ne navezujemo na samoupravno prakso in aktualno te- matiko.

- Delegatske ure kot nove oblike klubske aktivnosti je potrebno funk- cijsko in vsebinsko opredeliti ter ustrezno organizacijsko oblikovati.

- Na področju dohodkovne pove- zave, delitve sredstev za osebne do- hodke po delu in rezultatih dela smo na sploh še precej oddaljeni od meril osnov in izhodišč, ki bi spodbujale delavce za večjo produktivnost, bolj- šo kakovost izdelkov, intenzivno iz- koriščanje delovnega časa in delov- nih naprav. To naj bo prednostna naloga Kluba samoupravljalcev, ki naj skupaj z drugimi subjekti orga- nizirano deluje na tem področju.

- Uresničevanje družbenega do- govora o kadrovske politiki v občini, problem zaposlovanja mladih, pre- usmeritev gospodarstva, visoka stopnja fluktuacije delavcev, dele- gatsko odločanje v samoupravnih in- teresnih skupnostih in krajevnih skupnostih, so poleg drugih aktual- na vprašanja, ki sodijo v okvir pred-

Custodis normalizirna peč v valjarni na Javorniku (foto I. Kučina)

ŠE 14 DNI DO VOLITEV SAMOUPRAVNIH ORGANOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

stjo delegatov določa naslednje:

- Delavec odloča skupaj in ena- kopravno z drugimi delavci v te- meljni organizaciji po delegatu v delavskem svetu temeljne organiza- cije tako, da skupaj z drugimi delavci enakopravno določa stališča o delegatovem delu ter daje dele- gatu smernice glede izjavljanja o vprašanjih, o katerih odloča delavski svet.

- Delegati v delavskem svetu temeljne organizacije delajo po smernicah delavcev, ki so jih izvolili, in odgovarjajo za svoje delo delav- cem temeljne organizacije.

- Delegat v delavskem svetu temeljne organizacije ima pravico in dolžnost izraziti o vseh vpra- šanjih, o katerih odloča delavski svet, stališča delavcev, ki so ga izvolili.

- Delegat ima pravico in dolž- nost, da med sprejemanjem skup- nega sklepa usklajuje z drugimi delegati stališča v delavskem svetu temeljne organizacije.

- Delegat ima pravico in dolž- nost obveščati delavce o svojem delu v delavskem svetu in o delu delav- skega sveta na način in v rokih, ki jih določa statut temeljne organi- zacije.

- Delegat ima pravico in dolž- nost zahtevati stališča delavcev, če ni dobil smernic ali če te ne za- doščajo, da bi se mogel izjaviti o vprašanjih, o katerih odloča delavski svet.

Statut temeljne organizacije do- loča pravice in obveznosti delegatov ter njihovo odgovornost delavcem.

Podobne pravice in dolžnosti ve- ljajo tudi za delegate v delavskem svetu delovne organizacije Žele- zarne.

Že teh nekaj določil zakona o združenem delu nas lahko prepriča, da bomo morali še mnogokaj po- storiti, da bo delegatski sistem v Železarni zaživel polno ustavno in zakonsko življenje. Seveda ustava in zakon kot posledico odgovornosti opredeljujeta tudi institucijo odpo- kljica, ki jo v dosedanjih praksi, kljub očitnim primerom neodgo-

nostnih nalog Kluba samoupravljal- cev Jesenice.

Skupščina kluba se je soglasno opredelila za navedene predloge in dopolnila njegove programske in de- lovne usmeritve v letu 1983.

Nekaj pomislekov je bilo na finan- čni načrt kluba za leto 1983. Disku- tanta sta v gradivu spregledala prilo- ženi načrt delovanja Kluba samo- upravljalcev Jesenice v tem letu. Ta dopušča s poračunom v zadnjem tro- mesečju reguliranje prihodkov v skladu z resolucijskimi predpisi.

Lahko rečemo, da gre za precej zahtevne rezsežnosti delovanja Kluba samoupravljalcev v letu 1983. Uresničitev zastavljenih ciljev in na- log ne bo izvedljiva brez tvornega in zavzetega delovanja širšega kroga aktivistov in sodelavcev kluba. V ta namen je skupščina sprejela izho- dišča o vlogi, nalogah in načinu dela delegatov in organov Kluba samo- upravljalcev.

Izjemno uspešnim in vztrajnim samoupravljalcem - posameznikom, družbenopolitičnim organizacijam TOZD, OZD, samoupravnim organi- zacijam in skupnostim bodo v pri- hodnje podeljevali PRIZNANJE ob dnevu samoupravljalcev. V ta na- men so ob koncu seje sprejeli ustre- zni pravilnik, ki podrobno ureja po- stopke podeljevanja tega priznanja.

Menimo, da Iztok Polak, predsed- nik skupščine jese- niškega kluba samoupravljalcev in delegati niso ime- li razloga za slabo voljo, koso zaklju- čili prvo sejo v novem mandatu.

Viktor Brun

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 11. DO 17. APRILA

11. aprila, JANEZ TUŠAR, vodja kadrovskega sektorja, Blejska Dobra- va 16 B, št. tel. 83-082;
12. aprila, FRANC VIČAR, vodja investicijskega razvoja, Žirovnica, Ro- dine 51;
13. aprila, EMIL AŽMAN, vodja sektorja novogradenj, Jesenice, Titova 3, št. tel. 82-262;
14. aprila, BOŽO BARTELJ, podpredsednik posl. odbora, Jesenice, Tito- va 3 A, št. tel. 81-453;
15. aprila, JANEZ BIČEK, vodja TOZD Jeklarna, Jesenice, Udarina št. 9, št. tel. 83-193;
16. aprila, BERTI BRUN, vodja TOZD Jeklovlek, Jesenice, Cesta revolu- cije 1 A, št. tel. 82-798;
17. aprila, STANKO ČOP, vodja investicij. razvoja, Žirovnica št. 90 a, št. tel. 80-036.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 7. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, ne- deljah in praznikih traja dežurstvo od 7. ure do 7. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja za- pažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva pod- predsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 11. 4.	VANDA ENIKO	IVAN SLAMNIK
TOREK – 12. 4.	IVAN MEŽIK	FRANC NEČIMER
SREDA – 13. 4.	STANE MENCINGER	FRANC NOVAK
ČETRTEK – 14. 4.	ICOR MEŽEK	IGOR LOGAR
PETEK – 15. 4.	BRANE CEPIČ	JOŽE HRIBAR
SOBOTA – 16. 4.	JOŽE RAVNIK	ALOJZ SLIVNIK
NEDELJA – 17. 4.	PRIMOŽ ZVAB	JOŽE CEJ

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 11. do 16. aprila bodo delale naslednje obratne ambulante: DOPOLDNE: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

POPOLDNE: I. obratna ambulanta – dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može Kovačič.

Dispanzer za borce: dr. Marija Može Kovačič.

SOBOTA, 16. aprila, samo dopoldne: I. obratna ambulanta – dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može Kovačič.

ZOBNA AMBULANTE:

DOPOLDNE: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej in III. zobna am- bulanta – dr. Bela Gazafi.

Za borce vsak dan od 11. do 12. ure: dr. Alojz Smolej.

POPOLDNE: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražišar.

SOBOTA, 16. aprila, samo dopoldne: I. zobna ambulanta – v. dent. Vik- tor Stražišar.

VABILO NA PREDAVANJE

Zveza inženirjev in tehnikov občine Jesenice vabi na predavanje:

KADROVANJE DO LETA 1985

Predavatelj: Janez TUŠAR – vodja kadrovskega sektorja železarne Jesenice.

Predavanje bo v sredo, 13. aprila, ob 18. uri v spodnjih prostorih restavra- cije Kazina na Jesenicah.

SEDMO DELOVNO TEKMOVANJE KOVINARJEV OBČINE JESENICE

SEDMO DELOVNO TEKMOVANJE KOVINARJEV OBČINE JESENICE

Na osnovi republiškega razpisa za sedmo proizvodno-delov- no tekmovanje kovinarjev Slovenije, sklepa občinskega sveta zveze sindikatov Jesenice in konference osnovnih organizacij sindikata Železarne

RAZPISUJEMO

7. DELOVNO TEKMOVANJE KOVINARJEV V OBČINI JE- SENICE V NASLEDNJIH POKLICIH:

STRUGAR, BRUSILEC, REZKALEC, ORODJAR, KON- STRUKCIJSKI KLJUČAVNIČAR, STROJNI KOVAČ, PLAMEN- SKI VARILEC, VARILEC REO, VARILEC MAG, VARILEC TIG in LIVAR.

Avtomehaniki za diesel in otto motorje bodo imeli svoje regijsko tekmovanje na Bledu 14. maja.

Sedmo občinsko tekmovanje kovinarjev je izbirno za repub- liško tekmovanje, ki bo od 27. do 29. maja na Jesenicah.

Občinsko tekmovanje bo potekalo od 19. do 21. maja v de- lavnicah Železarne in Železarskega izobraževalnega centra na Jesenicah. Pravico sodelovanja imajo vsi delavci kovinarji, za- posleni v delovnih organizacijah v občini Jesenice.

Število tekmovalcev po posameznih strokah je neomejeno. Tekmovalni odbor bo zagotovil vsem tekmovalcem enake tek- movalne pogoje in enake kriterije za ocenjevanje izdelkov ter ugotavljanje teoretičnega znanja.

Tekmovalni izdelki bodo iz redne proizvodnje in se uporab- ljajo v Železarni. Vsak tekmovalec bo predhodno seznanjen s praktičnim in teoretičnim delom tekmovalnega programa.

Prijave za udeležbo na tekmovanju pošljite najkasneje do 5. maja na tajništvo vodstva TOZD Strojne delavnice, Železarna Jesenice.

Vsi tekmovalci prejmejo za sodelovanje v tekmovanju posebne plakete, najboljši trije v vsaki panogi pa praktične nagrade.

ODBOR ZA IZVEDBO SEDMEGA TEKMOVANJA KOVINARJEV

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Valjarna bluming štekel

29. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V ponedeljek, 28. marca, je bila štiriindvajseta seja odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Valjarna bluming-štekel, ki jo je sklical in vodil predsednik Marjan Kristan. Obravnavali so pet točk dnevnega reda.

Po pregledu sklepov predhodne seje, ki jih je članom odbora posredoval vodja temeljne organizacije, so ugotovili, da so sklepi realizirani. Dopolnili so sklep pod točko 2.3. triindvajsete redne seje, in sicer: dvojno žarjenje je potrebno zaradi slabe kvalitete jekla in potreben bo dogovor s TOZD Jeklarna o dodatnem plačilu stroškov ter sklep 5.0. s tem, da se uredi izenačenje nagajevanja lužilcev v TOZD HVJ in TOZD Valjarna bluming-štekel.

Člani odbora so obravnavali predlog za montažo magnetna in žerjavu za pobiranje odrezkov in soglašali, da se do naslednje seje to prouči.

Obravnavali so proizvodnjo za mesec februar. Tako družbeni kot operativni plan skupne proizvodnje je bil dosežen 101,4%, skupna proizvodnja pa je presežena za 12,8%. Skupni rezultati prvih dveh mesecev so nekoliko nižji — skupna proizvodnja je dosežena 97%, gotova pa 100,3% glede na družbeni plan. Odrpema celotne temeljne organizacije je bila dosežena 97,1% glede na družbeni oziroma operativni plan, kumulativno pa 98% glede na družbeni oziroma operativni plan. Čeprav je bilo v februarju 30 kolobarjev izmečka, je bil končni izplen na štetju 1,3% nad planiranim, na blumingu pa 1,5% pod programiranim. Naročili so, da je do naslednje seje treba pripraviti pisno poročilo o situaciji s III. a pločevino, ker le-ta vpliva na stroške in izplen.

Potrdili so operativni program za mesec april skupno z bilanco vložka. Operativni plan je enak družbenemu. Za izpolnitev planskih nalog potrebujejo 42.700 ton jekla. Člani odbora so postavili vprašanje glede asortimenta, oziroma ali je plan pokrit tudi kvalitetno. Predlagali so, da se TOZD Jeklarna opozori na bolj kvaliteten del. Sedaj je namreč treba vse preveč materiala očistiti, kar za TOZD pomeni dodatne stroške. Ti

so posebno visoki pri ponovnem ogrevanju slabov za potisno peč. Kar 700 ton že valjanih slabov je bilo zaradi neuporabnosti vrnjenih v jeklarno v mesecu marcu. Zaradi vse večje količine pločevine, ki jo je treba dvakrat termično obdelati, so sklenili, da se o tej problematiki pogovorijo s predstavniki OTK in RO.

Potrdili so izplačilo treh rent in nagradili tri koristne predloge, enega pa so predložili v izpolnitev in bodo o njem razpravljali na naslednji seji.

Sprejeli so sklep, da je potrebna večja obveščenost samoupravnih organov o nastalih sporih ali tožbah na sodišču združenega dela, kajti le tako bo odločanje oziroma sklepanje samoupravnih organov realno.

Obravnavali so predlog ukrepa poslovnega odbora Železarne zaradi slaboopravljenega dela in s tem

povzročeno gospodarsko in moralno škodo Železarni. Soglašali so, da je ukrep upravičen in da je do škode dejansko prišlo, toda ne samo po krivdi TOZD Valjarna bluming-štekel in TOZD Vzdrževanje, sodegovorni so tudi delavci OTK-KK, za katere pa ni bila predvidena sankcija.

Ugotovili so, da se je takoj pristopilo k sanaciji problema.

Obravnavali so popravek udeležbe v premiji za višjo proizvodnjo na naslednjih delovnih nalogah in opravilih: 8319 s 50% na 70%, 8212 s 50% na 70%, 8262 s 50% na 70%, 8116 s 70% na 100%, 8128 s 70% na 100%. Te korekture pričnejo veljati s prvim marcem.

Člani odbora so obravnavali treh uslug in dvakratno ali večkratno toplotno obdelavo pločevine, s čimer v takih primerih ne izkazujejo lastne proizvodnje. Sprejeli so sklep, da se v prihodnje če te ure izločajo pri izračunu premij.

Zahtevali so, da jih mora TOZD Transport redno obveščati o stojninah in da se morajo vpisovati natančne oznake vagonov in koliko časa so stali v obratu oziroma TOZD.

V razpravi so sodelovali vsi člani odbora. S. K.

TOZD Jeklovlek

18. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Predsednik odbora za delovna razmerja pri DS TOZD Jeklovlek Anton Noč je 25. marca sklical 18. redno sejo z dnevnim redom: pregled izvrševanja sklepov, kadrovska vprašanja in tekoče zadeve.

Odbor je pregledal sklepe zadnje seje in ugotovil, da so izvršeni, razen sklepa 3.6., ki je še v izvrševanju.

V zvezi s sklepom 1.2. so obravnavali predlog komisije za razvid del in nalog v službah, s katerim predlaga, da ostane normativ nespremenjen do uveljavitve razvida del in nalog. Zato so sklenili, da se izda sodelavki začasna odločba za opravljanje del in nalog »administrator«.

Potrdili so razporeditev sodelavca, ki se je vrnil iz JLA, na delovne naloge in opravila prvi ravnalet brusnih palic.

Obravnavali so prijavo za razpis delovnih nalog in opravil drugi ključavničar-orođdar in ugotovil, da kandidat ne izpolnjuje pogojev. Odbor je sprejel sklep, da se v glasilu Železarne ponovno objavijo prosta dela in naloge drugi ključavničar-orođdar.

Seznajeni so bili s številom opravljenih nadur v letu 1982, ki so skupno znašale 5126 ur.

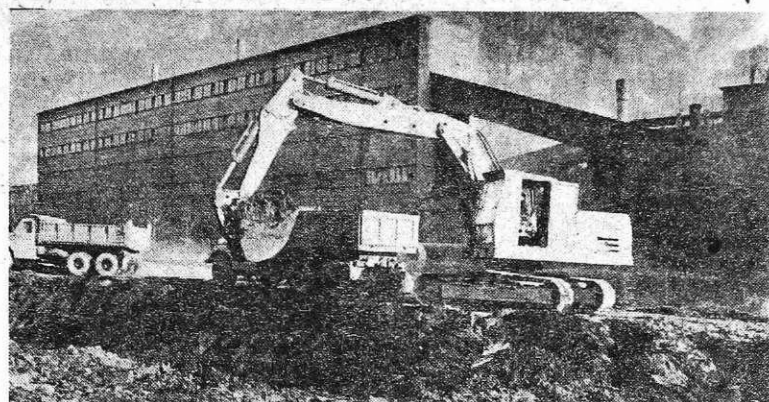
Odbor je obravnaval predlog dodatkov za deficitarnost in predlagal, da se dodatki izplačajo za naslednje delovne naloge in opravila: 1. in 2. čistilec palic, rezalec palic BK, pripravljalec palic BK, 2. ravnalet brusnih palic, 1. iskričlec in signer palic, kontrolor palic Förster, manipulant materiala in žerjavovodja. Odbor je

predlagal delavskemu svetu, da predlog dodatkov v veljavnostjo od 1. aprila dalje potrdi.

V zvezi s poročilom o odsotnosti v februarju so ugotovili, da se giblje pod povprečjem Železarne.

Prošnji Smučarskega društva Ra-teče-Planica za enodneвно izredno plačano odsotnost sodelavcu so ugodili. Niso pa ugodili prošnji sodelavca za dopolnilno delo.

T. E.

Odvažanje usedline iz očiščevalnega bazena na Stari Savi (Foto I. Kučina)

IZREDNA SEJA DELAVSKEGA SVETA

V petek, 25. marca, je bila v TOZD Jeklovlek izredna seja delavskega sveta, ki jo je vodil predsednik Janez Židan. Najprej so pregledali sklepe zadnje seje in ugotovili, da so izvršeni, razen nekaterih, ki se nanašajo na poslovno poročilo in so dolgoročnejšega značaja.

Ugotovili so, da je bil na 21. redni seji 25. februarja obravnavan plan celotnega prihodka in njegove razporeditve za leto 1983 in potrjen z naslednjima pripombama:

— delež dohodka ni ustrezno vrednoten glede na akumulativno sposobnost izdelkov in poslovno uspešnost TOZD.

— delež planiranih sredstev za delovne skupnosti je visoka obveznost iz dohodka, ki negativno vpliva na čisti dohodek in njegovo delitev.

Delavski svet je na predlog poslovnega odbora Železarne obravnaval predlog delovnega časa in sprejel spremembo 77. člena pravilnika o delovnih razmerjih, ki določa, da delavci temeljne organizacije razporejajo začetek delovnega časa s 6., 14. in 22. ure na 7., 15. in 23. uro. Delovni čas traja osem ur. Razporeditev traja v poletnem delovnem času.

Sprejeli so razpis volitev, ki bodo 20. aprila, v naslednje samoupravne organe:

— delavski svet TOZD Jeklovlek, — odbor samoupravne delavske kontrole TOZD Jeklovlek,

— samoupravne organe Železarne.

Na podlagi 44. člena statuta TOZD Jeklovlek so razpisali referendum za spremembo 119. člena statuta TOZD Jeklovlek, ki se glasi:

Za vodjo TOZD Jeklovlek je lahko imenovana oseba, ki izpolnjuje poleg z zakonom predpisanih še naslednje pogoje:

— da ima visoko ali višješolsko izobrazbo in pet let uspešnega dela v industriji,

— da ima moralno-politične in etične kvalitete in aktiven odnos do razvijanja samoupravnih odnosov.

Referendum bo sočasno z volitvami 20. aprila.

Delegati so vzeli na znanje, da bo 20. aprila poleg volitev v samoupravne organe tudi referendum o predlogu dodatka k osebnemu dohodku udeležencev NOV.

Na predlog izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata so potrdili spremembo volilne komisije TOZD Jeklovlek.

Na predlog odbora za delovna razmerja so potrdili dodatek za deficitarnost del in nalog v predlaganem obsegu.

T. E.

PREGLED SESTANKOV SDS

Z današnjim pregledom nameravamo zaključiti — po štiriindvajsetem premoru — s povzemanjem zapisnikov SDS, ki se večinoma nanašajo na izvajanje februarskega programa samoupravnih aktivnosti. Omejili se bomo, kot običajno, predvsem na ožjo obratno problematiko. V prejšnjih številkah Železarja smo obdelali že vse zapisnike SDS do TOZD Transport.

Iz TOZD TRANSPORT smo prejeli zapisnike SDS vodstva TOZD, lokomotivna delavnica, vozovna delavnica, delavnica motornih vozil, vzdrževanje proge, elektromehanična delavnica, promet+ vleka 1, 2 in 4, avtomobilski prevozi ter tehtalci. Pripomb, predlogov ali pobud v zvezi z ožjo obratno problematiko SDS niso imele.

Iz TOZD DRUŽBENA PREHRANA smo prejeli zapisnik zbora delavcev TOZD, ki je obravnaval poslovno poročilo, poleg tega pa še zapisnike SDS samski domovi, samopostrežene restavracije in kantine. Čeprav je bil zbor delavcev že 25. februarja, naj povzamemo nekatere ugotovitve iz razprave o poslovnem poročilu. Tako, na primer, ugotavljajo, da je bil poslovni rezultat ob zaključku leta, »na podlagi prizadevanja vseh TOZD in delovnih skupnosti«, boljši kot ob devetmesečju. Težave so imele zlasti z dobavitelji, predvsem pri dobavi mesa. Tako je, poleg slabe kvalitete, močno znižalo naš prihodek. »Za skrbljujoča je tudi rast cen opreme, servisnih uslug, drobnega inventarja, in — poleg mesa — prehrarnih artiklov. Opozarjajo tudi na slabo vzdrževanje (ekspresni aparati in dvigala): »V restavraciji ŽJ ne moremo delati brez dvigala, saj ne moremo nositi hrane v prvo nadstropje. Ta problem vzdrževanja bo treba reševati po hitrem postopku.« Pereča je tudi kadrovska problematika (»prišlo je nekaj novih delavcev, od katerih pa nekateri že prisojijo za premesitve«). Precej je bilo tudi odpisa drobnega inventarja (predvsem zaradi slabe kvalitete) pa tudi odtujevanja pribora. SDS samski domovi (3. februarja) pod razno ugotavljajo, da gre sobarica, če je premeščena v drug dom, raje k zdravniku, kot da se vključi v novo delovno okolje ter da je v samskem domu »novi blok« opaziti določeno trenje med zaposlenimi osebam.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KOMERCIALNE IN FINANČNE ZADEVE smo prejeli zapisnike SDS nabava 1 in 2, prodaja, računovodstvo prihodkov in odhodkov, računovodstvo osnovnih sredstev in glavne knjige, računovodstvo osebnih dohodkov ter finance. Na sestanku SDS nabava 1 (25. februarja) so se pod razno odločili, da bo na naslednjih sestankih vodja SDS določil razlagalce, tako da bodo sčasoma prišli kot razlagalci na vrsto vsi člani SDS. Zanimali so se tudi, kako je z nameravano preselitvijo telefonske centrale. SDS nabava 2 (25. februarja) med drugim opozarja na problematiko osebnih dohodkov. Pravijo, da se v centralnem skladišču plačilne skupine niso popravile že dve leti (najmanjša plačilna skupina je 3) in da na vprašanje, kako je s tem, ne dobe drugega odgovora, kot da je vprašanje »že na SEO«. »Ko bo odbor za delovna razmerja sklepal, da se izstavijo nove odločbe z novimi kategorijami, naj se upošteva tudi naše skladišče«, menijo člani te SDS. SDS prodaja pa opozarja (24. februarja) na problematiko delovnih oziroma poslovnih prostorov. Na to je SDS opozorila že na prejšnjem sestanku, »vendar ni ne realizacije niti ustreznega odgovora«. SDS finance pa opozarja (25. februarja), da je treba na oddelku knjigovodstvo terjatev nabaviti nove računski stroje, kajti obstoječi so zastareli in popolnoma iztrošeni.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KADROVSKE IN SPLOŠNE ZADEVE TER INFORMIRANJE smo prejeli zapisnike SDS oddelka za zdravstveno in socialno varstvo, kadrovske sektor, sekretariat, CPSI, oddelki splošne administracije, splošnovarnostna služba ter gasilci (od nekaterih SDS se nam je nabralo kar po več zapisnikov). SDS oddelk za zdravstveno in socialno varstvo v zvezi s poslovnim poročilom omenja (25. februarja), da je na nekatere analize in študije v temeljnih organizacijah premalo odziva, oziroma da v temeljnih organizacijah ne znajo ali pa ne morejo uporabljati rezultatov oziroma ugotovitev, ki iz teh analiz in študij izhajajo. Rečeno je bilo, da pri teh analizah niso navedeni vsi ustvarjalci, na primer, sodelavci socialno zdravstvene službe. Čudi jih tudi, da se dikloergometer »Dyanit« vodi v evidenci kot domača oprema obratne ambulante, saj bi se po njihovem mnenju moral obravnavati kot osnovno sredstvo oddelka za zdravstveno in socialno varstvo. SDS kadrovske sektor v zvezi s poslovnim poročilom omenja, da bi bilo treba poslovni poročili delovne skupnosti in Železarne vskladiti. Poslovno poročilo kadrovskega sektorja naj bi podrobno obravnavali tudi vodje oddelkov, samo pisanje poročil po oddelkih kadrovskega sektorja pa bi moralo biti v prihodnje bolj zgoščeno oziroma manj obremenjeno z raznimi podrobnostmi. SDS splošna varnostna služba meni (25. februarja), da prepozno dobiva gradivo za sestanke SDS in zato naproša CPSI, da bi ji ga dostavljali najmanj sedem dni pred sklicem sestanka delovne skupine. Skupina poleg tega predlaga, naj bi se vse delovne skupine v Železarni sestajale izven delovnega časa, tako kot je to urejeno pri splošnovarnostni službi. Opaža se namreč, da se zaradi sklica delovne skupine ustavi delo pri strojih tudi dve uri pred iztekom delovnega časa, »kar v sedanjih gospodarskih situacijah ni dopustno«. SDS gasilci pa pri poslovnem poročilu pogoša (25. februarja) pojasnilo glede novih ocen oziroma opisov nalog in opravil. To vprašanje, ki se »vleče v nedogled«, jih zanimalo predvsem zaradi neurejenega nagajevanja v njihovi delovni skupini. Po njihovem mnenju bi se dalo pri materialnih stroških še marsikaj prihraniti z boljšo disciplino ter večjim varčevanjem pri trošenju materiala. Opozarjajo, da po Železarni leži mnogo vložka (staro železo, odpadki). V vsaki sredini bi kazalo zaostri tudi odnos do dela oziroma odgovornost.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA EKONOMIKO, TKR TER NOVOGRADNJE smo prejeli zapisnike SDS oddelka za ekonomske analize in planiranje, oddelk za organizacijo dela, oddelk za študij dela, časa in nagajevanje, elektronsko računski center, raziskovalni oddelk, glavni laboratorij, laboratorij vhodne kontrole surovin, mehanska preskuševalnica OTK, spektrokemični oddelk, mehanična delavnica OTK, oddelk investicijske dokumentacije, materialna služba novogradenj, energetsko gospodarstvo, operativna novogradnja ter oddelk za operativno planiranje proizvodnje. SDS organizacija dela meni (25. februarja), da bi morala biti v letnem poslovnem poročilu Železarne prikazana primerjava uspešnosti Železarne s slovenskimi železarnami in s slovenskim združenim delom (skupaj s trendom za več let). Zanima jih tudi, zakaj so se obveznosti iz dohodka toliko povečale. Glede nedoseganja planiranih obveznosti bi kazalo ločiti objektivne in subjektivne razloge, omenjeni pa bi morali biti tudi tisti pozitivni dejavniki, ki vplivajo na rezultat Železarne (inovacijska dejavnost). Tudi k poslovnemu poročilu delovne skupnosti imajo nekaj pripomb. Tako bi moralo biti v poslovnem poročilu delovne skupnosti namenjeno več pozornosti odnosom med temeljnimi organizacijami in delovnimi skupnostmi (kako temeljne organizacije priznavajo delo služb, problematika izvajanja sklepov, ki jih pripravljajo službe). Delavskemu svetu Železarne so priporočili, naj bi obravnaval poročilo vsake delovne skupnosti posebej, opozarjajo pa, da se uspešnost dela delovnih skupnosti kaže »na dolgi rok«. SDS oddelk za študij dela in časa ter

nagajevanje sprašuje, če je vsakoletno zahtevo, da naj bi se analiza zaključnih računov obravnavala poglobljeno ter da naj bi v razpravi sodeloval vsak delavec, možno izpeljati v tako kratkih rokih. Nadalje meni, da bi se kazalo pogovoriti tudi o kvaliteti zaključnih računov (pripomba ilustrira z nekaterimi podatki, ki se med seboj ne ujemajo). Pripombe pa ima tudi na nadpoprečno rast prispevkov in davkov, na premajhno pozornost, ki jo namenjamo gibanju produktivnosti ter na premajhno selektivnost pri stroških drobnega inventarja (»Lahko se kupi kavč s klopjo, ne more se kupiti nov pisalni stroj«). Ugotavljajo tudi, da smo leta 1978 za osebne dohodke namenili okrog 14% realizacije, sedaj pa le še 8,20%. Člane SDS elektronsko računalniški center zanima, zakaj je v Jeklarni največji porast osebnih dohodkov v Železarni kljub negativnemu poslovnemu rezultatu. V zvezi z osebnimi dohodki, ki so v lanskem letu spet nazadovali, pa SDS opozarja, da je bil pri tem najbolj prizadet strokovni kader, čeprav je moral v težkem poslovnem letu opraviti še več dela in strokovnih analiz. Zato meni, da bi bilo treba strokovno delo ponovno enakovredno ovrednotiti kot neposredno delo. Moti jih tudi, da v planih postavljamo cilje, za katere vemo, da jih ne bomo mogli doseči. Zato sprašuje, ali je takšno postavljanje ciljev umestno in kdo nosi odgovornost, če niti pri količini niti pri kvaliteti ne dosegamo realizacije prejšnjih let. Pod razno je SDS zahtevala, naj se izdela analiza o realnem padcu osebnega dohodka v letu 1982 skupaj s planiranim padcem v letu 1983. Želi pa tudi zvedeti, kakšni bodo ukrepi v primeru, če bo realni osebni dohodek padel za več kot 8%. Glede osebnih dohodkov se pritožuje tudi SDS glavni laboratorij, saj ugotavljajo, da so v njihovi delovni skupnosti porasli manj kot v Železarni. Moti jih tudi to, ker je v poročilu kemičnega oddelka zajeta sama problematika surovin ter tehnološka in analitiška problematika, nič pa ne piše o bolj ali manj uspešnem delu analitikov. SDS oddelk investicijske dokumentacije ter materialna služba novogradenj opozarjata v zvezi s poslovnim poročilom njihove delovne skupnosti, da se nekateri podatki ne ujemajo. (»V delitvi čistega dohodka je navedeno, da so bili izplačani osebni dohodki 98,4%, v stroških pa 104,43%«). Od SDS operativna novogradnja smo prejeli dva zapisnika (17. in 25. februarja). Na prvem sestanku je obravnavala zaključnega računa odpadla. SDS se v zvezi s tem pritožuje, zakaj CPSI izdaja program samoupravnih aktivnosti za tekoči mesec, če hkrati ne poskrbi za gradivo. Poslovno poročilo je obravnavala na naslednjem sestanku. Pripombe so imele glede sredstev, ki so bila pridobljena z dodatno amortizacijo, pa niso bila nikjer investirana. SDS pravi, da se ji zdi investicijska politika v Železarni vprašljiva in da ni zadovoljivo usmerjena. Tudi pod razno je opozorila na več vprašanj. Tako je, na primer, zahtevala (25. februarja), da se skliče pred sindikalno konferenco sindikalna skupina (»Naša pravica in dolžnost je, da poročilo že prej pregledamo in da gredo naši delegati na konferenco pripravljeni. Konferenca ne sme izveniti kot v preteklosti formalno in prazno«). Na CPSI pa je apelirala, naj pravočasno pripravi informacijo o novem delovnem času za delovne skupine, obenem z zaključki, do katerih so prišle strokovne službe na osnovi izvedene ankete (varstvo otrok, solstvo, prevozi, prehrana). Postavljena je bila tudi vrsta vprašanj glede jeklarne 2 (pričetek del, doseganje parametrov po investicijskem programu, zagotavljanje energije ter perspektive in zadolžitve operativne novogradnje v zvezi z jeklarno). Skrbi jih namreč, da zaradi razmer v našem gospodarstvu investicija ne bi nemoteno potekala in dala pričakovanih rezultatov. Predvsem jih skrbi zagotavljanje dela za sektor novogradenj — operativna, če se bo pričetek izgradnje še naprej odlagal. Na ta vprašanja je bilo na sestanku odgovorjeno le delno, zato SDS pričakuje realen odgovor na vsa tista vprašanja, ki še ostajajo odprta.

Center za proučevanje samoupravljanja ter informiranje — Božidar Lakota

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

»MLADINA SLOVENIJE '82« (12)

MLADI V POLITIČNEM SISTEMU - 1

V letu 1974 smo z uvedbo delegatskega sistema uvedli kvalitativne spremembe v strukturi izvoljenih delegatov. Zlasti se je ta sprememba odrazila pri vključevanju mladih v samoupravni in družbenopolitični sistem naše družbe. Zanimiv je podatek, da je bilo v »poslanskem sistemu« pred letom 1974 v sistem odločanja vključeno le 1 % mlade generacije, kar je bilo res minimalno, čeprav je bilo to na nivoju organov republike. V občinah je bilo 6,2 % mladih med odborniki občinskih skupščin.

Leta 1974 smo v delegacije skupščin družbenopolitičnih skupnosti izvolili 22 % mladih, v družbenopolitične zbore občin pa 19,2 %. Spodbudno za začetek, vendar ne za dolgo. Že leta 1978 je bil odstotek mladih že manjši, leta 1982 pa je bil 2,4 % manjši kot leta 1974. Številke so res suhoparne, vendar kažejo tudi resno upadanje aktivnosti mlade generacije pri vključevanju v delo in odločanje samoupravnih organov oziroma delegatski sistem. Vidno so »zatajili« mladi v združenem delu, saj je delež mladih delegatov najbolj upadel v delegacijah organizacij združenega dela. Razveseljava ugotovitve, da so prav nerazvite občine v Sloveniji posvetile veliko pozornost vključevanju mladih delegatov v skupščinski sistem.

Kaj pa uveljavljanje mladih v delegatskem sistemu?

Edvard Kardelj je v svoji študiji Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja dejal: »Ovire za hitrejšo uveljavitev mladih postavljata konzervativna zavest in nezadostno prizadevanje družbe za ustrezno izobraževanje in usposabljanje mladih za uresničevanje njihovih pravic in odgovornosti.«

Resnica, ki je vsi ne priznajo, je, zlasti kar se tiče konzervativne zavesti, ki se kaže v nezaupanju starejših do mladih, da jim zelo neradi »zaupajo« odgovornejše, vodilne funkcije. Resnica pa je tudi, da je pobuda mladih včasih nezadostna in navadno obupajo že po prvem neuspehu.

Možnosti za aktivizacijo mladih so okrnjene, če ni družbenih pogojev, v katerih lahko mladi s svojim delom in sposobnostmi gradijo prihodnost.

Poglejmo le nekatere vzroke za neaktivnost in neučinkovitost mladih v delegatskem sistemu. Anketa, ki jo je izvedla RK ZSMS, je ugotovila:

- največ mladih ni aktivnih predvsem zato, ker premalo poznajo probleme, o katerih se razpravlja,
- med mladimi vlada prepričanje, da s svojo aktivnostjo ne morejo

bistveno vplivati na družbene odnose,

- prevladuje mnenje, da je delegatski sistem preveč zapleten in da zahteva preveč časa,

- vzroki so tudi v družbenoekonomskem oziroma materialnem po-

ložaju mlade generacije (mlade družine, iskanje zaposlitve),

- vzgoja v šolah je usmerjena le na vzgojne predmete, samoupravljalna vzgoja je omejena na predmet samoupravljanje s temelji marksizma,

- v TOZD pa se pojavlja tudi bojazen pred negativnim sankcioniranjem (to velja tudi za šole).

N. J.

SKLAD SKUPNE PORABE, FINANČNI PLAN, AKCIJE V APRILU

To so bile osnovne teme razgovora na seji predsedstva koordinacijskega sveta ZSMS Železarne, ki je bila v ponedeljek, 28. marca. Poleg naslovnih tem so obravnavali še pregled sklepov prejšnje seje, pravilnik o načinu in pogojih za izbor »najboljše« mladega inovatorja in tekoče zadeve.

Oblikovanje in delitev sklada skupne porabe je razložil Božo Pančur, vodja oddelka za družbeni standard. Člani predsedstva koordinacijskega sveta so imeli pripombo na predvideno povečanje sredstev za vrhunski šport. Menili so, da pri vrhunskem športu niso ugotovili, da bi se obnašali v skladu z družbenimi dogovori, da se ne povečujejo sredstva za splošno porabo, ampak je treba poiskati notraje rezerve. Tudi koordinacijski svet ZSMS za svoje delo letos nima predvidenih nič več sredstev kot v lanskem letu. To pa pomeni, da bodo morali veliko več delati prostovoljno, nekatere akcije pa tudi izpustiti.

Po razpravi so sklenili, da se za vrhunski šport nameni toliko sredstev kot v preteklem letu, predvidena sredstva, ki naj bi jih dodatno namenili za vrhunski šport, pa naj se namenijo za ureditev objektov in nakup opreme za športno aktivnost v samskih domovih.

Finančno poročilo in plan je razložil Zvone Kovačič. Povedal je, da smo z razpoložljivimi sredstvi dobro gospodarili, tako da nam je nekaj sredstev celo ostalo. Nekaj sredstev smo dobili tudi z zbiranjem odpadnega papirja. Za letos predvidevajo, da bodo dobili toliko sredstev kot v lanskem letu, nekaj pa jih bodo dobili z zbiralnimi akcijami.

Pravilnik o načinu in pogojih za izbor »najboljše« mladega inovatorja je razložil Srečo Kavčič. Omenil je, da poglavje o nagrajevanju ni ustrezno, ker so se dogovorili, da nagrajevanje mlade inovatorje ne bodo materialne. Potrebno bi bilo opredeliti tudi enotne kriterije za vrednotenje inovatorjev na nivoju sestavljene organizacije, zato so sklenili, da se naredijo kriteriji za vrednotenje in izbor najboljših mladih inovator-

jev v SOZD Slovenske Železarne, ki morajo biti sestavni del pravilnika.

V aprilu bo organiziran športni peterboj, brigadna konferenca, priprave na štafeto mladosti in tekmovanje kovinarjev ter mladinska konferenca in razgovor o problemih študentov.

Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so sklepi izvršeni, vendar je pri posameznih akcijah bilo nekaj pomanjkljivosti. Tako se razgovora s predstavniki republiške konference ZSMS niso udeležili predsedniki osnovnih organizacij in delegati. O vzrokih je treba povprašati osnovne organizacije ZSMS. Na razgovoru o problemih v samskih domovih pa niso bili prisotni člani poslovnega odbora, čeprav so bili vabljeni. Svoje odsotnosti niso niti opravičili niti niso poslali namestnika. Člani koordinacijskega sveta so zato menili, da ima poslovodni odbor do akcij koordinacijskega sveta zelo neodgovoren odnos.

Ob koncu seje so pregledali stroške za akcije v marcu in se pogovorili o udeležbi na občinski sindikalni šoli, ki bo v Radovljici ter o obisku tovarne Krušik v Valjevu. Dogovorili so se, da bodo v Valjevo odšli brigadirji stalne mladinske delovne brigade Železar ter ostali aktivni mladi delavci. Vsaka osnovna organizacija naj bi imela svojega predstavnika za obisk in sodelovanje z mladimi iz Valjeva.

Lilijana Kos

OO ZSMS TOZD LIVARNA

Mladi v TOZD Livarna smo po krajši neaktivnosti zopet poživili delo v osnovni organizaciji ZSMS.

Na dveh sejah smo napravili nekaj kadrovskih sprememb in sprejeli akcijski program za mesec april in maj.

Novi predsednik je sedaj Šaban HODŽIĆ, sekretar pa Mirsad MUŠIĆ. V program smo zajeli aktivnosti ob mesecu mladosti z že izvedeno delovno akcijo (čistili smo notranjost temeljne organizacije). Obeležili smo 1. april - DAN BRIGADIRJEV, uredili smo stenski časopis na temo 100 let smrti Karla Marxa ter obeležili življenjsko pot pred kratkim umrlega Rodoljuba Čolakovića.

Med mladimi vlada optimizem, zato upamo, da bomo še večkrat poročali o uspešnem delu naše osnovne organizacije.

R. R.

OO ZSMS TOZD PROFILARNA

Mladi v tej osnovni organizaciji ZSMS so izdelali analizo o delovanju in organiziranosti, problemih in težavah mladih v TOZD.

Analiza je dala naslednje ugotovitve:

1. OO ZSMS Profilarna dela dobro, čeprav bi bilo delo lahko boljše, če bi mladim dali konkretne zadolžitve.

2. Akcije so premalo konkretne, problem pa je tudi vključevanje mladih, ki imajo družino in se le redko vključujejo.

3. Mladi se čutijo odrinjene od dogajanja v TOZD, ker ne dobijo konkretnih zadolžitve kot druge družbenopolitične organizacije.

4. Ker je osnovna organizacija zveze komunistov neaktivna, ni mogoče pričakovati, da bi bili mladi člani zveze komunistov gonilna sila v OO ZSMS.

5. Bolj bo potrebno mlade motivirati in zainteresirati za razne interesne dejavnosti, hkrati pa dobiti prostor za različne dejavnosti (v okviru občine).

6. Informacij je dovolj, vendar jih mladi morajo bolj spremljati.

Z.

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

DALJŠE NEPREKINJENO BIVANJE V ZAKLONIŠČU

Program tehničnih meritev v zaklonišču

Meritve so bile izvedene pred zasedbo zaklonišča in so obsegale: meritve stopnje hermetičnosti, nadpritisek, število menjave zraka v zaklonišču, osvetlitev, stopnjo ropota, padec pritiska v vitalnih sklopih filter ventilacijskega sistema.

Po zasedbi zaklonišča so meritve obsegale naslednje: tehnične značilnosti filter ventilacijskega sistema, fizični pogoji mikroklimne v in zunaj zaklonišča, izpad toka in prehod na ročno črpanje zraka, poraba in temperatura pitne vode, množina odpadkov, pogostnost uporabe WC.

Program medicinskih meritev

Te so zajemale: frekenco pulsa, arterijski krvni pritisk, frekenco dihanja, dihalni minutni volumen, porabo kisika, izločanje izdihanega ogljikovega dvokisa, temperaturo telesa, energetska telesna izguba, utrujenost in kontrola telesne teže.

Zaključki

Spoznanja o vplivih daljšega bivanja ljudi v zaklonišču izkazujejo psihofizične spremembe in telesno nelagodnost človeškega organizma. Če strnemo te ugotovitve, bi bile naslednje:

- povečanje telesne temperature, padec arterijskega pritiska in znatno povečano znojenje,
- občutek nelagodnosti (tesnoba) in sprememba razpoloženja (razdražljivost),
- občasne težave lokomotorne (gibalnega) aparata (krči) so posledica dolgotrajnega sedenja in omejenega gibanja,
- znaten vpliv na človeški organizem je imela zvišana temperatura v zaklonišču in porast reletivne vlage, kar istočasno predstavlja določeni napor človeškega termoregulacijskega mehanizma,
- higiensko-sanitarni pogoji so bili zadovoljivi in znosni
- sprememba v sestavi zraka, to je koncentracija kisika in izdihanega ogljikovega dvokisa pri delujoči filter ventilacijski napravi, ni puščala negativnih posledic pri daljšem bivanju,
- sistem prezračevanja zagotavlja daljše bivanje v zaklonišču brez negativnih posledic,
- apetit pri ljudeh ni opadel niti po sedemdnemnem bivanju v zaklonišču,
- visok odstotek relativne vlage v zaklonišču ustvarja pri ljudeh nelagodno počutje.

Posebnosti namestitve in prehrane

Vsi, ki so se prijavili na preizkus daljšega bivanja v zaklonišču, so bili klinično zdravi, normalno razviti ljudje, ki zadnje tri mesece pred preizkusom niso болоvali za boleznijo, ki bi se pri podaljšanem bivanju lahko ponovila. Vse osebe so bile prostovoljci in so se tudi prostovoljno podrele režimu bivanja in dela v zaklonišču.

Prostori zaklonišča so bili razdeljeni na dnevno in nočno bivanje. V ciklusu 24 ur je vsak posameznik imel 8 ur prostega časa, 8 ur dežurne službe in 8 ur zagotovljenega spanja.

Delo dežurne skupine je obsegalo čiščenje, razdelitev hrane in vode, odstranjevanje odpadkov in delo pri ročnem črpanju filter ventilacijske naprave.

V zaklonišču so omejili kajenje in nepotrebno sprehanje. Prosti čas so posamezniki izkoristili za igranje šaha, čitanje knjig in drugo.

Odpadke (ostanke hrane, fekalije) so zbirali v posebno hermetično zaprte smetnjake in jih odlagali v prostoru WC.

V času bivanja se je javilo dežurnemu zdravniku nekaj poskusnih oseb. Torej bi morali imeti v zaklonišču v stvarnih pogojih vsaj medicinsko sestro.

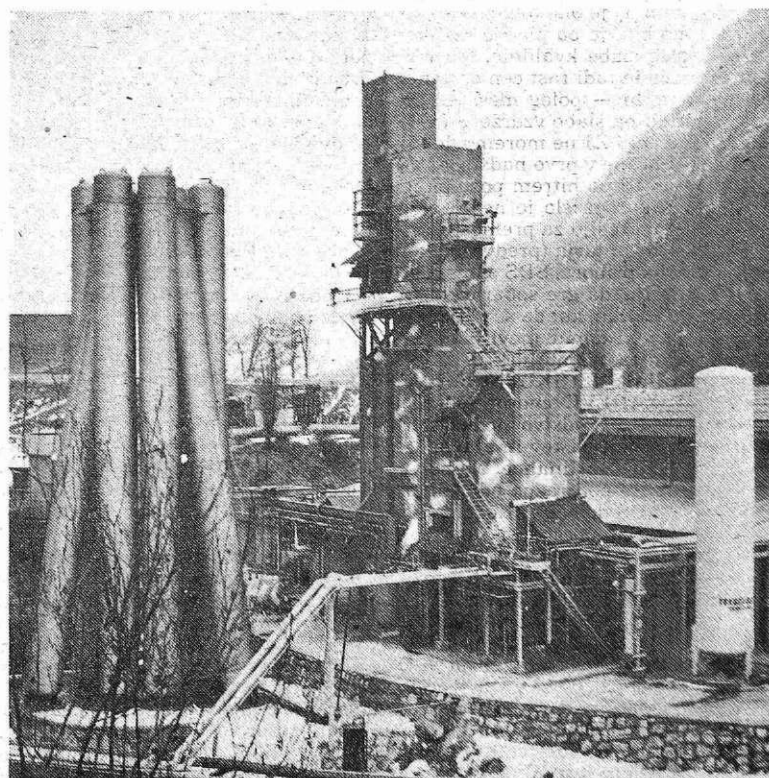
Hrana teh poskusnih oseb je bila sestavljena iz treh suhih dnevnih obrokov. Kalorično je bila hrana zadovoljiva (2200 do 2800 kalorij), kar izkazuje spremljajoča bilanca telesne teže pred in po poskusu. Apetit pri ljudeh je sicer nihajal, vendar se hrana nobenemu ni uprla. Oskrba z vodo je bila zadovoljiva. Okus in temperatura vode sta se menjali.

Za osebno higieno je vsak posameznik imel dnevno na voljo 21 vode. Umivanje rok pred jedjo in po potrebi je bilo obvezno.

Rezultate tega poskusa bodo lahko mnogi uspešno uporabili pri načrtovanju zaklonišč in podaljšanega bivanja ljudi v njih.

DIVERZANTSKE AKCIJE S KEMIJSKIMI IN BAKTERIOLOŠKIMI SREDSTVI

Za zaščito prebivalstva in materialnih dobrin pred sabotažnimi oziroma diverzantskimi akcijami bi odigrale službe CZ odločilno vlogo. Tovrstnega vojskovanja ne gre zanemariti, saj z malimi silami ustvari zmedo in preplah v zaledju. Takšne akcije spadajo v vrsto specialnega, to je podtalnega delovanja in rahljajo borbeno moralo civilnega prebivalstva.

Naprave za Savo (foto I. Kučina)

NEZAPOSLENOST, NAŠ RAZVOJ IN PLANIRANJE

Posvet, ki ga je pripravil medobčinski svet ZSMS za Gorenjsko minuli četrtek na Bledu, je minil v znamenju »monologov« tistih gostov, ki se sicer poklicno ubadajo s kadrovsko politiko, zato ob množici strokovnih izjav, mnenj in razmišljanj za mlade ni bilo niti prave prilagoditve, da bi prodrli s svojimi predlogi.

Eno je gotovo. V štirih urah na prvi pogled argumentiranih razprav, ki so si tudi nasprotovale, ni bilo mogoče izoblikovati takih sklepov, ki bi pomenili določen premik ali nove rešitve. Tudi za regijo ne.

Vse se vrti okrog resolucijskih usmeritev, izvoza, omejitev pri investicijah itd. Za zaposlitve generacijskega priliva bi na Gorenjskem morali zaposlovati s povprečno stopnjo rasti 1,5 %, vendar lanskimi 0,2 % več zaposlenih zgovorno dokazuje, da v združenem delu enostavno ni ekonomskih motivov za večje zaposlovanje. Generacije mladih, ki prihajajo iz šol, so se pred leti odločale za delo v negospodarstvu, raziskovalnih dejavnostih. Delovnih mest, kjer bi ti strokovnjaki lahko našli svoje mesto, v regiji ni, zunanjetrgovinska aktivnost peša in kar 45 % TOZD ima sedež DO ali SOZD izven regije, s tem pa tudi delovne skupnosti, ki zaposlujejo strokovne kadre.

Poseben problem so pripravniki, saj jih v regiji najde komaj polovica. Vse več je primerov, ko OZD pripravnike zaposlujejo za določen čas pod »prisilo« resolucij in samoupravnih sporazumov. Vsi so bili enotni, da pripravnikov ne bi smeli prikazovati fizično in dohodkovno, ampak bi jih morali nagrajevati iz sredstev za izobraževanje.

Vse lepo in prav, če v razpisih OZD ne bi zahtevale dve, tri ali več let delovnih izkušenj. Pričakovana »generacijska zamenjava strokovnih

kadrov« naj bi radikalno odprla poti mladim šolanim kadrom, vendar jih bo vseeno najbrž »preveč«, ker se slaba struktura produkcije iz leta v leto reproducira brez večjih premikov. Predstavnik skupnosti za zaposlovanje je napovedane investicije razčlenil in dokazal, kako skromne bodo dodatne potrebe po strokovnjakih.

V letu 1983 bo kar 250 mladih s suficitarnimi poklici ostalo brez ustrezne zaposlitve (140 prodajalcev, 70 ekonomskih tehnikov, 40 medicinskih sester), kadrovske štipendije že dolgo niso več merilo kadrovskih potreb v združenem delu in o svobodni menjavi dela med šolami in OZD lahko govorimo le v redkih primerih. Posebna pozornost je veljala terminu »z delom pridobljene zmožnosti«, ki se marsikje zlorablja, da posamezniki lahko ostajajo na vodilnih mestih. Motivacija mladih za določen poklic se še vedno najbolj učinkovito regulira zgolj s štipendijsko politiko. Poklici, ki so sicer privlačni in hkrati žal suficitarni, pa najbrž ostajajo privilegij mladih iz premožnejših družin.

Predstavnik RK ZSMS je opozoril na deklarativno odločanje za programe dokvalifikacije in prekvalifikacije mladih, ki ostajajo na papirju. Po njegovih besedah je vsak optimizem odveč, zato je treba najti nove rešitve, ki bodo bolj učinkovite in življenjske. Produktivnost v gospodarstvu pada, pa vendar še naprej programiramo skrajševanje delovnega časa.

Posvet je izzvenel v prepričanju (in odločitvi), da bi z enotno akcijo OZD, družbenopolitičnih organizacij, SIS in izobraževalnih ustanov lahko rešili veliko problemov. Seveda le tedaj, če bomo enotni.

Brané Grohar

POGOJI IN MOŽNOSTI UVELJAVLJANJA PRAVIC IZ ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Da bi bili delavci in delovni ljudje seznanjeni s pogoji in možnostmi za uveljavljanje pravic iz zdravstvenega varstva in posledicami omejevanja oziroma indeksiranja sredstev za izvajanje programov na tem področju, je skupščina občinske Zdravstvene skupnosti Jesenice na seji dne 9. marca sprejela sklep, da se v Železarni objavi veljavna lista participacije in pojasni vrsta in obseg storitev in uporabnikov, ki so vključeni v zagotavljeni program in zato oproščeni participacije (razen upokojencev). Hkrati objavljamo tudi postopek in pogoje za uveljavljanje oprostitve plačila participacije.

VRSTE PROGRAMOV ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Delavci v združenem delu in drugi delovni ljudje in občani morajo skrbeti za svoje zdravje in za svoje zdravstveno varstvo in so zanj odgovorni. To skrb in odgovornost uresničujemo tako, da si na podlagi načel vzajemnosti in solidarnosti z združevanjem sredstev v zdravstveni skupnosti zagotavljajo zdravstveno varstvo v obsegu, ki ga določa zakon o zdravstvenem varstvu (Ur. l. SRS, št. 1/80), samoupravni sporazum o temeljnih plana in samoupravni sporazum o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva v občinski zdravstveni skupnosti.

Zakon o zdravstvenem varstvu zagotavlja vsem delavcem, delovnim ljudem in občanom v Sloveniji pravico do naslednjega obsega zdravstvenega varstva (46. člen):

»S tem zakonom je zagotovljen najmanj naslednji obseg zdravstvenega varstva:

1. Pravica do zdravstvenih storitev v zvezi s preprečevanjem, zgodnjim odkrivanjem, zatiranjem, zdravljenjem in medicinsko rehabilitacijo nalezljivih bolezni, rakastih obolenj, sladkorne bolezni, zvišanega krvnega pritiska, multiple skleroze, mišičnih in živčno-mišičnih obolenj ter hemofilije, vključno s pravico do zdravil, ortopedskih pripomočkov in potnih stroškov.

2. Pravica do zdravstvenih storitev in zdravil v zvezi z nego in zdravljenjem duševnih bolnikov.

3. Pravica do zdravstvenih storitev v zvezi:

— z zdravstvenim varstvom novorojenčkov, dojenčkov in predšolskih otrok;

— z zdravstvenim varstvom mladine do dopolnjenega 19. leta starosti ter učencev in študentov, ki niso v delovnem razmerju;

— z zdravstvenim varstvom žensk v zvezi z nosečnostjo, porodom, materinstvom in v zvezi z uresničevanjem pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok;

— z zdravstvenim varstvom delovnih invalidov in drugih invalidnih oseb ter njihovih družinskih članov in invalidnih otrok;

— z zdravstvenim varstvom upokojencev in njihovih družinskih članov;

— z zdravstvenim varstvom varovancev v socialnih zavodih;

— z zdravstvenim varstvom premijnikov družbenih denarnih pomoči;

— z zdravstvenim varstvom ostarelih kmetov, ki prejemajo starostno pokojnino ali preživnino in njihovih zakoncev;

— z nego na domu, patronažno obravnavo in ambulantnim zdravljenjem drugih starostnikov nad 65 let;

— z zdravstvenim varstvom brezposelnih oseb, prijavljenih pri skupnosti za zaposlovanje delavcev in njihovih družinskih članov.

4. Pravica do zdravstvenega varstva:

— imetnikov partizanske Spomenice 1941, odlikovancev z redom narodnega heroja in drugih borcev narodnoosvobodilne vojne, ki imajo čas udeležbe v vojni ali čas aktivnega in organiziranega dela v narodnoosvobodilnem boju priznan v dvojnem trajanju do 15. maja 1945;

— borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936—1939;

— udeležencev narodnoosvobodilnega gibanja Grčije;

— borcev za severno mejo v letih 1918—1919 in slovenskih vojničih dobrovoljcev iz vojn 1912—1918;

— odlikovancev z redom Karadjordjeve zvezde z meči, z redom Belge orla z meči in zlato medaljo Obilica;

— vojaških invalidov;

— civilnih invalidov vojne;

— uveljavljence stalne republiške ali občinske priznane.

5. Pravica do organizirane zdravstvene vzgoje prebivalstva.

Ta zagotavljeni obseg pravic iz zdravstvenega varstva financirajo občinske zdravstvene skupnosti z združevanjem sredstev prek republiške solidarnosti. Tak obseg je namreč zagotovljen vsem prebivalcem na območju SR Slovenije, ne glede na dohodkovne možnosti posamezne občine. Občinska zdravstvena skupnost, ki z lastnimi prihodki ne more zagotoviti tega obsega, je na podlagi dogovorjenih osnov in meril v Zdravstveni skupnosti Slovenije upravičena do republiške solidarnosti, za katero prispevajo sredstva tiste zdravstvene skupnosti, ki imajo sicer več prihodka, kot ga potrebujejo za pokritje zagotavljenega obsega pravic. Iz gorenske regije prispevajo v republiško solidarnost občinske zdravstvene skupnosti Jesenice, Kranj in Škofja Loka. Delegati gorenskih zdravstvenih skupnosti so v letu 1982 v skupščini Zdravstvene skupnosti Slovenije opozarjali na neustreznost osnov in meril za izračun solidarnosti; spremembe tega sistema so v pripravi.

Posamezna občinska zdravstvena skupnost zagotavlja sicer svojim uporabnikom celoten program zdravstvenega varstva, delitev na zagotovljeni in dodatni program je v občinskih zdravstvenih skupnostih pomembna le zaradi tega, ker po prejšnji določbi 20. člena za vse sto-

ritve iz zagotovljenega obsega in za vse kategorije prebivalstva; našete v 46. členu, ni bilo mogoče predpisati participacije in tega obsega ne zmanjšati ali omejiti. Ker so izven tega obsega le aktivni prebivalci, se seveda vse omejitve nanašajo zgolj na delavce v združenem delu in druge delovne ljudi, ki že prispevajo za zdravstveno varstvo zase in tudi za vse ostale kategorije prebivalstva. S spremembo zakona o zdravstvenem varstvu (Uradni list SRS, št. 45/82) je mogoče predpisati participacijo tudi:

— uporabnikom pri ambulantnem zdravljenju nalezljivih bolezni, za katere ni predpisano obvezno zdravljenje;

— ženskam za vse storitve, ki niso v zvezi z nosečnostjo, porodom in materinstvom;

— delovnim invalidom z manj kot 70 % telesno okvaro;

— upokojencem, ki ne prejemajo varstvenega dodatka.

Dosedanja participacija je pomenila okrog 1,9 % prihodkov zdravstvene skupnosti, razširjena in valorizirana participacija pa ob poslednjem pobiranju lahko doseže 3 % prihodkov zdravstvene skupnosti (čez milijardo starih din).

V okviru programa zdravstvenega varstva si uporabniki poleg zdravstvenih storitev in določenih zdravstvenih dejavnosti zagotavljajo tudi določene pravice do socialne varnosti. Zdravstvene storitve si delavci, delovni ljudje in občani zagotovijo s svobodno menjavo dela z delavci v zdravstvenih organizacijah, uresničevanje določenih pravic do socialne varnosti pa z združevanjem sredstev v okviru organizacij združenega dela ter v zdravstveni skupnosti. Pravice iz socialne varnosti, ki si jih zagotavljajo delavci v zdravstveni skupnosti, so nadomestila osebnega dohodka za čas bolezni, nege, izolacije, potni stroški v zvezi z uveljavljanjem zdravstvenih storitev, pogrebne in posmrtnine. Sredstva, razporejena za te namene po finančnem načrtu, so odvisna od % staleža oz. odstotka z dela zaradi teh primerov in pa od rasti sredstev za osebne dohodke v preteklem letu, kar je sicer osnova za izračunavanje nadomestil in tudi za določanje drugih denarnih povračil. Nadomestila predstavljajo v odhodkih zdravstvenih skupnosti med 12—15 %, v občinski Zdravstveni skupnosti Jesenice pa zaradi visokega odstotka staleža tudi višji odstotek.

SKLEP O SPREMEMBI LISTE PRISPEVKOV UPORABNIKOV K STROŠKOM ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

1. Zaradi zaostrenih gospodarskih razmer in znižane realne rasti družbenega proizvoda se zmanjšujejo tudi razvojne možnosti na področju zdravstvenega varstva v občini in regiji.

Občinske zdravstvene skupnosti so zato že spremenile in dopolnile

samoupravne sporazume o temeljnih plana in zožile programe zdravstvenega varstva za obdobje 1983—1985, kar pomeni počasnejše uresničevanje začrtanih ciljev in posledično ter odgovornejšo uresničevanje sprejetih nalog.

Da bi zagotovili doseženo raven zdravstvenega varstva občanov in zmanjšali razkorak med zahtevami po zdravstvenih storitvah in možnostmi za njihovo zadovoljevanje, so udeleženci v svobodni menjavi dela sprejeli vrsto ukrepov in usmeritev za smotrnejše izvajanje programov zdravstvenega varstva, za preusmeritev zdravstvenih dejavnosti v skladu s samoupravno dogovorjeno delitvijo dela in za uskladitev obsega pravic uporabnikov z materialnimi možnostmi združenega dela.

2. Da bi povečali odgovornost in skrb uporabnikov za lastno zdravje, zaostriili odnos do neupravičenih zahtev posameznih uporabnikov do zahtevnejših in dražjih zdravstvenih storitev in prispevali iz osebnih prejemkov manjkajoča sredstva za ohranitev ravni zdravstvenega varstva, se veljavna lista prispevkov uporabnikov k stroškom zdravstvenega varstva (Uradni vestnik Gorenske, št. 13/81) spremenila, tako da se glasi:

Lista prispevkov uporabnikov k stroškom zdravstvenega varstva:

Vrsta prispevka znesek (participacija) v din

Uporabniki zdravstvenega varstva prispevajo k stroškom za naslednje zdravstvene storitve, zdravila in pripomočke:

1. za prvi pregled v splošnih in obratnih ambul. ter dispanz. v zvezi s posameznim primerom zdravljenja

2. za prvi obisk zdravnika na domu, ki je opravljen na zahtevo uporabnika ali njegovih svojcev, ker bolnik zaradi zdravstvenega stanja ne more sam priti na pregled v zdrav. organizacijo

3. za vsak RTG posnetek v ambul. lantah in dispanzerjih, vendar največ za 6 posnetkov oz. največ 60 din

4. za vsak prvi pregled pri zdravniku specialistu, tudi rentgenologu z napotnico zdravnika ali brez nje, če ta ni predpisana

5. za nemedicinski del oskrbe v bolnišnicah, specialnih zavodih in institutih, v naravnih zdraviliščih — za vsak dan, vendar največ 30 dni oz. brez omejitve, kadar gre za uporabnike, ki ne vzdržujejo nobenega druž. člana

6. za prvi prevoz z reševalnimi vozili in posebnimi prevoznimi sredstvi, ki ga odredi ali potrdi zdravnik, v zvezi s posameznim primerom zdravljenja

7. za zdravilo, pomožni in sanitetni material, za oralna kontracepcijska sredstva, ob prevzemu v lekarni na recept

8. za druga kontracepcijska sredstva

9. za vsako umetno prekinitev nosečnosti vključno menst. regulacija, kadar ni medicinsko indicirana 300

10. za ortopedske in druge pripomočke (ortotična in protetična sredstva, očesne in slušne pripomočke, ortop. obutev, sanitetne in druge pripomočke, ki so medicinsko indicirane) 30 %

11. za zobozdravstvene storitve iz dodatnega programa

a) skupne zobozdravstvene storitve:

— serijski, prvi klinični, konzultativni pregled,

— zdravni. spričevalo (Z-1, Z-2, Z-5) 40

— ponovni pregled (Z-3) 13

— RTG slikanje zob, panoramsko slikanje (Z-10, Z-12)

— največ 60 din 10

b) zobne bolezni:

— amalgamske in silikatne zalivke (Z-21, Z-22, Z-23) 60

— dograjevanje zobne krone (Z-24) 150

— oskrba zobne krone z zaščitno prevleko, posebni posegi pri preparaciji zalivk, provizorična zavora z zdravilom, indirektno in direktno krtitve pulpe, impregnacija zoba, odstranitev obstoječe polnitve, odstranitev gingivignega polipa (Z-26, Z-27, Z-28, Z-29, Z-30, Z-32, Z-46, Z-47) 25

— devitalizacijski posegi na pulpi (Z-34, Z-36, Z-39, Z-40) 75

— odstranitev zalomljenega kanalskega instrumenta (Z-48) 110

c) ustne in paradontološke bolezni:

— kontrola plaka, odstranitev mehanskih dražljajev, brušenje v artikulaciji, razbremenilno brušenje, čiščenje zobnega kamna (Z-101, Z-102, Z-103, Z-104, Z-107) 40

d) zobna protetika: ordinacija in laboratorij

— načrt protetične rehabilitacije, analiza modelov (Z-141—Z-142) 90

— totalna proteza (Z-143+Z-149) 1000

— parcialna proteza (Z-144+) — 145+Z-192+Z-195+Z-197+Z-199 do Z-204) 1100

— reokluzija proteze, prilagoditev stare proteze, preparacija loža (Z-146, Z-152, Z-154) 25

— totalna proteza z mukodinamičnim odtisom (Z-143+Z-153+Z-191+Z-215) 1000

— vilita kovinska proteza (Z-127+Z-210+Z-211+Z-214) 1750

— reparatura proteze, brez odtisa (Z-150+Z-206) 60

— reparatura proteze z odtisom, podložitev proteže (Z-151, Z-148, Z-149; Z-206, Z-207, Z-208) 100

— časna proteza (Z-155+Z-218+Z-208+Z-197) 500

— polna kovinska prevleka, akrilna prevleka, delna prevleka (Z-161, Z-162, Z-163; Z-221, Z-222, Z-223, Z-224, Z-225) 420

— fasetirana prevleka Richmond krona (Z-164, Z-165+Z-226, Z-227; Z-229) 520

— vezava solitarnih prevlek (Z-166+Z-230) 60

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON

SVETOVNE ZALOGE RUD KOVIN

REZERVE IN ZALOGE

V študiji »Meje rasti«, ki jo je leta 1972 objavil znani Rimski klub, je bilo navedeno, da bodo še pred letom 2000 izčrpane svetovne zaloge nekaterih pomembnih kovin, kot so svinec, cink in platina. Tudi preskrba z uranom, kosotrom in srebrom naj bi ne bila zagotovljena kljub izredno povečanim cenam. Deset let kasneje so ugotovili, da ta pesimistična predvidevanja nimajo osnove in da v doglednem času ne bo prišlo do pomanjkanja zalog rud teh kovin.

Kako se je lahko zgodilo, da je Rimski klub tako napačno ocenil svetovne zaloge rud kovin?

Glavni vzrok je v tem, da so avtorji »Meje rasti« in podobnih študij vzeli kot osnovo za svoje količinske izračune rezerve in ne zaloge kovin. Dejstvo je, da zaradi geokemično-geoloških vzrokov zaloge kar za večkrat presegajo rezerve. Geokemično pravilo je, da je statistično gledano razporejenost večine kovin v zemeljski skorji normalna, če je njihova količina v tonah nanešena proti logaritmu pripadajoče vsebnosti kovine, kar prikazuje diagram št. 1.

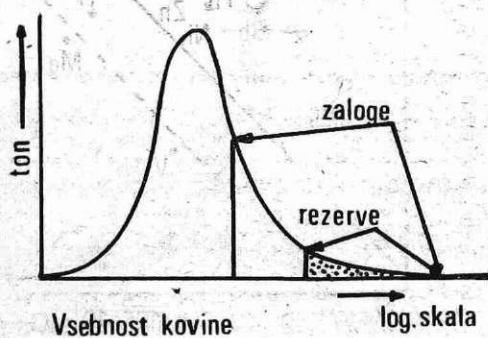

Diagram št. 1

Površina, ki je narisana v diagramu pod za vsako kovino specifično krivuljo, ustreza celotni količini ustrezne kovine v zemeljski skorji do približno 20 km globoko. Količinske vrednosti, ki jih poznamo iz geokemije, so izredno velike in si jih težko predstavljamo. Zaradi preglednosti so v spodnji tabeli navedene v tonah količine kovin v kubičnem kilometru poprečne kamenine, kar ustreza približno količini 2,5 milijarde ton.

Železo	105.000.000	Svinec	27.000
Mangan	2.100.000	Uran	5.300
Nikelj	158.000	Živo srebro	160
Cink	150.000	Srebro	140
Baker	115.000	Platina	20
Kobalt	52.000	Zlato	7

Kot rudne rezerve označujemo samo tisti del celotne količine mineralov, ki ga je danes mogoče ekonomsko tehnično izkoriščati. Nasprotno pa spadajo med zaloge, poleg danes izkoriščanih nahajališč (rezerv), vse znane in tudi še neodkrita količina rud, ki jih sedaj še ne izkoriščamo. Vendar bo to mogoče kdaj kasneje. Da bi lahko dejansko ugotovili količino razpoložljivih kovin, moramo bolj natančno poznati njihove zaloge. Rezerve in zaloge so dinamične vrednosti, na katere vpliva tehnološki in ekonomski razvoj, stroški energije, cene kovin in ne nazadnje uspeh geoloških raziskav. Kot primer povečanja rezerv ob naraščajoči ceni so v spodnji tabeli navedene rezerve urana v ZDA, in sicer po ceni dolarjev za libro (0,453 kg) in v tisočih kratkih ton (907,1 kg).

do 15 dol/1b U ₃ O ₈	225.000 ton U ₃ O ₈
do 30	645.000
do 50	936.000
do 100	1.122.000

PRESKRBA EVROPE

Že leta 1927 je Hewett napovedal, da bo v Evropi nastalo pomanjkanje določenih kovin. Proučeval je zgodovino proiz-

vodnje v različnih evropskih rudnikih in ugotovil, da je za izkoriščanje kovin vedno značilna določena največja vrednost.

Vsem deželam z rudnim bogastvom rud najprej ne primanjkuje, saj je proizvodnja večja kot poraba. Vendar z rastjo industrializacije vzporedno narašča tudi potreba po kovinah in ko je njihova proizvodnja dosegla svoj višek, ni več zadostovala za kritje lastnih potreb, zato je bil potreben vedno večji uvoz.

Države Evropske gospodarske skupnosti (EGS) so prišle skoraj do konca tega ciklusa in so tako postale tipičen uvoznik kovin oziroma njihovih rud. ZDA so že prekoračile svojo najvišjo točko proizvodnje kovin in v tej državi nakopljejo že večje količine rud, kot odkrijejo novih nahajališč. Zato je tudi njihov uvoz vedno večji. Nasprotno pa je Kanada dosegla največjo možno proizvodnjo barvastih kovin in je postala njihov velik izvoznik. V Sovjetski zvezi proizvodnja kovin še vedno narašča in je zato tudi vedno bolj pomemben izvoznik. Ocenjujejo, da bodo ZDA dosegle konec cikla v približno 150 letih, medtem ko je za Sovjetsko zvezo ocena 250 let.

Na primeru niklja in kobalta je mogoče prikazati nekatere probleme in tveganja v zvezi z veliko odvisnostjo zahodne Evrope pri preskrbi s kovinami oz. njihovimi rudami. Za obe kovini so znane precejšnje svetovne rezerve, ki so jih leta 1980 cenili, da bodo trajale od 30 do 50 let. V Evropi imajo zaloge nikljeve rude samo Finska, Grčija in Norveška in njihova letna proizvodnja okoli 19.000 tona ustreza 3 % svetovne proizvodnje. V teh treh deželah imajo 4 % zanesljivih in verjetnih rezerv svetovnih zalog niklja. Pravo nasprotje tem številkam proizvodnje in rezerv pa je to, da porabi zahodna Evropa skoraj 30 % primarnega niklja, in sicer predvsem za proizvodnjo nerjavnih jekel, v industriji barvastih kovin ter v galvanotehniki. Danes kupujejo države EGS preko 50 % potrebnega niklja v samo štirih deželah. To je seveda nezaželena koncentracija nabave, ker samo dve podjetji — kanadski Inco Ltd. in Le Nickel iz Nove Kaledonije — pridobivata v zahodnem svetu prek 50 % te kovine. Takšna omejitev na samo dva proizvajalca ima lahko zelo negativne posledice. Pri daljših stankah lahko pride do hitrega in ne v naprej predvidenega zmanjšanja dobav. To se je zgodilo leta 1969, ko je prišlo v kanadski industriji niklja do štirimesečne stavke.

Na diagramu št. 2 je v tonah navpično navedena proizvodnja v letu 1978 za najvažnejše kovine in vodoravno v odstotkih njihova geokemična poznana vsebnost v zemeljski skorji. De-

O OSNUTKU ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

Ker v TOZD in delovnih skupnostih kakor tudi v krajevnih skupnostih ta čas potekajo javne razprave o osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in ker osnutek zajema zelo širok družbeni interes, objavljamo daljši razpis o novostih in spremembah, ki jih prinaša osnutek.

KOLIKO ČASA SMO SE PRIPRAVLJALI NA SPREMEMBO DOSLEJ VELJAVNE ZAKONODAJE S PODROČJA POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA?

Razvoj novih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v Jugoslaviji, ki sta jih utemeljila ustava SFRJ in zakon o združenem delu, je narekoval tudi potrebo po oblikovanju novega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, katerega osnovo predstavlja zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (PIZ).

Zvezni zbor Skupščine SFRJ je zato že pred približno osmimi leti imenoval posebno komisijo in jo zadolžil za pripravo novega zakona, ustrezne komisije pa so bile kasneje oblikovane tudi v republikah in avtonomnih pokrajinah.

Nekajkrat spremenjeni in dopolnjeni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja iz leta 1972 je sicer že upošteval takratna ustavna dopolnila, premalo pa je poudaril načelo minulega dela in njegov pomen ter vloga v sistemu. Potrebno je bilo urediti probleme usklajevanja pokojnin, valorizacije osebnih dohodkov iz prejšnjih let pri oblikovanju pokojninske osnove, predčasno upokojitve, ukinitve pogoja gostote zavarovalne dobe, uvedbo instituta minimalne pokojnine ter novo ureditev invalidskega zavarovanja in s tem invalidskega varstva.

Vsem tem zahtevam pa je bila skupna želja po izboljšanju gnotnega položaja upokojencev.

Dolgotrajno reševanje navedenih problemov, zlasti pa vprašanj, povezanih z načelom minulega dela, je bilo tudi razlog, da je priprava novega zveznega zakona potekala tako dolgo, vse do 22. aprila 1982, ko je bil na seji Zveznega odbora Skupščine SFRJ sprejet nov zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je bil objavljen v 23. številki Uradnega lista SFRJ 30. aprila 1982.

Tako je federacija uredila temeljne pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Na osnovi tega zakona pa poteka sedaj zakonodajni postopek za republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

KATERE SO OSNOVNE NOVOSTI PREDLAGANEGA OSNUTKA ZAKONA?

Osnovne novosti v predlaganem osnutku zakona se odražajo predvsem:

- v izpeljavi pravic iz minulega dela ob upoštevanju osebnih dohodkov ter usklajevanja pokojnin tudi na temelju družbene produktivnosti dela,
- v razširitvi kroga zavarovancev, zlasti z uvedbo pokojninskega in invalidskega zavarovanja kmetov,
- v spremembi odnosov na področju invalidskega zavarovanja,
- v možnosti uvedbe predčasne upokojitve in
- v nekaterih spremembah pri uživanju in izgubi pravic.

KOLIKO ČASA TRAJA RAZPRAVA IN KDAJ NAJ BI SPREJELI PREDLOG ZAKONA?

Že v fazi priprave novega zakona o temeljnih pravicah o PIZ se je začelo v republikah Sloveniji delo za pripravo predloga za izdajo zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Sredi leta 1982 je bil sprejet predlog za izdajo zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s tezami za osnutek zakona.

Sedanjí osnutek zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je bil objavljen v prilogi delegatskega Poročevalca dne 21. februarja 1983 in bo v razpravi do sredine meseca aprila. Na podlagi pripomb, stališč in predlogov, ki se bodo oblikovali v razpravi, bo pripravljen predlog zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki naj bi bil sprejet v mesecu juliju 1983.

Razprava bo potekala ves čas do sprejema predloga zakona.

KAJ NAVAJA UVODNI DEL OSNUTKA ZAKONA?

V uvodnem delu oziroma v splošnih določbah je poudarjeno načelo, ki na novo opredeljuje pokojnino kot pravico iz minulega dela. To je načelo, da delavci uresničujejo svojo materialno in socialno varnost iz pokoj-

ninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi svojega družbenoekonomskega položaja, ki so ga imeli v združenem delu. Minulo delo delavcev, ki so že uveljavili pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, je osnova njihova položaja v sistemu invalidsko-pokojninskega zavarovanja in njihove pravice, da sodelujejo pri delitvi družbenega dohodka, ki ga ustvarijo delavci v združenem delu.

Ker je pokojnina rezultat prispevka delavca h krepitvi materialne osnove družbenega dela, je zagotovljeno usklajevanje pokojnin tudi glede na rast družbene produktivnosti dela.

Poudarjeno je enotno pokojninsko in invalidsko zavarovanje vseh delavcev v združenem delu in drugih delovnih ljudi.

Z novim zakonom se prvič uvaja in zagotavlja pokojninsko in invalidsko zavarovanje kmetov v SR Sloveniji tako, da so vključeni v sistem vsi kmetje, ki opravljajo kmetijsko dejavnost kot edini ali glavni poklic.

Ker je bilo v SR Sloveniji že leta 1972 uvedeno obvezno starostno zavarovanje kmetov, je na podlagi pridobljenih pravic potrebno zagotoviti tudi nadaljnje uživanje starostnih kmečkih pokojnin in zavarovancem starostnega zavarovanja kmetov, starih nad 60 let, tudi v prihodnje omogočiti pridobitev pravice do starostne kmečke pokojnine, po pogoji določenih v zakonu o starostnem zavarovanju kmetov.

Potrebno je opredeliti dolžnost OZD pri preprečevanju invalidnosti in sodelovanje skupnosti pri zagotavljanju pogojev za uresničevanje pravic delovnih invalidov in pri izvajanju preventivnih ukrepov in akcij, katerih namen je zmanjševati stopnjo invalidnosti.

KATERI SO ZAVAROVANCI PO TEM ZAKONU? SO MORDA KAKŠNE NOVOSTI?

Krog zavarovancev, ki si z obveznim pokojninskim in invalidskim zavarovanjem zagotavlja vse ali le nekatere pravice, je v primerjavi s krogom zavarovancev v veljavnem zakonu nekoliko razširjen. Na novo se v zavarovanje vključujejo vrhunski športniki s stalnim prebivališčem v SRS, če niso pokojninsko in invalidsko zavarovani na kakšni drugi podlagi. V zavarovanje se na novo vključujejo kmetje in člani njihovih gospodarstev, ki se v SRS ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo kot svojim edinim ali glavnim poklicem.

KAKO JE S STAROSTNO POKOJNINO?

Pogoji za priznanje pravice do starostne pokojnine so določeni v zveznem zakonu in enotni na območju vse Jugoslavije. V primerjavi z doslej veljavnimi so nespremenjeni.

Pomembno novost pa predstavlja opustitev tako imenovane gostote zavarovalne dobe.

Zavarovavec pridobi pravico do starostne pokojnine, ko:

- dopolni starost: moški 60 let, ženska 55 let in najmanj 20 let pokojninske dobe;
- dopolni starost: moški 65 let, ženska 60 let in najmanj 15 let zavarovalne dobe (lastnost zavarovanca v smislu osnutka zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju obstoja, če je bila takšna lastnost podana po 15. maju 1945);
- dopolni pokojninsko dobo: moški 40 let, ženska 35 let, ne glede na starost.

Starostna pokojnina se odmeri od pokojninske osnove. Pokojninska

osnova se oblikuje iz poprečnih mesečnih zneskov osebnih dohodkov, ki jih je zavarovavec dosegel v katerikoli zaporednih desetih letih, ki so zanj najugodnejša, in sicer od vključno leta 1966 dalje. Osební dohodki prejšnjih let dela se valorizirajo glede na gibanje poprečja osebnih dohodkov vseh zaposlenih delavcev na območju republike na vrednost osebnih dohodkov iz zadnjega leta dela.

Ker pa realizacija te določbe terja dokajšnje povečanje sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, je zakonodajalec v prehodnih določbah odložil njeno uporabo na prihodnje srednjeročno obdobje (1988–1990). Do takrat pa se bodo osebni dohodki iz prejšnjih let dela preračunavali na vrednost v letu pred zadnjim letom dela.

KAKŠNA JE ZAJAMČENA POKOJNINA?

To je pokojnina, do katere je upravičen vsak upokojenec, ki je uveljavil pravico do pokojnine s pokojninsko dobo 40 let moški oziroma 35 let ženske ter tisti invalidski upokojenec, katerega invalidnost je posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni.

Ta pokojnina ne more biti nižja od 55 % poprečnega osebnega dohodka vseh delavcev v SRS v preteklem letu.

KAKO SO OPREDELJENE NAJNIZJA, NAJVIŠJA IN PREDČASNA POKOJNINA?

Najnižja pokojnina

Osnutek zakona uvaja pravico do odmere starostne pokojnine najmanj od pokojninske osnove, ki ustreza 64,70 % poprečnega osebnega dohodka vseh zaposlenih iz preteklega leta, če gre za zavarovanca s krajšo pokojninsko dobo od polne, to je 40 let za moške in 35 let za ženske.

Vsebinsko ta norma predstavlja

popolnejšo uresničitev načel vzajemnosti in solidarnosti.

Najvišja pokojnina

Omejevanje višine pokojnine navzgor je pogojeno predvsem z obstoječimi razmerami v delitvenem sistemu.

Osnutek zakona predvideva tri možnosti:

1. Najvišja pokojnina naj bi znašala za 40 oziroma 35 let pokojninske dobe 85 % od 3,5 kratnega poprečnega OD vseh zaposlenih v republiki,
2. ali štirikratnega poprečja osebnih dohodkov zaposlenih v republiki v preteklem letu.
3. Tretja možnost je, da bi najvišji znesek pokojnine določila skupnost. To je norma za najvišjo možno pokojninsko osnovo v posameznem letu.

Predčasna pokojnina

Predčasna pokojnina je v bistvu posebna oblika starostne pokojnine. Za uveljavitev predčasne pokojnine morata biti izpolnjena dva pogoja: tako starost kakor tudi določena dolžina pokojninske dobe. Za moškega starost 55 let in 35 let pokojninske dobe, za žensko 50 let starosti in 30 let pokojninske dobe, ob ustreznem zmanjševanju pokojnine za vsako leto predčasnega odhoda v pokoj.

Ko uživalec pokojnine dopolni starost, predpisano za pridobitev pravice do starostne pokojnine (moški 60 let, ženska 55 let), se mu pokojnina več ne zmanjšuje.

Odstotek zmanjšanja pokojnine za vsako leto predčasnega odhoda v pokoj bo določila skupnost (1,5 % ali 2 %).

Ker je pravica do predčasne pokojnine pogojena z določeno starostjo zavarovanca in potrebno pokojninsko dobo, še zlasti pa, ker posta-

ne predčasna pokojnina po preteku obdobja predčasnega odhoda v pokoj »redna« starostna pokojnina, pomeni ta možnost v bistvu četrto varianto, po kateri lahko delavec pridobi pravico do starostne pokojnine.

SO KAKŠNE NOVOSTI PRI POVEČANJU IN PONOVI ODMERI POKOJNINE?

Osnutek zakona še naprej ohranja možnost povečanja pokojnine tedaj, če zavarovavec po izpolnitvi polne pokojninske dobe ostane še naprej v zavarovanju, ne da bi uveljavil pravico do pokojnine. Sprememba je v tem, da povečanje pokojnine ženski pripada šele po dopolnitvi pokojninske dobe 40 let. Odstotek povečanja bo določila skupnost.

Ponovna odmera pokojnine na podlagi osebnega dohodka, ki ga je zavarovavec prejel po upokojitvi na podlagi minulega dela, zagotovljene v samoupravnih splošnih aktih OZD, v primeru, če se izplačani osebni dohodek ne nanaša na obdobje, iz katerega so bili upoštevani osebni dohodki za izračun pokojninske osnove, temveč na drugo obdobje, ki zaradi tega izplačanega osebnega dohodka postane najugodnejše, se opravi od nove pokojninske osnove.

Pravica do nove, višje pokojnine bo zavarovancu pripadala od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi zahteve za ponovno odmero.

Realizacija te določbe bo možna po predhodni uskladitvi samoupravnih aktov OZD z zakonom o razširjeni reprodukciji in minimalnem delu (najkasneje do 31. decembra 1983).

KAKO JE Z USKLAJEVANJEM POKOJNIN IN VARSTVENIM DODATKOM?

Osnutek zakona ša naprej predvideva pravico do varstvenega dodatka, ki je edini izrazito socialni korektiv v sistemu pokojninskega in invalidskega zavarovanja, hkrati pa, ker je njegova višina odvisna od dopolnjene pokojninske dobe, tudi pomembna pravica iz minulega dela.

Pravico do varstvenega dodatka bo pridobil zavarovavec, čigar pokojnina bo nižja od zneska zajamčene pokojnine in bo izpolnjeval tudi premoženjske pogoje, ki jih bo določila skupnost.

Razlika med zajamčeno pokojnino in pokojnino, ki se upokojencu izplačuje, pa predstavlja osnovo za odmero varstvenega dodatka.

Zvezni zakon uvaja obvezno usklajevanje pokojnin med letom z gibanji nominalnih osebnih dohodkov vseh delavcev zaposlenih na območju republike, dokončno pa se uskladijo pokojnine v začetku naslednjega koledarskega leta.

Razlike med pokojnino, izplačano v preteklem letu in pokojnino, izplačano ob dokončni uskladitvi, se izplačajo za vse preteklo leto nazaj s tem, da v prehodnih določbah zakon predvideva, da morajo skupnosti zagotoviti izplačilo razlike najkasneje do 31. decembra 1986.

Osnutek zakona določa, da se morajo pokojnine na račun porasta osebnih dohodkov v tem letu povečati najmanj za 90 % porasta. Ta čisti sistem pa naj bi se v celoti uresničil v letu 1986 oziroma v začetku leta 1987.

KAKO JE S PRAVICAMI ZAVAROVANCEV, PRI KATERIH JE PODANA NEPOSREDNA NEVARNOST ZA NASTANEK INVALIDNOSTI OZIROMA SPREMENJENA DELOVNA ZMOŽNOST?

Pomembna novost v osnutku zakona je uvedba dveh novih pojmov, ki sicer nista rizika invalidskega zavarovanja, temveč sta v funkciji tako imenovane prevencije invalidnosti, saj imata namen invalidnost preprečevati.

Ta dva instituta sta:

— neposredna nevarnost za nastanek invalidnosti in spremenjena delovna zmožnost, na podlagi katerih ima zavarovavec pravico do prerazporeditve na druga dela in naloge v TOZD, ki ustrezajo njegovi strokovni izobrazbi oziroma z delom pridobljeni delovni zmožnosti.

To pravico bodo zavarovanci uveljavili neposredno v OZD in to pod pogoji in na način, določen s samoupravnimi splošnimi aktom.

Pravica do prerazporeditve v teh primerih je pravzaprav izvedena pravica iz dolžnosti OZD, da take zavarovance ustrezno prerazporedi.

To je ukrep za preprečevanje vzrokov za nastanek invalidnosti. Ker v teh primerih pri zavarovancih ni podana invalidnost, ne gre za pridobitev pravic na podlagi invalidnosti in za riziko invalidskega zavarovanja.

Ker ne gre za riziko invalidskega zavarovanja, je odločitev, ali tem zavarovancem pripada »pravica« do ustreznega denarnega nadomestila,

prepuščena ureditvi v OZD, ki lahko v samoupravnih splošnih aktih te pravice opredeli.

Pri tem pa velja opozoriti na določilo 177. člena zakona o združenem delu, po katerem je lahko delavec v času trajanja delovnega razmerja, v skladu s samoupravnimi splošnimi akti, razporejen v TOZD, v kateri dela, na vsako delo, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi oziroma z delom pridobljeni delovni zmožnosti.

KAKŠNI SO POGOJI ZA PRIDOBITEV IN ODmero DRUŽINSKE POKOJNINE?

Zvezni zakon določa le pogoje, ki morajo biti izpolnjeni na strani umrlega, da bi lahko posamezni družinski člani pridobili pravico do družinske pokojnine. Ti pogoji so enaki sedanjim. Določitev pogojev, ki jih morajo izpolniti družinski člani, pa prepušča republiški ureditvi.

Sprememba je v dopolnitvi starosti, ki je pogoj za pridobitev pravice do družinske pokojnine vdovi ali vdovcu. Za oba osnutek določa 50 let starosti. Po sedanjem zakonu je vdova pridobila pravico do družinske pokojnine, ko je dopolnila starost 45 let, vdovec pa 60 let.

Prehodne določbe osnutka do neke mere omiljujejo zaostrene pogoje za pridobitev pravice do družinske pokojnine za vdovo. Predvideno je, naj bi vdova, ki je rojena pred 15. majem 1945, ki v času moževe smrti ni zaposlena, lahko uveljavila pravico do družinske pokojnine po do sedaj veljavnih predpisih.

Osnutek zakona predvideva izenačitev izvenzakonske skupnosti z zakonsko zvezo.

Če otrok izgubi oba roditelja, je uvedena možnost pridobitve dela pokojnine tudi po drugem roditelju v odstotku od osnove za odmero pokojnine, ki ga določi skupnost in je odvisen od števila otrok.

KAKŠNE SO NOVOSTI PRI UŽIVANJU IN IZGUBI PRAVIC?

Pomembnejše so novosti, zlasti tiste, ki urejajo uživanje in izgubo pravic na podlagi preostale delovne zmožnosti. Predvideno je, da delovni invalid izgubi, oziroma ne uživa ustreznih denarnih nadomestil v primeru, ko brez opravičljivega razloga onemogoča prekalifikacijo oziroma dokvalifikacijo, ustrezno zaposlitev oziroma prerazporeditev na druga ustrezna dela in naloge.

Prav tako ne uživa teh dajatev, vključno z invalidsko pokojnino, tisti delovni invalid, ki onemogoča ponovno oceno preostale delovne zmožnosti oziroma invalidnosti.

Pokojnine in druga denarna nadomestila se izplačujejo za nazaj. To velja za upokojence, ki bodo uveljavili pravico do pokojnine po uveljavitvi zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

KAKŠNE SO NOVOSTI PRI PRAVICAH BORCEV NOV?

To področje ureja zvezni zakon enotno in celovito za vso Jugoslavijo. Nova je rešitev, da se borec NOV lahko odpredeli, da uveljavlja pravico do starostne pokojnine po splošnih pogojih s tem, da se mu obdobja posebne dobe ne računajo v pokojninsko dobo. Doslej je bila dana le možnost, da se je borec NOV lahko opredelil za enojno vstevanje te dobe.

V skladu s splošnimi načeli, da se pokojnina odmerja od mesečnega poprečja osebnih dohodkov katerikoli najugodnejših desetih let zavarovanja, je tudi za borec NOV predvideno katerokoli petletno najugodnejše obdobje. Doslej se je pokojninska osnova izračunavala od poprečja osebnih dohodkov v zadnjih petih letih zavarovanja.

KAJ VSE SE ŠTEJE V POKOJNINSKO DOBO?

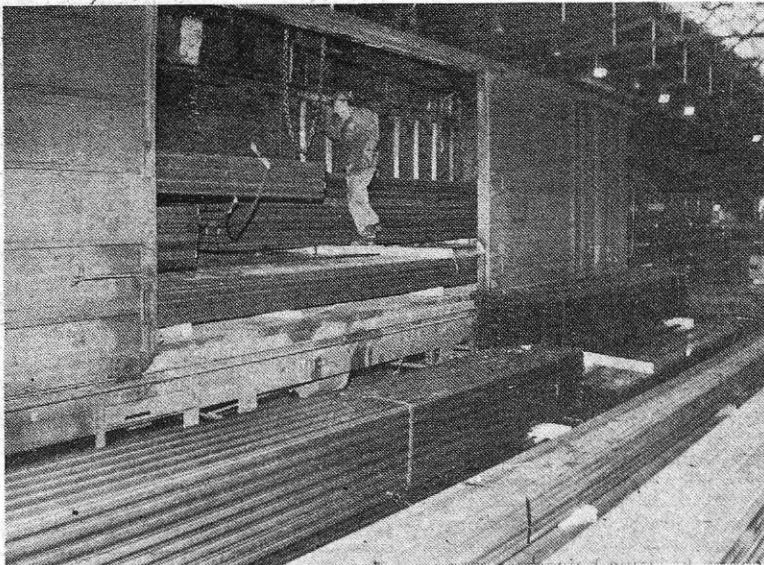
Pokojninska doba je v zveznem zakonu določena kot pogoj ali eden od pogojev za pridobitev pravice, v določenih primerih pa je tudi merilo za ugotovitev višine dajatev.

Pokojninsko dobo sestavljata zavarovalna doba in posebna doba. Za zavarovalno dobo pove že ime samo, da gre za dobo zavarovanja. Posebna doba pa je obdobje izven zavarovanja, ki se šteje po predpisih, veljavnih do 31. decembra 1972, v pokojninsko dobo.

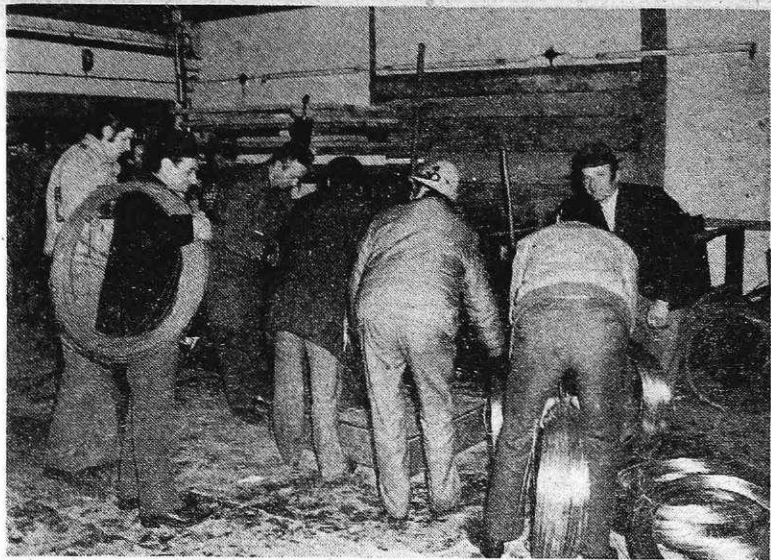
Določbe o pokojninski dobi so v zveznem zakonu v glavnem nespremenjene, razen to, da se šteje v zavarovalno dobo tudi čas v delovnem razmerju, ki traja manj kot polovico polnega delovnega časa.

Osnutek zakona določbe o pokojninski dobi nekoliko razširja:

V pokojninsko dobo se v šteje čas opravljanja »samostojne« dejavnosti pred vstopom v zavarovanje.

Odprema hladno oblikovanih profilov (foto J. Kučina)

Na mali prodaji (foto S. Kokalj)

- občanu, ki z osebnim delom s sredstvi, ki so lastnina občanov, samostojno opravlja gospodarsko dejavnost,
- občanu, ki z osebnim delom samostojno kot poklic opravlja umetniško, kulturno, odvetniško ali drugo poklicno dejavnost,
- združenemu kmetu in članu njegovega gospodarstva,
- individualnemu kmetu in članu njegovega gospodarstva,
- osebam, ki so imele lastnost vrhunškega športnika, če plačajo prispevek za kritje obveznosti iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (tako imenovan dokup let).

KAKO ZAGOTAVLJAMO SREDSTVA ZA URESNIČEVANJE PRAVIC IZ ZAKONA?

Sredstva za invalidsko in pokojninsko zavarovanje zagotavljajo delavci v združenem delu na samoupravnih temeljih iz osebnih dohodkov in dohodkov TOZD.

V osnutku zakona so določeni le viri sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Predlagana sta dva nova vira sredstev skupnosti zaradi vključitve kmetov v enoten sistem pokojninsko invalidskega zavarovanja, in sicer:

1. Poseben prispevek iz dohodka od zemlje in gozda naj bi plačevali vsi lastniki kmetijskih zemljišč, ki niso zavarovani na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti.
2. Prispevek od katastrskega dohodka ob prenosu kmetijskega zemljišča s kmeta zavarovanca na drugo fizično osebo, ki ni zavarovane na podlagi kmetijske dejavnosti (sprememba namembnosti zemljišča).

Se vedno se bodo morala zbirati, oziroma zagotavljati sredstva v skupnosti za realizacijo pravic iz invalidskega zavarovanja za zavarovance s preostalo delovno zmožnostjo za tiste zavarovance, ki so uveljavili pravice na podlagi invalidnosti pred začetkom uporabe novega zakona in za tiste zavarovance, ki bodo uveljavili pravice neposredno v skupnosti zaradi širše solidarnosti, če OZD iz objektivnih razlogov ne bodo mogle zagotoviti sredstev za zavarovance, ki ob nastanku invalidnosti niso v delovnem razmerju in za zavarovance nosilce samostojnega osebnega dela ali združene kmete.

Osnova za plačevanje prispevkov je osebni dohodek. Le izjemno, ko se osebni dohodek ne ugotavlja, pa bo osnove določila skupnost.

Ob dejstvu, da se dejanski osebni dohodek na kmetijah ugotavlja le v neznatnem številu primerov in razen katastrskega dohodka ni drugega ekonomskega kazalca o sposobnosti kmetov, je predvideno, da osnove za plačevanje prispevkov tako združenih kmetov kot individualnih kmetov določi skupnost.

Zakon določa le najnižjo zavarovalno osnovo, polovico zneska najnižje pokojninke osnove.

KAKŠEN JE POSTOPEK ZA UVELJAVLJANJE PRAVIC IN SODNO VARSTVO?

Postopek naj bi bil tudi za naprej določen s samoupravnim splošnim aktom skupnosti.

Glede uveljavljanja pravic zavarovancev s preostalo delovno zmožnostjo, ki jih bodo zavarovanci uveljavljali in uresničevali neposredno v OZD, pa sta skladno z novim zveznim zakonom podani dve možnosti:

1. da postopek za uveljavljanje pravic določijo delavci v OZD s samoupravnim splošnim aktom,
2. da bi zavarovanci s samoupravnim splošnim aktom v skupnosti določili enoten postopek za uveljavljanje pravic iz invalidsko-pokojninskega zavarovanja. Tak samoupravni splošni akti, ki bi ga na indirektn način sprejela skupščina skupnosti, bi urejal tako postopek v skupnosti kakor tudi vsa vprašanja postopka v OZD. S tem bi razbremenili združeno delo, obenem pa bi zagotovili

enotnost postopka na celotnem področju skupnosti.

Določila tega akta bi lahko OZD vsaj okvirno vnesle v svoje samoupravne splošne akte.

Izvedenski organi, sedanje invalidske komisije, ki podajajo mnenja in oceno invalidnosti, naj bi naprej ostale invalidske komisije skupnosti ali druge pooblašene komisije oziroma druge zdravstvene oziroma strokovne organizacije, ki jih bo za to pooblastila skupnost.

Taka rešitev ne izključuje možnosti, da se delo izvedenskih organov približa neposredno združenemu delu, saj bi lahko skupnost pooblastila tudi posebne komisije, ki bi jih oblikovale OZD.

Celoten pripravljalni postopek pred oceno invalidnosti pa se bo približal združenemu delu.

V okviru ureditve postopka za uveljavljanje pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja bodo v samoupravnem splošnem aktu urejena tudi vprašanja varstva pravic zavarovancev.

Sodno varstvo pravic naj bi zavarovanci uveljavljali pred posebnim sodiščem združenega dela z možnostjo pritožbe na Sodišče združenega dela v SRS.

KAKO JE V OSNUTKU OPREDELJENA POVRNITEV POVZROČENE ŠKODE? NOVOSTI?

V osnutku zakona je predlagana ureditev regresnega zahtevka skupnosti. Zavarovane, ki je prejel določen denarni znesek, od katerega ni imel pravice, je neupravičeno obogaten in je ta znesek dolžan vrniti skupnosti.

Regresni zahtevek ima skupnost tudi do OZD, če je zavarovancu izplačala določeni denarni znesek, ki mu ne pripada.

Zastaralni rok za vse regresne zahtevke je tri leta.

Za obseg in način odmere odškodnine, ki jo ima skupnost pravico zahtevati od povzročitelja škode, je predvidena ureditev tako, da se pri ugotavljanju višine odškodnine upošteva pokojninska doba zavarovanca, kar v sedanjih predpisih ni bilo upoštevano.

Železarski globus

SAUDSKA ARABIJA

Pred kratkim je pričela v tej državi obratovati prva integralna mini železarna, ki uporablja kot vložek za jeklaro železovo gobo in jekleni odpadki. V železarni, ki sta jo projektirala in gradila zahodnonemško podjetje Korf Engineering in avstrijska železarska družba VöEST-Alpine, bodo letno izdelali 800.000 ton valjane žice in palčastega jekla. Gradnja te železarne je trajala dve leti in pol in ima v svojem sklopu Midrex napravo za izdelavo železove gobe, elektro jeklaro za napravo za kontinuirno vlivanje gredic ter valjarno žice in palčastega jekla.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA

Zahodnonemška železarska družba Fried. Krupp AG je na protest sindikatov, da bo ukinjenih preveč delovnih mest, spremenila svoj načrt opustitve obratovanja nekaterih valjarn v svoji železarni Rheinhausen. Po prvotnem načrtu je nameravala zapreti za dobo dveh let vseh šest valjarn težkih profilov. Tako bi železarna izdelovala samo še slabe za prevajanje v drugih železarnah. Po novem, spremenjenem načrtu bosta še naprej obratovali dve valjarni, medtem ko se bo število zaposlenih znižalo z 8500 na 6000. Vzporedno s tem predvidevajo naložbo v višini 15 milijonov dolarjev za rekonstrukcijo naprave za kontinuirno vlivanje, na kateri naj bi v prihodnje vlivali poleg slabov tudi blume.

PROMETEJI V KAVBOJKAH

Agresivnost, izražanje nacionalističnih čustev, lahka sprejemljivost za različne ideologije, omajana morala, nezaupanje v etične in druge vrednote, so po trditvah sociologov znak, da se v družbi dogaja nekaj mimo pričakovanih tokov. Povezujejo te pojave v družbenem življenju in vedenjske motnje z depresijo, ki jo je prinesla svetovna ekonomska kriza, pa tudi poudarjajo, da se v vsaki družbi to dogajanje izraža na poseben način. V naši družbi so še posebej prizadeti mladi.

Osnova vseh pojavov med mladino je predvsem njihov nerešen družbeno-ekonomski status. Kar naenkrat so izsolani, a nezaposleni, zaradi pomanjkanja stanovanj si ne morajo omisliti družine, zaradi avtoritarne okolja, v katerem žive, nimajo možnosti, da napredujejo, da izrazijo svoje ideje, individualne sposobnosti, občutke. Ti omejujoči dejavniki so poglaviti viri asocijalnega obnašanja in odtujene zavesti dela mladine.

Problemi mladih, dodajajo raziskovalci, so osrednje vprašanje vsake družbe. Pogoj nadaljnje eksistence družbe je predvsem v uspešni socializaciji mladih in v njihovi integraciji v družbene tokove, pri čemer morajo imeti že po svoji naravi vlogo pobudnika in nosilca nadaljnjih revolucionarnih sprememb.

Naš sogovornik o tej temi je sociolog, profesor beograjske univerze, dr. Vladimir Milanović.

AGRESIVNOST, BOLEZEN STOLETJA

Na nedavnem posvetu strokovnjakov v beograjski Narodni knjižnici ste dejali, da danes mlade ljudi lahko zanesejo razne ideje, pa tudi ideologije, ki so tuje naši družbeni opredelitvi.

Tako je. V naši in v vseh drugih sedanjih družbah najdemo ideje in obnašanja, ki so v nasprotju z družbenimi ideali, cilji in vrednotami. Tudi med mladimi najdemo dekadentno, agresivno in patološko obnašanje, karizem, samopašnost, pa tudi pobeg v ideologije poraženih svetov preteklosti, kot je, na primer, nacionalizem, in seveda tudi v labirinte sodobnih tujih filozofskih predričan. Vse to kajpak najdemo tudi pri starejših v še širšem obsegu, toda bolj skrbno prikrito.

Zakaj?

Ideje, življenjski vzorci, modeli obnašanja se prenašajo, niso jim potrebne potne listine, ne dovoljenja za nastanitev. V svetu sodobnih komunikacij ideje zlahka prehajajo tudi skrbno varovane politične meje. Noben poskus preprečevanja ali izolacije se doslej še ni izkazal za učinkovitega. Toda če za neko obnašanje že krivimo tuje vplive, ne smemo izgubiti izpred oči še nekega dejstva: da so tudi te družbe protislovne, da tudi v teh družbah najdemo poleg patologije tudi sijajne primere uma, kritičnega revolucionarnega duha, ustvarjalnosti. Na sprejemanje ali zaviranje tujih vzorov, dobrih ali slabih, vplivajo mnogi dejavniki, med njimi še zlasti osebni eksistenčni položaj posameznika, njegove karakterne lastnosti, pogoji in odnosi, v katerih živi.

Če govorimo o vzrokih v naših razmerah, potem deviacije mladih niso samo v slabostih njihove socializacije, izobraževanja in vzgoje. Naši vzgojni vplivi so verbalistični, shematski, pa tudi dogmatski. Tudi naše prizadevanje, da bi mladi generaciji pomagali vnesti v njihovo notranje življenje duh svobode in humanosti, ni bilo dosledno niti sistematično. Koreni obnašanja mladine se, kljub vsemu, nahajajo v odnosih in v pojavih v družbi in se ne morejo zdraviti z navadno propagando.

Kot da mladi, indoktrinirani z agresivnostjo in nacionalizmom, niso podobni več sami sebi?

Res je. Živimo v času, ki ga v precejšnji meri označuje agresivnost. Ta je, po mojem mnenju, posledica delovanja silnega mehanizma omejitve, potiskanja ljudi v utrjene kalupe, v kalupe podrejanja, ne pa osvobajanja. Toda agresivnost izražajo tudi starejši, tudi dobro vzgojeni ljudje z najvišjo izobrazbo. Kar poglejte jih za volanom, za uradničkim pultom, v kontaktu s strankami ali podrejenimi.

Nacionalistična agresivnost, mi-mogrede rečeno, ima mnogovrstne korene. Najdemo jih v daljnjih mračnih stoletjih, toda tudi v sodobnih medčloveških odnosih. Danes ga spodbujajo, izkoriščajo naše slabosti in težave, sile, ki imajo sovražen odnos do socializma, pa tudi birokratske strukture. Prvi kot razredni sovražnik, drugi zato, ker ne ponujajo pravih rešitev za človeške probleme; zato, ker razen nacinah oznak posamezniku niso mogli ponuditi lastne kreativne sposobnosti. Glede na našo večnacionalno strukturo skupnosti, se pri nacionalizmu lahko pojavi tendenca, ki vodi k diskriminaciji drugih narodov, k duševnemu mučenju, ki izživa bojazen in nacionalistične reakcije v drugih okoljih.

VERTIKALNA MOBILNOST

Človek je bitje prakse in izbora. V določenih situacijah in v spletu neugodnih okoliščin je osebni izbor mladega človeka lahko tudi nehuman, nesocialen, v vodah napačnih ideologij. Ali se za »pretakanjem idej« ne skriva določena praznina, ki nastaja med vizijo in stvarnostjo?

Naša družba bo živela v prihodnosti v tisti meri, v kateri že danes živi v mladi generaciji. Njena prihodnost ni odvisna samo od procesa socializacije mladih, pač pa predvsem od njihove integracije v družbo. To pa je kvalitetna sprememba. Ta proces je, na žalost, tudi najslabša točka našega družbenega življenja. Celo če nam uspe, da mladi prevzamejo naš svet vrednot, naše cilje in ideale, ne bomo veliko dosegli, če mladi ne postanejo naposledni graditelji tega skupnega socialističnega samoupravnega življenja.

Drugi vidik integracije mladih je, rečeno v jeziku sociologov, v »vertikalni mobilnosti« mladih. V vsakem mladem človeku obstaja težnja, da ne bo priklenjen na eno mesto, da ima možnost napredovati, da razvija svoje sposobnosti. Ta naravni proces je v precejšnji meri oviran z materialnimi pa tudi drugimi problemi mladih. Zaradi protokcij pri zaposlovanju mnogi mladi talenti stoje pred biroji, namesto da bi delali, medtem ko nesposobni dobivajo delovna mesta prek zvez; neugodna kvalifikacijska struktura zaposlenih se menja počasi, tako da v moderni industriji namesto strokovnjakov prevladujejo nešolani; mladi so najpogosteje brez stanovanja. V pomanjkanju globoko osmišljene družbene podpore se mladi počutijo kot sodobni Prometeji v kavbojkah.

Pri vzgoji se išče povezava v kontinuiteti s prejšnjimi generacijami, pri čemer pa se pozablja, da je mogoče živeti samo v protislovjih v tem, da imajo tudi mladi svojo dobo, svoj avtentični pristni izraz, senzi-bilnost, hotenje.

Seveda imajo današnji mladi ljudje prav tako isto energijo, senzibilnost, pa tudi opredelitve, kot so jih imeli starejši, tisti, ki so se borili, izvedli revolucijo in gradili to družbo. Toda čeprav so cilji isti, mladi nosijo v sebi mogoče drugačno realnost, svojo vizijo sveta, njo pa lahko potrjujejo samo v revolucionarni transformaciji družbe. Če ta to obeta, bodo postali nosilci sprememb, če se procesi v družbi zaustavljajo iz takšnih ali drugačnih vzrokov, bodo reagirali na svoj način. Toda danes, brez dvoma, stoji proti njim duh stagnacije, duh socialne nepravčnosti in privilegijev, zakamufiliranih raznovrstno frazeologijo.

Dejal bi, da je človek današnjega časa vsak dan na zelo težkem izpitu človečnosti, osebnega poštenja. Mladi so občutljivi in njihova obsodba naše hipokrizije je mnogo ostriša, njihova težnja k resnici pa je bolj brezkompromisna. Iluzija je verjeti, da bi se s prikrivanjem slabosti, afer in padcev lahko izognili temu srečanju z resnico. Mladim lahko do polet samo pogum, da se prevzame nase breme resnice in odgovornosti in da se s primeri in delom dokaže pripravljenost prebroditi ovire.

Sedanost je zelo zapletena. Hkrati z osvobajanjem dela in človeka se osvobaja in širi etatizem in separatizem, prilaščanje vsake vrste. Na katerem razpotju so mladi?

ŽIVLJENJE V RAZKORAKU

Družba, s katero se vsakodnevno srečujejo mladi, se precej razlikuje od tiste v šolskih učbenikih. Socio-kulturni sistem proizvaja en sistem vrednot, določeno motivacijo, a zaposlovanje, pridobivanje in razdelitev dohodka, pridobivanje položaja, vpliva in moči — drugi. Ta razkorak je izraz družbene krize.

Afere, ki se pojavljajo v zvezi z je-manjem iz družbene blagajne in o katerih se danes mnogo govori in piše, so znak določene dekadence, moralne dezintegracije dominantnih delov družbe. Te predstavljajo zgodovinski izpit za tiste sloje, ki si svojo vlogo in vpliv lahko zagotove samo s soočanjem z resnico in z brez-kompromisnim razčiščevanjem s tistimi »sopotniki revolucije«, ki si prizadevajo prebiti se v vrhove družbe. Ne delovni ljudje in ne mladi niso akterji v aferah. Menim, da bo samo majhen del prebivalstva šel po poti, ki je običajen človek ne odobrava. Ogromna večina bo svoje življenje vedno povezovala z ustvarjalnim delom in s potmi človekove svobode. Samoupravljanje je priložnost mladih, da prerastejo hipokrizijo in da se borijo za uresničitev tistega koncepta razvoja družbe, ki je določen s programom ZKJ in z ustavo.

Rekli ste, da mlade pritiska avtoritarnost okolja. Ali so potemtakem nenconventionalno oblačenje, glasba, estrada, ulica znak mode ali protesta?

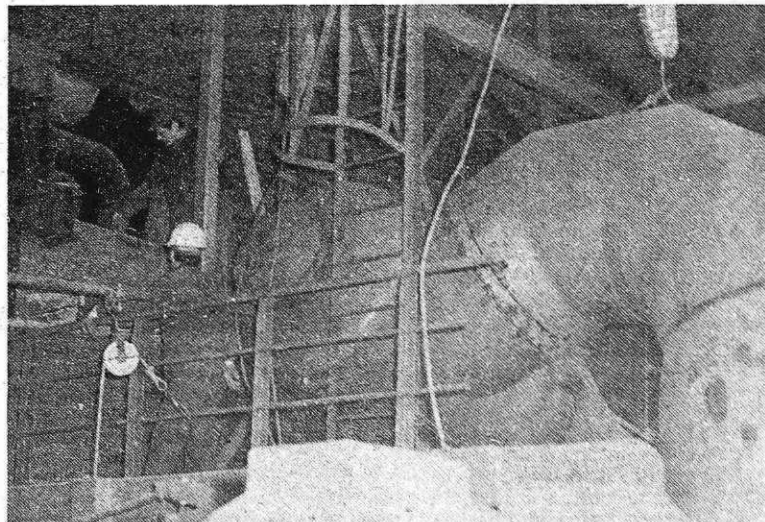
Avtoritarnost ni značilna samo za življenje v družini. Je bistvo moderne civilizacije in njene politične demokracije. Artikulacija sedanjih političnih procesov se ne odvija na dnu, temveč v vrhu družbene organizacije. V neki potrošniški klimi, v dirki za statusom, prestižem, ki je trajala desetletja, je bilo dovoljeno vse, razen neuspeha. Mlade so rinili v šole, univerze, organizacije, potiskali v klopi, najpogosteje po volji in izbiri drugih, podvrženi so bili programirani fabrikaciji človeškega materiala.

Kljub vsemu je človek ustvarjalno bitje, on veruje, upa, se bori.

Sedanje stanje v svetu nam mrači pogled v prihodnost. Krize potrošnje, motnje in gibanju kapitala, institucionalne krize, ki preraščajo v krize političnih sistemov, pa tudi v krize osnov civilizacije, so zunanji znaki tega stanja. Te krize ne odpirajo pota demokracije temveč dajejo priložnost konservativnim silam, ki ogrožajo temeljne svoboščine, dosežke in vrednote vsake družbe. Znanost kot generator razvoja, še posebej tehnike in tehnologije, bi lahko v doglednem času privedla do intelektualizacije velikih področij dela, do znatnega skrajšanja delovnega časa, lahko bi privedla ne le do bolj učinkovite ampak tudi do bolj humane organizacije človeškega dela, s tem pa tudi do premika vrednot v pozitivnem smislu. Toda ta možnost je odvisna od revolucionarnih in naprednih sil, ki bi morale dati, naslanjajoč se na najširše delovne sloje, na delavski razred, močnejšo, predvsem pa optimistično, dominantno nadaljni samoupravni preobrazbi.

(Nikola Pešić: Prometeji u trapericama, Borba, 19—20. marec 1983 — prevedel B. L.)

Dopisujte v Železjarja

Zidanje pregradne stene med vakumsko napravo in jeklarne (foto S. Kokalj)

MUJAGA HASKIĆ — REZALEC SILICIJEVEGA JEKLA V JESENIŠKI ŽELEZARNI

Srečali smo ga med mnogimi delavci v jeseniški železarni. Njegov bister, živahen pogled in tekoča govorica sta nam že na začetku odkrila, da smo srečali pravega človeka, delavca, ki je ves predan delu za lepši danes in jutri.

Z njim smo se pogovarjali 5. novembra lani, ko smo bili na obisku v hladni valjarni Bela. Njegove odgovore smo povezali in iz njih je nastala naslednje pripoved:

»Po končani osnovni šoli sem se s 16 leti odpravil iz domačega kraja v SR Bosni in Hercegovini. Odločil sem se, da bom živel drugače, bolje kot moji starši.

Pot me je po naključju pripeljala na Jesenice, kjer sem takoj našel delo v Železarni, natančneje na Javorniku I. Tam sem delal štiri leta. Opravljal sem težko fizično delo. Nato je bila zgrajena nova hladna valjarna. Tedaj se je tudi meni odprla pot k novemu delu. Seveda pa sem začel opravljati delo, ki ga opravljam še danes, šele potem, ko sem končal šolanje ob delu na srednji metalurški šoli na Jesenicah.

Zdaj sem vodja linije za razrez. Odgovoren sem za svoje delo in za delo petih delavcev, ki delajo v moji skupini. Dela in naloge, ki jih opravljam, ne zahtevajo od mene velikega fizičnega napora, ker je vse avtomatizirano. Vendar je delo zelo odgovorno. Zahteva vsestransko človekovo prisotnost, natančnost in prav zato tega dela in nalog ne more opravljati vsakdo. Če ne bi končal ustrezne šole, bi moral tudi sam opravljati drugo, fizično težje, predvsem pa zame manj zanimivo delo.

Vsem, ki želite doseči svoj poklic, svetujem, da se kar najbolj pridno

učite, saj boste le tako lahko kasneje ob svojem delu zadovoljni.

Moje delo v Železarni poteka v treh izmenah. Najtežje je delati v nočni izmeni, čeprav si tudi v vročih poletnih popoldnevih želimo, da bi nam čas hitreje mineval. Naš delovni čas traja v prvi izmeni od 6. do 14. ure, v drugi od 14. do 22. uri in v tretji od 22. do 6. ure. V vsaki izmeni imamo pol ure časa za toplo malico v tovarniški menzi, pred odhodom domov pa imamo pol ure časa za umivanje.

V dvanajst letih, odkar delam v Železarni, so se pogoji dela zelo izboljšali. K izboljšanju težimo vedno znova, predvsem skušamo odpravljati težko fizično delo, ki ga vedno bolj nadomeščamo s stroji.

Da delo v Železarni nemoteno teče, niso dovolj le dobri stroji, surovine, zelo pomembni so tudi dobri medsebojni odnosi med delavci.

Delavci samoupravljalci lahko zelo veliko prispevajo k izboljšanju svojih pogojev in k realizaciji načrtovane proizvodnje.

Tudi sam sem aktiven samoupravljalce. Prve korake sem naredil že na Javorniku I, kjer sem se vključil v mladinsko organizacijo in postal njen aktiven član.

Že pred mojim dvajsetim letom se je v meni prebujala in rasla želja, da bi postal član zveze komunistov. Z delom v Železarni in delovanjem v

mladinski organizaciji se mi je ta želja tudi uresničila.

Nato sem opravljal različne naloge v organih samoupravljanja, prav tako pa sem bil aktiven tudi v OO ZSMS v Železarni in v občini Jesenice. Leta 1980 sem bil izbran za najboljšega mladega delavca samoupravljalca v občini Jesenice in sem prejel tudi ustrezno nagrado, ki jo podeljuje republiški komite za delo. Poleg tega pa sem za svoje delo prejel še številna druga priznanja in pohvale, med katerimi mi je največ pomenilo vabilo, naj se udeležim 8. kongresa ZKS. Udeležba na tem kongresu je bila zame nagrada in nadaljevanje izobraževanja v družbenopolitični smeri, ki sem ga sicer uspešno zaključil v politični šoli.

Prosti čas, ki mi ostaja ob rednem delu, v veliki meri zapolnim z družbenopolitičnim delovanjem. Ni mi žal tega časa, saj je opravljanje tega dela moja želja in veselje.

V dnevih, v katerih sem čisto prost, pa se posvečam svoji družini in branju literature z družbenopolitičnega področja.

Takšno je delo Mujage Haskića. Tako aktiven je tudi danes in bo skušal biti tudi v prihodnje, saj želi, da bi bili pogoji dela in življenje delavcev v Železarni boljši.

Tudi mi mu želimo, da bi njegov trud in trud njegovih vrstnikov, somišljenikov prispeval k še lepšemu jutri slehernega delavca.

Ni bilo naključje, da smo za razgovor izbrali prav Mujago Haskića. Predlagali so ga njegovi sodelavci. Prepričani smo, da so se prav odločili.

Novinarski krožek
OŠ Prežihov Voranc Jesenice

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Zvezna republika Nemčija ima v Evropi najbolj razvito avtomobilsko industrijo, ki je tudi med največjimi kupci železarskih izdelkov. V preteklem letu so zahodnonemške avtomobilске tovarne skupno izdelale 4,062 milijona različnih vrst vozil, kar je bilo kljub gospodarski recesiji za 4,3 % več kot leta 1981. Izvozili so več kot polovico proizvodnje, in sicer 2,194 milijona vozil ali za 12,6 % več kot v predhodnem letu. Največji uvozniki avtomobilov iz te države so bile v letu 1982 Velika Britanija s 360.000, Francija s 300.000 in Italija z 250.000 vozili. V evropske države je izvozila zahodnonemška avtomobilska industrija skupno 1,8 milijona vozil, približno 400.000 pa na druge celine. Skupno je bilo lani na svetu izdelano 36,308 milijona avtomobilov vseh vrst, od tega 10,737 milijona na Japonskem, 6,984 milijona v ZDA, 4,062 milijona v Zvezni republiki Nemčiji, 3,149 milijona, v Franciji in 1,432 milijonov v Italiji.

kisikovih konvertorjev ter obločnih električnih peči. V japonskih železarnah že danes ni več SM peči, v ZDA in Zvezni republiki Nemčiji pa jih v nekaj letih tudi ne bo več.

Pri izdelavi jekla v obločnih električnih pečeh uporabljajo običajno visok delež jeklenega odpadka v vložku, medtem ko je v kisikovih konvertorjih obratno.

Večanje uporabe kontinuirnega vlivanja jekla zaradi boljšega izplena zmanjšuje količine lastnega odpadka v železarnah. Rezultat tega je — in to je najbolj očitno v japonskih železarnah, ki so med integralnimi železarnami pri uporabi kontinuirnega vlivanja vodilne na svetu — znižanje razmerja med uporabo jeklenega odpadka in proizvodnjo surovega jekla. Zato je zaradi boljšega izplena potrebna za isto končno proizvodnjo manjša količina surovega jekla kot pri uporabi konvencionalnega vlivanja v kokile.

Trije dejavniki vplivajo na naraščanje proizvodnje železove gobe v svetu. Prvi je učinkovitost redukcije železove rude v primerjavi s proizvodnjo grodlja v majhnih železarnah. Zato je bilo v začetku naraščanje proizvodnje železove gobe osredotočeno na manjše železarne v manj razvitih področjih. Na nadaljnje naraščanje proizvodnje železove gobe bo vplivala možnost preskrbe obstoječih obločnih električnih peči z jeklenim odpadkom. Tretji dejavnik je prihodnji razvoj proizvodnih postopkov direktne redukcije, ki uporabljajo kot reductent namesto zemeljskega plina premog. Možnost uporabe zemeljskega plina v nekaterih nerazvitih deželah je tudi imela precejšen vpliv na razvoj proizvodnje železove gobe na teh področjih.

Svetovna proizvodnja grodlja je dosegla leta 1973 499,9 milijona ton in leta 1981 499,7 milijona ton, kar pomeni, da je bila skoraj ista.

V obdobju od 1969 do 1981 se je razmerje med proizvodnjo grodlja in surovega jekla gibalo med 0,70 in 0,73, medtem ko se je razmerje med proizvodnjo železove rude (skupna teža) in proizvodnjo grodlja spreminjalo med 1,69 v letu 1973 in največje 1,93 v letu 1975. Razmerje med proizvodnjo železove rude in surovega jekla se je spreminjalo med 1,22 v letu 1973 in 1,40 v letu 1975.

Svetovna proizvodnja surovega jekla je narasla od 234 milijonov ton v letu 1953 na 694 milijonov ton v letu 1973 ali za skoraj 200 % in s povprečno letno rastjo 5,6 %. V obdobju 1973 do 1981 je bilo nihanje proizvodnje precejšnje. V letu 1981 dosežena proizvodnja ni bila večja kot 711 milijonov ton in ustreza povprečni letni rasti v tem obdobju samo 0,9 %.

V tem obdobju je bil največji padec svetovne proizvodnje surovega jekla v letu 1975 s 710 na 647 milijonov ton. Potem je sledilo naraščanje do leta 1979, ko je bila dosežena največja količina 747 milijonov ton. Vendar je takoj potem sledil padec na 717 milijonov ton v letu 1980, 711 milijonov ton v letu 1981 in celo na 643 milijonov ton v letu 1982.

ŠTIPENDIJE ZA ŠOLSKO LETO 1983/84

SŽ — ŽELEZARNA JESENICE z o. sol. o., Cesta železarjev 8, 64270 JESENICE,

razpisuje za šol. leto 1983/84 naslednje
št i p e n d i j e

Šola — usmeritev	Stopnja zaht.	Št. razpisanih štipendij
------------------	------------------	-----------------------------

VISOKE ŠOLE

dipl. inženir metalurgije	VII	4
dipl. inženir matematike	VII	1
dipl. inženir strojništva	VII	3
dipl. inženir elektrotehnike	VII	3
dipl. ekonomist (kom. usm.)	VII	2

SREDNJE USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

Metalurška usmeritev

SR program:		
— metalurški tehnik	V	10
— preoblikovalec	IV	15

SKR program

— pridobivalec kovin	II	10
— predelovalec kovin	II	53
— livar	II	5

Kemijska usmeritev

— kemijski tehnik	V	1
-------------------	---	---

Kovinsko predelovalna usmeritev

SR program v ŽIC		
— oblikovalec kovin	IV	21
— preoblikovalec kovin	IV	9
— vzdrževalec vozil in strojev	IV	10

SR program v Šol. centru Škofja Loka

— monter in upr. energ. naprav	II	6
SKR program	II	10

Naravoslovna usmeritev

— naravoslovno matematični tehnik	V	4
-----------------------------------	---	---

Elektro usmeritev

— električar — energetik (ŽIC)	IV	4
--------------------------------	----	---

Gostinsko turistična usmeritev

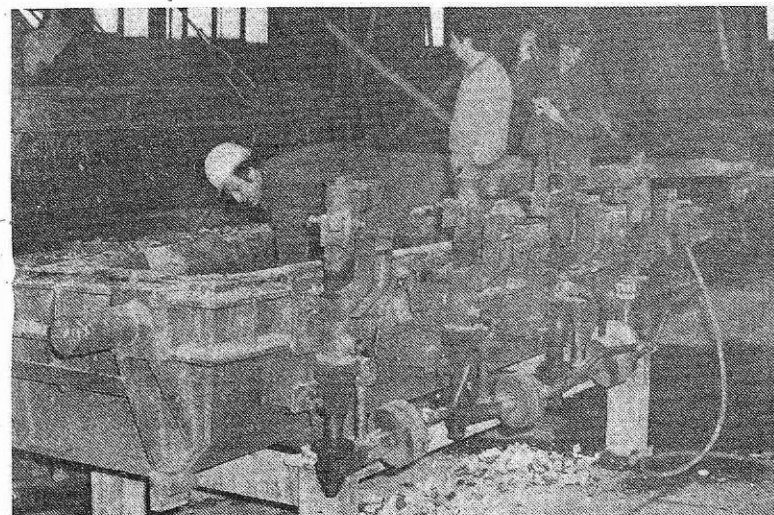
— kuhar	IV	3
— natakar	IV	3

1. Kandidati zaprosijo za štipendijo s prijavo oziroma vlogo — obrazec DZS 8.40.

Osebnih dohodki staršev, navedeni v prijavi ali v posebni prilogi, se morajo izračunati za koledarsko leto 1982; višina otroškega dodatka se posebej označi, sicer se smatra, da ga kandidat ne prejema. Na odrezek pokojnine (december 1982) je treba označiti, če je bil kdo od staršev zaposlen v železarni Jesenice.

2. Overjene prepise oz. fotokopije zadnjega šolskega spričevala oz. potrdila višješolske ali visokošolske organizacije združenega dela o opravljenih izpitih in potrdila o vpisu v šolo, brez katerih so prijave nepopolne in jih ne moremo obravnavati, kandidati predložijo naknadno, vendar najkasneje do 30. junija 1983.

3. Prijave bo sprejemal kadrovski sektor železarne Jesenice do 31. maja 1983. leta.

Čiščenje vmesne ponve za vlivanje na kontilivu (foto S. Kokalj)

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČ

Japonske železarne uvozijo po količini največ železove rude — v letu 1980 prek 130 milijonov ton. Glavne smeri in količine izvoza železove rude v milijonih ton za leto 1980:

Država	Smer izvoza	Mil. ton
Braziliija	Zah. Evropa	31,51
	Japonska	28,55
Avstralija	Japonska	60,03
	Zah. Evropa	10,06
Kanada	ZDA	17,22
	Zah. Evropa	16,72
	Japonska	3,91
Indija	Japonska	16,85
Liberija	Zah. Evropa	14,09
Skupaj		198,94

Nabava in prevoz železove rude potekata na osnovi dolgoročnih pogodb, medtem ko cene določajo navadno vsako leto sproti. Dve glavni skupini držav s takšnimi pogodbami sta Braziliija in zahodnoevropske države na eni strani in Avstralija ter Japonska na drugi strani. Večina cen je postavljena na osnovi fob (prodajalec dostavi rudo na ladjo).

Poraba železove rude

Na svetovno porabo železove rude vpliva proizvodnja surovega jekla. Sorazmerje je kompleksno, vendar je njena uporaba možna na štiri načine:

1. Neposredno v plavžu za proizvodnjo grodlja.
2. Za direktno redukcijo v železovo gobo.
3. Za izdelavo sintra, uporabljenega v plavžu.
4. Za izdelavo peletov, uporabljenih v plavžu ali za izdelavo železove gobe.

Železarska industrija uporablja tri vrste železovih surovin: jekleni odpadke, grodelj in železovo gobo. Na razmerje med porabo železove rude in proizvodnjo surovega jekla najbolj vpliva možnost nabave jeklenega odpadka glede na celotno potrebo po železovih surovinah. Do zdaj je bil delež železove gobe pri tem le majhen in bo v prihodnje stalno naraščal. Vendar kaže, da bo poraba železove gobe ostala tudi v prihodnjih 10 do 15 letih sorazmerno majhna. Na porabo vseh treh vrst surovin vplivajo uporabljeni jeklarski proizvodni postopki. Vendar je ta odvisnost navadno obrnjena: na izbiro proizvodnega postopka ima določen vpliv možnost nabave ene ali druge surovine.

Trije glavni jeklarski proizvodni postopki so: SM peč, kisikov konvertor in obločna električna peč. Delež SM peči je v svetovni jeklarski proizvodnji iz leta v leto manjši in to zaradi

PRIHODNJI RAZVOJ

Poročilo navaja projekcijo dolgoročnega razvoja porabe surovega jekla in to na osnovi dveh predvidevanj:

1. Projekcija naraščanja prebivalstva v posameznih deželah na osnovi predvidevanja svetovne banke in statistike OZN.
2. Ekonomska rast posameznih zemljepisnih področij na osnovi predvidevanj svetovne banke in poročila o razvoju v svetu iz leta 1980.

Hipotetične stopnje razvoja ekonomske rasti imajo za osnovo podatke za obdobje po letu 1979. Na ta način izdelana projekcija za rast svetovne porabe surovega jekla kaže za 1985. leto 940 milijonov ton in za leto 2000 1,5 milijarde ton.

Vendar kaže zmanjšanje svetovne proizvodnje surovega jekla v letih 1980 in 1981, ki je sledilo podobnim gibanjem v svetovnem gospodarstvu, da bodo navedene količine komaj verjetno dosežene. Posebno še, ker se je takšna situacija nadaljevala tudi v letu 1982. Zato kažejo ocene, ki upoštevajo ta negativni trend, precej nižje količine: leta 1985 — 790 milijonov ton, leta 1990 — 920 milijonov ton in leta 2000 — 1,25 milijarde ton. Razpredelnica za leto 1985, 1990 in 2000 v milijonih ton kaže tri ocene za svetovno proizvodnjo surovega jekla; in sicer dobro, slabo in srednjo:

leto	dobra	slaba	srednja
1985	790	760	775
1990	920	830	875
2000	1250	1020	1130

Iz naslednje razpredelnice je razvidna svetovna poraba železove rude za isto obdobje prav tako v treh ocenah in v milijonih ton:

leto	dobra	slaba	srednja
1985	1020	980	1000
1990	1190	1070	1130
2000	1610	1320	1460

Stroški za energijo bodo nezadržno naraščali tudi v prihodnjem srednjeročnem in dolgoročnem obdobju. To bo imelo dve posledici. Povečani bodo stroški za nabavo rude pri kupcih zaradi višjih stroškov proizvodnje in transporta. Istočasno bo takšna situacija pritiskala na manjšo rast bruto nacionalnega dohodka v svetu in s tem se bo tudi zmanjšalo povpraševanje po železarskih izdelkih. Na gibanje cen železove rude bo v končni fazi vplivalo tudi razmerje med predvideno možno proizvodnjo in povpraševanjem.

NA VZHODNIH MORJIH

Pisati o njem na pamet napiljeno in privajeno, pisati ne osupljajoče, pisati bolj blede, kakor sta si Peterburg predstavljala Gogol in Dostojevski, je ne samo nesmiselno in jalovo, pisati tako je nizkотно in brezvestno.

Mi smo se daleč od tega ideala. To je zapisal Boris Pasternak v nekem svojem avtobiografskem spisu tri leta pred smrtjo.

Kam naj zvalim kamen, ki mi leži na prsih in na roki, v kateri držim pero? Naj se mi zgodi (tu v Cochinu, ali kjerkoli na zemeljski obli) karkoli nenavadnega in čudovitega, kaj bi mi to pomagalo, ko pa ne znam pisati. Svet zaživi šele takrat, ko ga zapišemo (naslikamo, uglasbimo) in tudi svet je mrtev, če ga zremo z mrtvimi očmi. Hvalabogu, nič omembe vrednega se mi ni zgodilo v Cochinu in tako lahko svojemu peresu spet dam potuho. Nič omembe vrednega? Kako zlahka so se mi te besede zapisale na papir. Kamen se je odvalil z mene — a tudi papir bo ostal čist.

NA MORJU, BLIZU
NIKOBARSKIH OTOKOV

Meštar, noštromo in krmar Niki- ca slonijo na palubi in čakalajo po dalmatinsko — o morju, o ladjah, o ljudih na morju. O čem drugim pa naj bi govorili? — ob morju so se rodili, ob morju so odrasli, morje jim je od rane mladosti dajalo kruh, morju so se zapisali na življenje in smrt.

Čemu sem se jaz zapisal na življenje in smrt, čemu sem jaz zvest? Morju? — Ničesar nisem izgubil na njem. — Zenski? — Kateri? — Poklicu? — Toliko sem jih že zamenjal, kolikor imam gumbov na srca. — Domu? — Hiša, ki sem jo bil pred leti najel na Tolminkem, mi propada, pod in po hištvu mi razira lesna goba, omet se krusi, električno napeljavbo zdaj uzel hudič, po vrtu se razrašča plevel. — Pisanju? — Ko bi mu le mogel biti in ko bi me ta zvestoba le mogla hraniti in oblačiti.

NA MORJU, BLIZU SUMATRE

Srečali smo se s Korotanom, ladjo, na kateri se je pred leti smrtno ponesrečil mladi Jeseničan Vinko Skale. Nesrečni fant je bil šele en teden pomorščak, ko je v Črnem morju ob bolgarski obali blizu Burgasa padel v deset metrov globok »deeps« tank za jedilno olje. Zdravniki, ki se je čolnom pripeljal iz Burgasa, mu ni mogel več pomagati; tri ure po padcu je izdihnil.

Slabo vreme, ki se je ves dan podilo za nami, je proti večeru opešalo; iz sivine neba so se na zahodu oblikovali kupolasti s soncem obsijani oblaki in noč, ki je sledila večeru, je bila zvezdnata.

BANGKOK

Moje zgodbe se na gladkem papirju literarnih revij počutijo ravno tako kot punčara s podeželja, ki je zašla na spolek parket meščanskega salona. Po zadnji modi nališpane literane dame vihajo nosove nad njimi, ker čisto zaudarjajo po

gnoju in znoju, ker govorijo naravnost in se literarnim kritikom ne pustijo trepljati po zadnjici. (Pač pa se po temnih kotih ljubčajo s strežaji in konjskimi hlapci.) — A kaj vse bi hotele biti, te zgodbe! Rade bi zbujaile pregrešne misli v srcih zdolgočasenih gospodinj, ki jim moške zvečer prehitro zaspijo. Rade bi netile uporno jezo pri tistih, ki na uprašanje »Kako si kaj?« potegnajo glavo med ramena in rečejo »Kakor drugi hočejo...« in ki vsak drek, ki ga pogoltnejo, pospremiijo z vzdihom: »Kaj hočemo, takšno je pač življenje.« — Hotele bi biti kurtizane, te zgodbe in se prodajati za zlato cekine — a so le zanikrne pocestnice, ki se dajejo za bakren drobiž. So tudi zvodnice, ki po koščkih prodajajo javnosti meso in dušo svojega stvarnika, v zameno pa dajejo njegovemu imenu blešč popularity (na občinski ravni) in ravno toliko denarja, da mu ni treba prositi za socialno podporo. So pa tudi poredne deklice, ki jim avtor deli poljubčke, one pa mu pokažejo jezik brž, ko jim obrne hrbet. So pa tudi avtorjevi otročki, ki jih neblagi očka podi od hiše s trebuhom za kruhom, še preden so prav shodili. So tudi ogledalo, v katerem je avtor spet spadal svoj obraz v novo in izvirno grimašo, da si ne bi postal preveč dolgočasen. To ogledalo se bo nekega dne razbilo in ostala bo le gola, plesniva stena. Kaj bo potlej z našim vase zavarovanim avtorjem? Bo dovolj močan, da bo zid podrl in pogledal skozenj v druge svete in v usode drugih ljudi? — Ali pa bo z nohti upraskal vanj spet nekaj, kar naj bi bil njegov avtoportret in si pri tem do kosti ogulil roke?

Ne bom pisal o Bangkoku, saj se mi ni tam nič zgodilo.

Mladost, po tvoji zarji...

Ko mi je bilo osemnajst let, sem prebral Camusovega Tuja in si pustil rasti brado. V šoli nisem več hotel ustajati pred učitelji in v slovenske šolske spise so se mi začele vtihovaljati krivoverske misli o vojski in državi, o političnih in umetniških avtoritetah. Učil sem se malo ali nič, zato pa sem pozno v noč prebiral romane (seveda ne tistih, ki nam jih je profesorica predpisala za obvezno čtivo) in vsako jutro, ko me je budilka vrgla iz sna, sem se zalotil pri sanjarjenju o svobodnem hipijevskem življenju pod palmami Čelona ali Madagaskarja... O ja, atletike pa še nisem povsem opustil, še naprej sem vestno obiskoval fotografski tečaj na šoli, pa tudi žogo sem še zmeraj nabijal na dvorišču našega bloka. In življenje, vsakdanji dogodki, ki so ga sestavljali, so vplivali name bolj, kot bi si želel: še zmeraj so se mi tresle hlače pred očetom, ko je ob plačilnih dnevih prihajal pijan domov in metal krožnike v zid in brada mi ni ni hotela biti dovolj gosta, da bi zakrila rdečice na mojih licih, kadar sem srečal sosedovo Mijo na poti iz šole ali trgovine... Kako vroče sem jaz, osemnajstletnemu jeseniški dijak, zavidal tridesetletnemu uradniku Mersaultu tam v daljni Alžiriji, zavidal sem mu njegovo neprizadetost ob

materini smrti, njegovo ljubico Marijo, njegovo uradniško službo, njegov zločin, njegovo ječo in njegovo smrt — in uvišeni mir, s katerim je sprejemal vse to; mir, pogumno sprjaznenost z usodo, nesposobnost tako za razočaranje kot za iluzijo. In zdaj, ko sem jaz tak tridesetletni Mersault, v letih torej, ko je tesar Kristus postal prerok, ki pa običajno naredijo iz prerokov tesarje, iz športnikov navijače, iz Don Juanov otroške pestne in pomivalce posode, iz alpinistov šodrovice, iz idealistov ciniki, iz pesnikov literarne kritike, iz upornikov brez razlogov konformiste z razlogi, zdaj — čeprav sem se v dobrušni meri uspel izogniti starostnim spremembam, ki so prizadele moje vrstnike — zdaj žalujem za svojo mladostjo tako kot ubogo tovarno kljuse za čast, ko je bilo še mlado žrebe v pretesni staji, ki kar ne more učkati dneva, ko bo odpekalo v beli dan, soncu naproti.

In prišel je ta dan, vrata staje so se odprla in tudi sonce je bilo. Alžirski Francoz Camus me je naučil, da ni nič, v kar bi lahko verjeli (in potemtakem tudi nič, česar bi se lahko bali), razen zarje na dan naše smrti, in Parizan Baudelaire je na uprašanje: »Kaj ljubiš, čudni tujec?« odgovoril, da ne ljubi ne matere ne očeta ne Boga in ne domovine, ampak ljubi »oblake, tam daleč, tam daleč... tiste čudovite oblake.« — Kako lepo so se ti verzi prilagali mojim osemnajstletnim, mojim zmrsnim lasem in neskaljeni jasni mojih mladih oči! Kako so me osvobajali zemeljske teže, spon, ki so me vezale na Dom, Solo, Mesto, v katerem sem živel in mi obljubljal širša Obzorja, močne Vetrove, razburkana Morja, velike Ljubezni, drzne Pustolovščine v daljnjih tujih Pristančih.

Meso je žalostno in knjige so že vse prebrane.

Bežati, tja bežati! Čutim, ptice so pijane med morji in med nebom, ki se vselej drugo zdi!

Taki in podobni verzi so me raznemali v poznih večernih urah, ko sem naložil drvo v pojemajoči ogenj, primaknil stol k štedilniku in vtaknil premle noge v pečico, vesel da so šli že vsi spat in da bom ostal sam s sabo, s svojimi sanjarijami in načrti. Osemnajst let mi je bilo in svet se je razorostil pred menoj kot travnik s tisočero dišečimi cvetovi, ki samo čakajo, da pridem in si jih natrgam. Veter, ki je pihal po dolini navzdol, hrumenje narasle Save pod Žugnovim mostom, drevesa na Merici in na Mežakliji, z večernim soncem obsijani oblaki na zahodnem nebu — vsaka od teh stvari je bila stezica, nitka, ki se mi je ponujala, da splezam po njej iz rodnega Mesta, iz očetove Hiše, iz Tovarne, ki je čakala name onstran školskega dvorišča kot velikanski, ogenj in žveplo bruhač zmaj, ki samo čaka, da me šola izpusti in da pridem potem v njegovo kremeplje za naslednjih trideset ali štirideset let.

Šoli sem hotel poudariti, še preden me izpusti iz svojih krempljev; hlev naj si zapomni, kakšnega žrebca je imel. Štiri ure smo imeli na razpolago za pisanje slovenske diplomske naloge, dovolj, da sem izlil na papir i dušo i čreva i jajca, da sem skozljal vse, kar se je nabralo iz usmrjalo v meni vsa tista štiri leta, ki sem jih preživotal v zatohlih učilnicah jeseniškega ŽIC-a, med sošolci, s katerimi sem se razumel in učitelji, s katerimi sem se razumel še manj.

(SE NADALJUJE)

— Aaaa, pri Heleni... So, so! —

— Ker hodijo tod okoli patrolje, bi bilo prav, da imam kaj v roki in bo v redu.

Lindenmuthu so se zdeli fantovi argumenti dovolj tehtni. Le takega pismenega potrdila še niso na žandarmeriji izstavljali za dijake, je pomislil dedec, saj niti ne ve za kakega drugega dijaka iz širše okolice trga. Za zanesljive vojaške dopustnike se je kaj takega že delalo... Za vraga, je kiel v mislih, ko bi bil vsaj sam komandant šef tukaj, on naj bi odločil! Tako pa naredim kakor hočem, pa se bo namrdnil.

Vseeno pa je dobil dijak, kar je želel.

Cak-cak je spet pozdravil, da je orožniku Lindenmuthu tlesk dijakovih slabih čevljev še nekaj sekund trzal po bobniču, ko je bil mladeč že na cesti.

Za silvestrovanje so prišli k hiši Hojkov deda, dijakov praded. Babica jim je skuhala lipovega čaja. Pričarala je iz nekega skrivališča tudi nekaj kapljic ruma. Čaj je zadišal in deda so se zahehetali. Kmalu so se na široko dobrovoljili.

— Kakšno je na Kranjskem v šoli? —

— Čudno. Vedno poka.

— Bombardirajo tudi? —

— Tisto ne.

— Bog ti bodi zahvaljen, da mi nikdar ni bilo treba biti vojak! —

VALENTIN POLANŠEK

69

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

Na novoletni dan devetnajststoštirinširidesetega so praded na svojem kaj ubožnem ležišču v vlažni kleti poleg krompirjevih in kolerabnih kočov, zraven starih loncev z rožmarinom in drugimi lončnicami za prezimovanje, poležali dalj časa kot običajno.

Ali se je zgarani očanec spominjal sinočnih pogovorov z dijakom? Mar je ugibal o tem, kaj bo novo leto vse prineslo na revno hribovsko kmetijo? Žebal je potem dolgo, kot desetletja že vsak večer in vsako jutro, vpletal v svoje molitve priprošnje za vse tiste, ki umirajo, nagle in nepredvidene smrti.

Enajstega januarja 1944 so se vračali dijaki z božičnih počitnic spet v mesto Kranj. Vsi pogovori so bili podobni kot po vsakih počitnicah: Jedli so doma, dobro in veliko in skozi vse dneve dobro in veliko.

Vsakdanost učenja se je zopet začela.

Zdravka je kar prvi dan ujel šolski hišnik na cesti:

— Meni samo sporoči, kdaj bi prišel vadit, da pripravimo sobo. Gospod so v bolnici. So pa naročili, če prideš, da ti ustrezemo. Tudi njegova hiša je o vsem obveščena.

Dijak je obžaloval, da je tako prišlo z dobrotljivim starcem in se opravičeval, da ne more več dalje nadlegovati vile.

— Kaj bi se branil? Tudi Zelinovi vedo. Charlotta tudi!

Pri zadnjih besedah je Tone bliskovito pomežiknil. Še tisti dan je bilo nekaj časa, ker so dijaki vseskozi do večera prihajali z raznimi vlaki in zato ni bilo v domskem nihanju in vrenju za komandirajoče jasne pregleda, pa je šel.

Soba je bila tokrat že topla. In Charlotta je sedela pri mizi kot naročni poslušalec.

— Čudna sem, pa mi ne boste zamerili? Ko me boste nagnali, bom pa zunaj na mrzli veži poslušala...

— Ni dosti poslušati pri meni. Sem začetnik s to sonato.

— Meni se vse dopade!

— Ali bo nekoč tako na svetu, da bi lahko tudi jaz imel svojo sobo in svoj klavir? Večkrat dolgo o tem sanjam. Že same sanje o tem so tako čudovite!

Zdaj je na vsem lepem šla iz sobe. Vseda se je na dodatni stol pri pianinu in skušala nekaj igrati. Samo po dva prsta je uporabljala.

— Vidiš, če mi kdo gleda na prste, se mi zmede...

— Le dajte, le dajte. Samo dva prsta bosta premalo...

— Zakaj se vendar še vedno vikava? Ste zato, si zato, da se ti kava?

Predstavila sta se drug drugemu.

— Si že videl, kako se v filmu predstavi?

Pokimal je. Primerna beseda pa ni hotela iz ust. Zmedenost je kipela v njem.

— Se tebi ne zdi prav, da se tikava? — Skoraj otročje ga je ogledovala.

— Te je sram? Sram te ne sme biti. Saj sva sama. Pri meni te ne sme biti sram.

— Mene ni sram...

— Sem kakor otrok, kakor majhen otrok, ko te zadržujem pri učenju? Rada bi tudi tako igrala kot ti!

— Bom drugič prinesel svoje note za začetnike. Nekaj ti lahko pokažem!

— Nisem ti še povedala, da večkrat sama pišem pesmi. Včasih pa ne najdem prave rime, potem začnem kaj drugega...

— Take reči delaš?

(SE NADALJUJE)

TANGENTE
OB BOROVEM ROMANU
»ODLOŽENI«

(IZPISI IZ DNEVNIKA)

Prav tako je ponoči na 17. oktober 1944 komandant Rezijskega bataljona Srečko menil, da bo rešil morebitne preživele. Zato pa so borci zahodnoprimerjskih enot rešili 23. oktobra leta 1944 tri letalce iz letala Liberator 451 B. Gp., ki je bilo zadeto nad Münchnom, a se je še lahko vračalo, dokler ni strmoglavilo v Furlaniji. Iz drugega letala, ki se je vračalo z iste poti poškodovano, so v bližini Vidma rešili še šest letalcev. Prav tako so 15. decembra 1944 rešili letalce iz dveh bombnikov znamke B 24, ki sta strmoglavila v bližini Vidma. Iz prvega, ki je bilo zadeto nad Innsbruckom, so rešili tri padalce žive, iz drugega pet. Sem bi prišel lahko še tri rešene ameriške letalce, ki so izskočili iz letala, zadetega pri Augsburgu, 27. februarja pri Kobariidu. Rešili so jih partizani iz krajev, kjer sta bila doma tudi komandir čete v IV. bataljonu beneški Slovenec Mario Bodigoy (ki takrat leta 1946, ko sem pisal reportažo za tisti, ameriški časopis, ni vedel, da se vse do svoje prezgodnje smrti ne bo smel nikoli več vrniti v svoj domači kraj, ker je bil eden izmed obsojencev na dolgoletno ječo v proslulem povojnem italijanskem procesu proti beneškim partizanom) in komandant

Jožko Ošlag, ki v času angloameriške okupacije cone A nista smela domov v Beneško Slovenijo niti na obisk.

Takih borecve kakor Mario Bodigoy in Jožko Ošlag je bilo v III. in IV. bataljonu odreda JA za Slovensko Primorje, Trst in Istro še več. Zavezniki so v tem času že »pozabili«, da so partizani samo na slovenskem ozemlju leta 1944 in do konca vojne maja 1945 rešili več kot tristo ameriških in devetindvajset britanskih letalcev, ki so morali skočiti s padali iz poškodovanih letal.

So se tudi rešeni letalci strinjali z zavezniškim kratenjem pravice do svobode v Jugoslaviji delu slovenskega naroda na Primorskem? Morda so poznali samo osebno hvaležnost do neposrednih rešiteljev, kakor James O'Connor v Borovih Odloženih, dežele za »železno zaveso«, s katero so zagnili svojo vest, ker te zavese nikoli ni bilo, pa niso hoteli poznati več, ker je izbrala svojo svobodo, v kravrem boju z več kakor milijon sedemsto tisoč žrtev priborjeno socialistično pot. Ta dežela ni več hotela biti poslušna dekla njihovega kapitala. Niso je mogli kupiti niti na tistem obrobem kosu slovenske dežele v conf A z bahavim bliščem in dobrinami ameriškega blagostanja, ki se je začelo razkazovati v goriskih in tržaških ter puljskih trgovinah in s katerimi so črnoborizirani ameriški vojaki sami, oziroma jo ponujali dekletom, da bi si jih kupili za potešitev svojih spolnih nagonov. Le redke izgubljenke — na prste bi jih lahko preštel — so se »ujele« na ameriško blagostanje in sanjarile, da jih bodo ameriški ljubimci popeljali v svojo »obljubljeno« deželo, vse druge pa so jim pokazale prezir. Zato pa so se zatekli k nasilju nad našim ljudstvom.

Tako sem razmišljal, ko sem tisto soboto in nedeljo dokončal reportažo o našem odredu, da bi izpolnil nalogo, ki mi jo je dal komandant odreda polkovnik Dragomir Benčič, sam primorski Slovenec. Reportažo sem (potem, ko sem opisal bojno pot borecve po gradivu, ki sem ga uporabil tudi v tem zapisu) zaključil: »Taka je podoba odreda JA za Slovensko Primorje, Trst in Istro. To je dvatisočglava enota borecve, ki združujejo v sebi bojno pot Titovih divizij in enot: IX., XIII., XX., XXVI.,

XXX. in XXXI. divizije in operativnega štaba za zahodno Primorsko ter III. gorskega topniškega divizion in tankovske čete. To so enote, ki so osvobodile Istro, Trst, Gorico, Krmin in Videm tja do Venzene. To so enote, ki pričakujejo od zavezniških vlad, da bodo izpolnile vse pravične zahteve do našega ozemlja in da bodo spoštovale tudi voljo italijanskega ljudstva v Trstu, ki se je že med vojno z bojem izreklo in se tudi v teh dneh izreka za Titovo Jugoslavijo.«

Bil je 10. marec 1946. Ko sem popoldan stopil iz sobe, sem že s pajola (tako pravijo na Primorskem balkonu) opazil gruče ljudi. Zdeli so se mi drugačni, kakor navadno. Vznenirjeni so bili. Ni mi bilo treba dolgo čakati, da sem izvedel, kaj se je zgodilo.

»V Šklednu pred cerkvenim obzidjem so pripadniki zavezniške policije streljali v množico, ki jim ni dovolila sneti z zvoniča zastave s petokrako, kakor je to zahteval škof Santin in se obrnil na polkovnika Taylorja za odred čerinov. V krvi je obležalo 22 žrtev.«

Ta vest se je širila od Trsta do ust do ust in bila strahotno resnična.

»Polkovnik Taylor? Nisem tega imena novembra zapisal v kroniko odreda?«

Da, seveda. Dne 16. novembra 1945 je uradno obiskal odred JA za Slovensko Primorje, Trst in Istro novi vrhovni komandant anglo-ameriških sil v Sredozemlju general Morgan, naslednik britanskega generala Alexandra. Z njim je bil tudi komandant XIII. britanskega korpusa general poročnik Jack Harding in namestnik šefa policije zavezniške vojne uprave podpolkovnik Taylor.

»Polkovnik ali podpolkovnik, saj je vseeno,« sem zamrmral. Njemu je podrejena civilna policija. To pa je dal na razpolago medvojnemu profašističnemu in kolaboracionističnemu tržaškemu škofu Santinu.

»In to na sam dan štiridesetih mučencev,« se mama Minčna, pri kateri sva s Fornazaričem imela sobo, ni mogla vzdržati joka.

(SE NADALJUJE)

NOVICE IZ RADOVLJSKE OBČINE

Na 12. ločenih sejah vseh treh zborov OS Radovljica 30. marca so sprejeli odlok o potrditvi zaključnega računa o izvršitvi proračuna občine Radovljica za leto 1982, odlok o proračunu občine za leto 1983, odlok o organizaciji in delovnem področju upravnih organov občine, odlok o sekretariatu občinske skupščine in izvršnega sveta, odlok o spremembi odloka o sestavi komitejev v občini, odlok o ustanovitvi komisije za upravo, pravosodje in notranje zadeve, odlok o ustanovitvi komisije za razvoj skupščinskega in delegatskega sistema in odločbo o spremembah in dopolnitvah odločbe o ustanovitvi Delavske univerze Radovljica ter izrekli soglasje k njenemu statutu. Razen tega so vsi trije zbori sprejeli tudi osnutek odloka o priznanju občine Radovljica in sklep o podelitvi priznanj občine Radovljica Vilku Ovseniku in Slavku Avseniku ob 30 letnici njune ansambla. Opravili so več kadrovskih razrešitev in imenovanj ter preučili stališča o delovnem času. Vsi zbori so sprejeli tudi svoje periodične delovne načrte za II. tromesečje.

Zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti skupščine občine Radovljica sta ločeno na 12. seji sprejela dogovor o usklajevanju davčne politike v letu 1983, odlok o davkih občanov občine Radovljica, odlok o posebnem občinskem davku od prometa proizvodov in od plačil za storitve ter odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o komunalnih taksah v občini Radovljica. Oba zborata sta sprejela še osnutek odloka o zavarovanju vodnih virov ter poročilo o izvajanju samoupravnega sporazuma za financiranje krajevnih skupnosti.

Izvršni svet OS Radovljica je na 42. seji 29. marca obravnaval in potrdil osnutek odloka o javnem redu in miru. Člani izvršnega sveta so se seznanili s poročilom o akontacijah osebnih dohodkov v mesecu januarju 1983 in priporočilom v zvezi z investicijo za izgradnjo novega izobraževalnega centra Intertrade TOZD IBM Radovljica. Izrekli so mnenje o pooblastilu za vodenje mejnega ugotovitvenega postopka ter soglašali s predlogom sklepa o ustanovitvi strokovne službe pokrajinskega odbora za Gorenjsko.

Predsedstvo občinske konference SZDL Radovljica je na 40. seji kot enotna delegacija za družbenopolitični zbor občinske skupščine Radovljica obravnavalo celotno gradivo za 12. sejo tega zbora. Sprejelo je enotna stališča in pobude, ki so jih posredovali delegati tega zbora na seji 30. marca.

Predsedstvo občinskega komiteja ZKS Radovljica je na 21. seji 29. marca razčlenjevalo razprave s programske seje OK ZK in oblikovalo iz sprejetih stališč programske usmeritve. Na seji so obravnavali periodični načrt delovanja zborov občinske skupščine za II. četrtletje 1983 ter sprejeli rokovnik za uresničevanje sklepov in stališč v turističnem gospodarstvu radovljske občine.

Predsedstvo občinskega sveta ZSS Radovljica je na 9. seji v marcu po obravnavi gradiva za družbenopolitični zbor, o katerem je izreko stališča za svojo delegacijo, razpravljalo o osnutku zakona o invalidsko pokojninskem zavarovanju, na katerega je dalo več tehničnih pripomb. Na seji so obravnavali tudi politično varnostne razmere v občini, sprejeli predlog dogovora o sofinanciranju ogrevanja vode v zimskem bazenu v Grajskem dvoru, ki ga uporabljajo delavci za rekreacijo. Dogovorili so se tudi o sklicu letne seje občinskega sveta ZSS Radovljica, ki bo v aprilu.

Na 6. seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je tekla razprava o osnutku zakona o pokojninsko invalidskem zavarovanju in o pripombah, ki so bile že izrečene v

razpravi po krajevnih organizacijah ZZB NOV. Obravnavali in potrdili so zaključni račun občinske organizacije ZZB NOV za leto 1982, iz katerega je razvidno, da so znašali prihodki v letu 1982 skupaj 1.229.726 din, dohodki pa 1.137.905 din, kar je 7,22 % več kot leta 1981. Sprejeli so predlog finančnega načrta za leto 1983, ki predvideva 1.230.000 din prihodkov. Na seji so spregovorili tudi o tekočih nalogah občinskega odbora in predsedstva v prvem polletju 1983.

Na 9. skupni seji predsedstva in sekretariata OK ZSMS Radovljica 28. marca so obravnavali osnutek zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter gradivo za 12. sejo družbenopolitičnega zbora občinske skupščine, ki je zasedal 30. marca. Dogovorili so se o pripravi na sklic seje OK ZSMS 7. aprila ter o uresničevanju tekočih nalog — sprejem zvezne šafete, majska tekmovanja in kulturne manifestacije ter sprejem v ZSMS v okviru meseca mladosti. Seznanili so se o regijskem posvetu o zaposlovanju na Gorenjskem in o problemski konferenci RK ZSMS o zaposlovanju.

V Radovljici je bilo 18. in 19. marca zvezno posvetovanje delavcev v delovnih skupnostih družbenopolitičnih organizacij. Posvetovanje je bilo namenjeno ugotavljanju in reševanju težav pri izvajanju samoupravnih pravic in statusnega položaja delavcev teh delovnih skupnosti. Beseda pa je tekla tudi o svobodni menjavi dela kot osnovi za ustvarjanje dohodka in delitve dohodka v delovnih skupnostih družbenopolitičnih organizacij. Udeležencem sta govorila tudi Roman Albreht in Zdravko Krvina.

V sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici je predsednik občinskega sveta ZSS Radovljica Vladimir Šilič sklical 21. marca posvetovanje s predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij. Govorili so o nadaljnjih nalogah sindikatov ob prehodu na poletni čas in o spremembi delovnega in obratovalnega časa v OZD in delovnih skupnostih.

Na 2. seji sveta za zdravstveno varstvo in socialno politiko pri občinskem svetu ZSS Radovljica prejšnji teden so sprejeli program dela sveta za leto 1983 ter obravnavali osnutek zakona o invalidsko-pokojninskem zavarovanju. Pregledali so tudi pripombe iz razprav v delovnih organizacijah in skupnostih.

Na Bledu je bila prejšnji mesec letna konferenca Zveze tabornikov občine Radovljica. V zvezo so vključeni odredi: Jezerški biseri z Bleda, Triglavska jezera z Bohinja in Poključski odred iz Gorij. Na konferenci so kritično ocenili delo taborniške organizacije, zlasti pa pasivnost vodstev. Upajo, da bo s sodelovanjem SZDL in drugih občinskih DPO v bodoče dejavnost taborniške organizacije boljša. Sprejeli so obsežen program dela za leto 1983.

Občinski center klubov OZN pri OK ZSMS Radovljica je v marcu razpisal nagradni študijski, literarni, likovni in foto natečaj za šolsko leto 1982/83. Tema natečaja je »Solidarnost — kako pomagamo narodnoosvobodilnim gibanjem in žrtvam agresije v svetu«. Mladi, ki se bodo lotili nalog razpisnega natečaja, morajo poslati svoje prispevke na OK ZSMS Radovljica do 10. aprila.

Konec marca je bilo na Bledu dvodnevno posvetovanje o teoriji in praksi vzgoje, izobraževanja, usposabljanja in izpolnjevanja otrok in odraslih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Posvet je organiziral Pedagoški inštitut Univerze Edvarda Kardelja.

Ob 41-letnici junaške smrti narodnega heroja in organizatorja vstaje na Gorenjskem Staneta Žagarja je bila v soli Staneta Žagarja v Lipnici 25. marca vsakoletna spominska slovesnost, na kateri je o življenju in boju velikega revolucionarja, ki je učiteljeval na Srednji Dobravi, govoril komandant teritorial-

ne obrambe občine Radovljica Peter Zupan. V kulturnem programu so nastopili učenci šol, ki nosijo ime Staneta Žagarja iz Lipnice in Kranja ter moški zbor Stane Žagar iz Kroke.

Po obravnavi zaključnih računov v vseh TOZD LIP Bled je na osnovi ugotovitev za leto 1982 značilno, da je v zadnjih nekaj letih dosežena najnižja rast celotnega prihodka, ki je znašala komaj 11 % in 6,7 % primerljivega dohodka. Prejšnja leta so namreč v LIP dosegli rast tudi od 30 do 50 %. To pomeni, da so lani dejansko krepko nazadovali in da je zaradi okoli 30 % inflacijske stopnje najbrž tudi precej notranjih nezadovoljivih vzrokov.

V krajevni skupnosti Radovljica, ki je z nad 6.100 prebivalci največja v radovljski občini, so v letu 1982 zbrali 6.432.132,50 din dohodkov, to je za 27 % več kot v letu 1981. Lani so imeli 5.620.905 din izdatkov, kar je 38 % več kot v letu 1981. Za poslovanje in osebne dohodke organov skupnosti so lani porabili 1.015.339 din.

Zaradi poplav lanskega novembra in decembra je bil močno poškodovan tudi most čez Savo Bohinjko pri Selu. Za popravilo je potrebno 1.090.000 din. Dobro četrtino, ali 250.000 din, bo prispevala tudi skupščina občine Radovljica iz proračuna za leto 1983.

V hotelu Svoboda na Bledu je Delavska univerza Radovljica pripravila v soboto, 25. marca, za 25 članov odborov za delovna razmerja v LIP Bled seminar. Program je obsegal predavanja in razprave o delovnih razmerjih v OZD, o medsebojnih odnosih v OZD ter o kadrovski politiki v OZD.

Iz zaključnega računa Kulturne skupnosti Radovljica, ki je bil poslan z delegatskim gradivom za 5. sejo skupščine obeh zborov, je razvidno, da so bili skupni prihodki za izvajanje kulturnega programa na osnovi svobodne menjave dela v občini Radovljica za 353.958 din ali 3,6 % manjši od načrtovanih in so znašali 13.547.294 din.

Na slovesnosti v Cankarjevem domu v Ljubljani so 25. marca svečano podelili letošnje Žagarjeve nagrade zaslužnim prosvetnim delavcem. Med sedmimi nagrajenci iz Slovenije je bil tudi Albin Zavrnšek z Bleda. Nagrado je prejel za dolgoletno požrtvovalno pedagoško, svetovalno in organizacijsko delo predvsem na množičnem glasbenem in telesnovzgojnem področju.

V marcu 1983 je izšla prva spremenjena oblika Obzornika informativnega glasila INDOK centra občine Radovljica v 1600 izvodih. Obzornik, ki ga je tiskala Knjigovoznica Radovljica, objavlja gradiva za 12. ločene seje vseh treh zborov občinske skupščine, namenjene vsem delegacijam, DPO in SIS. INDOK center, zavedajoč se, da Obzornik po grafični in oblikovni plati še ni povsem ustrezen, je pozval vse bralce, da pošljejo morebitne kritične pripombe.

Na odru Mestnega gledališča v Ljubljani so v okviru nedeljske prireditve »vaša matineja« v nedeljo, 20. marca, zelo uspešno nastopile vse tri folklorne skupine: odrasla, pionirska in otroška DPD Rudi Jedretič iz Ribnega. Nastop v Ljubljani je še eno priznanje prizadevnim kulturnim delavcem v Ribnem.

V okviru programa kulturne akcije za delovne kolektive v radovljski občini je 26. marca gostovala v sindikalnem domu v Kropi dramska skupina DPD Svoboda iz Bohinjske Bele, ki se je predstavila s komedijo Marjana Držiča Tripčec de Utočec. Amaterji iz Bohinjske Bele so po nekajletnem premoru zelo uspešno postavili na oder to zahtevno igro z novimi mlajšimi igralci.

PRIZADEVANJA ZA UREDITEV SPOMINSKEGA PARKA IN GROBIŠČA NA PLAVŽU

V marcu je bila seja odbora za ureditev spominskega parka in grobišča padlih borcev NOV na Plavžu. Po uvodnem pojasnilu predsednika Franca Konobljja-Slovenka o namenu in nalogah odbora je bilo izrečenih več zamišli, ki naj bi jih pri delu v prihodnje upoštevali in uresničili.

Pojasnjeno je bilo, da gre za izgradnjo objekta, spomenika na grobišču, kjer so pokopani padli borci NOV iz krajevnih skupnosti Cirila Tavčarja, Staneta Bokala, Mirka Roglja-Petka, Save, Podmežakle in Hrušice. Spomenik naj bi bil posvečen pokopanim borcem, ki so ostali v družinskih grobovih ob ukinitvi pokopališča na Plavžu in vsem talcem ter žrtvam fašističnega terorja iz navedenih krajevnih skupnosti.

Odbor naj bi poskrbel tudi za dostojno ureditev kostnice-kafele, kjer so pokopani ruski vojni ujetniki — graditelji vršiške ceste, borci prostovoljci za severno mejo in vojniki iz prve svetovne vojne, ki so padli na Doberdolu, v Galiciji, na Karpatih in drugod ter za ureditev obeležja ponesrečenim ob graditvi železniskega karavanskega predora na Hrušici.

Franca Treven je predlagal, naj bi za uresničitev posameznih nalog skrbela posebna skupina oziroma komisija tega odbora. Da bi se čimprej zbrala potrebna sredstva, je Nika Leban predlagala, naj se za to pripravi poseben samoupravni sporazum. Janez Pšenica je poudaril, da se s temi načrti menjajo prvotne zamisli, da bi bil park le prostor, kjer bi mladi spoznavali vse vrste okrasnega drevja in grmovja. Z ureditvijo spominskih obeležij pa bo park zaživel in bo dostopen širšemu krogu prebivalstva. Park bi bilo potrebno obogatiti še z drugim okrasnim rastlinjem. V parku se sedaj zadržujejo matere z otroki, upokojeanci in drugi, ki v parku iščejo počitek in mir. Vsekakor bo treba paziti na potrebno pieteto, saj so v parku ostali grobovi,

družine pokojnih pa so darovale denar za drevesa v parku.

Tu se izvaja tudi vsakoletna komemorativna svečanost v počastitev padlih in umrlih. Potrebno bo pridobiti prostor še za druge površine Kapela, ki je neurejena in neugledna, naj bi se začelo vsaj pobelila, v njej pa naj bi postavili dva panoja. Na enem naj bi bilo opisano, čemu je kapela posvečena; na drugem pa naj bi bila imena dreves in drugega okrasnega grmovja. Železničarji naj bi nemški plošči na grobišču ponesrečenih pri graditvi karavanskega predora dodali še slovensko besedilo, ki naj bi bilo na posebni plošči.

V parku bi lahko dobili svoj prostor tudi poprsni kipi jesijskih revolucionarjev in borcev: Toneta Čufarja, Jožeta Gregorčiča-Gorenjca, Matija Verdnika-Tomaža in drugi. Da bi grobišče zajemalo vse padle borce NOV, žrtve fašističnega terorja in talce, pa bi bilo potrebno razširiti prostor, namenjen grobišču. Posebno pozornost bo treba nameniti stalnemu urejanju parka. V zadnjem času je Hortikulturno društvo Jesenice, ki skrbi za to, žal zašlo v finančne težave.

Gregor Velepce je menil, da je ureditev parka na Plavžu in postavitev ustreznega spomenika padlim borcem in ostalim žrtvam tako pomemben objekt in naloga, da je ta prizadevanja in akcijo treba obravnavati kot občinsko. Že sedaj predstavlja park pomemben in lepo urejen prostor, v zazidalnem načrtu mesta Jesenice pa bo nujno potrebno upoštevati njegovo razširitev. Pojavlja pa se vprašanje premostitve Integrala in primernih prostorov za parkira-

nje tovornih vozil. To pa je nujno, saj park predstavlja tudi pljuča Jesenic. Tudi ustrezna igrišča bi bila lahko urejena ob tem prostoru. Gregor Velepce je še predlagal, naj bi akademski kipar Jaka Torkar pripravil idejni osnutek ureditve v več variantah. Tudi sam je pripravljen sodelovati. Šele po sprejetju idejnih načrtov bi lahko pristopili k izdelavi načrtov. Navzoči so se s tem strinjali in za razgovor s tovarišem Torkarjem zadolžili Franca Trevna, Franca Konobljja-Slovenka, Gregorja Velepca in Janeza Pšenico. Slednji je še predlagal, da bi bil v parku lahko tudi vodni motiv, lahko poglavljen, kjer bi mladi našli svoj prostor in sprostitev.

Menili so tudi, da je treba sedanje železne plošče z imeni padlih v prvi svetovni vojni in prostovoljcev za severno mejo zamenjati z bronastimi, ki naj bi bile enake oblike in velikosti. Župnijski urad Jesenice bodo za prosili za pomoč pri iskanju podatkov o padlih prostovoljcih-borcih za severne meje. Odbor bo poskrbel, da se vse to uredi, za zbiranje denarja pa bo pripravil ustrezne akte za samoupravni sporazum.

B. B.

Del spominskega parka, na Plavžu (foto B. Blenkuš)

O BORBI KOROŠKIH SLOVENCEV

Mesečnik »MAHNRUF« za svobodo, pravico in demokracijo, ki izhaja na Dunaju, je v letošnji januarski številki objavil članek pod spodnjim naslovom, katerega v prevodu zaradi borbe koroških Slovencev za njihove osnovne narodne pravice v celoti objavljamo.

PREGANJANJE IN ODPOR SLOVENCEV — ZANIMIVA DOKUMENTARNA RAZSTAVA AVSTRIJSKEGA ODPORNIŠKEGA GIBANJA

O preganjanju in odporniškem gibanju koroških Slovencev v letih 1942—1945 so slovenske znanstvene ustanove v Celovcu organizirale posebno spominsko in dokumentarno razstavo, na kateri je v fotografijah in dokumentih prikazan položaj koroških Slovencev in trpljenje, ki so ga prestali v teh letih.

Prikazan je nemški pritisk na slovensko narodno skupino, ki jo Nemci že stoletja nasilno germanizirajo. Okupacija Avstrije pa je od leta 1938 dalje temu nasilju odprla

vrata za še bolj umazano in nasilno preganjanje koroških Slovencev. V noči od 14. na 15. april 1942 se je začel neusmiljen pregon in izseljevanje slovenskega kmetijskega življa. Tako je bilo do leta 1945 izseljenih 300 družin oziroma okrog 1300 oseb.

Posledice tega strahotnega pritiska so seveda rodile odpor koroških Slovencev proti tako krivičnemu režimu in s tem tudi oborožen upor. Mnogi so se priključili slovenskim partizanskim enotam. Pa tudi sami so organizirali svoje partizanske enote. SS je zato še z večjim pritiskom začel preganjati vse, kar je bilo slovenskega na Koroškem. Posebno je preganjal tiste, ki so s hrano in obleko pomagali partizanom. Prav zato so kasneje tudi nemško govoreči Avstrijci začeli vstopati v partizanske vrste. Poleg izseljevanja in nečloveškega terorja so SS-ovci pobili 11 članov Peršmanove družine v bližini Železne Kaple.

V spomin na ta strašen dogodek je v obnovljeni Peršmanovi hiši urejen partizanski muzej.

Ceprav je avstrijska zvezna vlada priznala slovensko odporniško gibanje kot pomemben prispevek k osvoboditvi Avstrije, je položaj koroških Slovencev povsem drugačen. Koroška deželna vlada, na primer, do danes muzeja v Železni Kapli uradno še ni priznala. Tudi danes se mora slovenska manjšina boriti za svoje nacionalne pravice in popolno enakopravnost.

Prevod iz nemščine J. R.

GABRIJELA REJC — UČITELJICA V POKOJU — OSEMDESETLETNICA

V mesecu marcu praznuje učiteljica Gabrijela Rejc svoj visoki življenjski jubilej — osemdesetletnico. Obiskali smo jo na njenem domu na Jesenicah in jo poprosili za pogovor. Rada nam je ustregla.

PROSIMO, PREDSTAVITE SE:
Sem Gabrijela Rejc, kličejo pa me Jelica. Rodila sem se 24. marca 1903 v Solkanu pri Novi Gorici kot deseti otrok družine Mozetič. Starši so mi zgodaj umrli in danes sem ostala sama brez bratov in sester. Šolala sem se najprej v domačem kraju, kjer so me vzgojili v zavedno Slovenko. Sami veste, da so takrat bili na Primorskem hudi časi za nas, za naš jezik, toda mi trmasti Primorci se nismo dali. Šolanje sem nadaljevala v Ljubljani, kjer sem diplomirala na učiteljsko.

KDAJ STE SE ODLOČILI ZA UČITELJSKI POKLIC?

Že kot majhna deklica sem se zelo rada igrala učiteljico. Imela sem majhno beležko, vanjo sem pisala imena, učila in spraševala sem, hkrati pa sem bila tudi »otročica«, odgovarjala sem na svoja vprašanja. Iz igre se je kasneje porodila resnična želja po učiteljskem poklicu.

KJE JE BIL VAŠE PRVO DELOVNO MESTO?

Moje prvo delovno mesto je bilo v Bušeh vasi pod Gorjanci.

KAKO TO, DA STE PRIČELI POUČEVATI PRAV TAM? STE SE SAMI ODLOČILI ZA TA KRAJ?

Nisem se odločila sama. Najprej mi je ravnatelj učiteljske predlagal, naj grem za domačo učiteljico dveh otrokoma premožnih staršev. Toda to me ni prav nič veselilo. Čakala sem na prosto delovno mesto učiteljice.

Pol leta po diplomi so mi res sporočili, da potrebujemo učiteljico v Bušeh vasi. Ker je bilo službo takrat težko dobiti, sem pač sprejela, saj je bilo tako veliko bolje, kot pa še eno leto čakati v negotovosti.

KAKŠNI SPOMINI VAS VEŽEJO NA PRVO DELOVNO MESTO?

Na začetku me je bilo malo strah tega novega življenja, toda prijazni domačini so me hitro sprejeli za svojo in življenje v vasi je postalo prijetno tudi zame.

Bušeča vasi je bila odmaknjena vasica, brez elektrike in vodovoda. Pokrajina je bila revna. Dohodek je daljal le cviček, ki pa je bil hkrati tudi vzrok družinske bede.

Spominjam se otrok, ki so v šolo prihajali utrujeni, premraženi od dolge poti, zlasti v zimskih mesecih, saj so morali do šole hoditi tudi po dve uri in več. Ker so živeli v veliki revščini, so bili tudi pomanjkljivo oblečeni.

Stanovale sem v šoli. Poučevala sem prvi razred od 9. do 12. ure in drugi razred od 13. do 16. ure. V vsakem razredu je bilo okoli 40 otrok. Četrtek je bil za učence 1. in 2. razreda prost dan, sama pa sem tedaj poučevala učence ponavljalne šole.

S kolegico sva vodili tudi tečaj za matere, ki niso znale ne pisati ne brati. Ob nedeljah sva risali dekletom prte in prtičke, učili sva jih vesti, plesti in kvačkati. Ob večerih sva učili dekleta in fante igre za vaški oder, kar je popestrilo življenje na vasi. Pri delu nama je bil v veliko pomoč ravnatelj s svojimi bogatimi izkušnjami in nasveti.

Lahko rečem, da sem se v Bušeh vasi počutila kot član velike družine. Otroci, pa tudi starši so me zelo spoštovali in njihovo spoštovanje čutilim še danes ob srečanjih z njimi.

ALI TUDI ZDAJ ŠE ZAIĐETE V BUŠEČO VAS K SVOJIM PRIJATELJEM?

To vasico sem že večkrat obiskala tudi v zadnjih letih. Na žalost se je tam le malo spremenilo na bolje. Dobili so sicer elektriko in vodovod, vendar v veliki meri teče življenje še po starih tirih.

Vaščani me vsako leto povabijo medse na Martinovo nedeljo. Tedaj spečejo dobre štruklje in ob cvičku iz Gadove peči zapojejo veliko lepih pesmi, zdravic. Tedaj se med njimi počutim kot nekoč.

Včasih me obiščejo tudi oni in prinesejo s seboj novice iz naše vasi, tako da ti prijateljski stiki resnično še vedno obstajajo med nami. Tudi s kolegico se še pogosto srečujemo. Praznovali sva že 50-letnico najinega prijateljstva.

KOLIKO LET STE POUČEVALI V BUŠEČI VASI?

Deset let.

KAM STE ODŠLI OD TAM?
Ko sem se poročila, sem leta 1933 zaprosila za premostitev na Jesenice, kjer je bil zaposlen tudi moj mož.

KJE VSE STE NADALJEVALI SVOJO UČITELJSKO POT?

Na Jesenicah nisem takoj dobila zaposlitve, ker ni bilo prostega mesta, pač pa sem dobila službo na Brežnicah, kamor sem se nato vsak

dan vozila z vlakom in del poti prehajala tudi peš.

Po rojstvu drugega otroka sem dobila delovno mesto v osnovni šoli na Jesenicah, kjer sem poučevala do leta 1963, do upokojitve, s kratko prekinitvijo v času druge svetovne vojne.

KAKO PA JE BIL OB PRIHODU OKUPATORJA?

Bilo je hudo. V šolo na Jesenicah so se vselili Italijani. Spominjam se, da sem prišla v šolo po svoje stvari. Hitela sem v razred, vendar me je na poti ustavil italijanski vojak in me vprašal, kam grem. Povedala sem, da grem v razred. Grobo me je zavrnil in mi rekel: »Vi ste bili učiteljica, zdaj pa niste več!« To me je zelo prizadelo.

Čez teden dni so na Jesenice vkorakali Nemci. Njihovi privrženci so takoj razobesili zastave s kljukastim križem. Nemške učiteljice so zagospodovali v naših učilnicah.

Vsa vojna leta nisem poučevala v šoli. Doma sem učila pet otrok. 1. marca 1945 so bile Jesenice bombardirane — tudi stavba, v kateri smo stanovali je bila zelo poškodovana. Z družino sem se preselila v Kranjsko goro. Tako sem od maja do septembra 1945 poučevala tudi v kranjskogorski šoli.

POUČEVALI STE NA VASI IN V MESTU. KAKŠNE RAZLIKE STE UGOTAVLJALI?

V Bušeh vasi smo imeli velik šolski vrt, kjer smo gojili sadno drevje, sadike, zelenjavo in cvetice. Dečki so prelopali zemljo, deklice pa so plele. Ob koncu šolanja je vsak fant dobil drevesce in nekaj zelenjavnih sadik, deklice pa so kot dekleta prišle po cvetice za poročni šopek; kajpak so nas tedaj povabile tudi na svatbo.

V hroščevem letu smo pred poukom, ob 6. ali 7. uri zjutraj, šli v gozd nabirati majske hrošče, ki so delali veliko škodo na listavcih. V šoli smo jih potem poparili in zakopali v zemljo. S tem smo prispevali svoj delež k ohranjanju in varstvu narave.

Na vasi je bilo šolsko življenje in delo nekako bolj pestro. Bilo je tudi manj otrok in občutek imam, da sem jim tedaj dala veliko več kot kasneje učencem v mestu.

Nekateri so mnenja, da so včasih bili otroci, zlasti tisti na vasi, manj bistri. Ne strinjam se s tem. Tudi ti otroci so bili bistri, žal pa so imeli veliko manj možnosti za izobraževanje kot mestni otroci, predvsem pa veliko manj kot današnji rod, ki ima na razpolago veliko knjig, radio in televizijo.

Poleg tega pa danes večina otrok veliko potuje z avtomobili in si tako širi obzorje. Včasih, veste, smo na izlete hodili peš, o radiu, predvsem pa o televiziji niti govora ni bilo.

NA KATERO OBDOBJE UČITELJEVANJA VAS VEŽEJO NAJLEPŠI SPOMINI?

Najbolj zadovoljna sem bila v Bušeh vasi in zdi se mi, da sem tedaj kot mlado dekle, polno idealov, bila tudi najbolj uspešna v svojem poklicu. Rada pa sem bila tudi na Jesenicah, kjer sem delala v večjem kolektivu, v katerem so vladali izredno prijetni, prijateljski odnosi.

KAJ VSE STE POUČEVALI V SVOJI DOLGOLETNI PRAKSI?

Poučevala sem na razredni stopnji, učence od 1. do 4. razreda, v Bušeh vasi tudi ponavljalno šolo za učence do 14. leta, ročna dela v različnih razredih, slovenski jezik v gospodinjski šoli.

KATERI PREDMET STE NAJRAJŠE POUČEVALI?

Najraje sem vedno poučevala slovenski jezik. Najbrž je bila analiza moja najljubša tema prav zato, ker je sama kot učenka nisem nikakor mogla osvojiti. Ko pa sem končno doumela, »kako ta stvar gre«, mi je postala všeč. Ker sem se sama mučila pri učenju analize, sem kasneje lažje našla pravo pot pri poučevanju učencev. Lahko se pohvalim, da moji učenci nikoli niso imeli težav s slovnico.

MNOGI VAŠI UČENCI SO BILI ZELO MARLJIVI, VENDAR PA SO BILI MED NJIMI TUDI POREDNI. KAKO STE »KROTILI« TE DRUGE?

Najbolj učinkovito je bilo z lepo besedo, sicer pa sami veste, da se zgrda pri otrocih nič ne doseže.

SE SPOMNITE KAKEGA DOGODKA IZ ŠOLSKIH DNI?

O, seveda, teh je veliko. Žalostnih resda bolj malo, zato pa veliko veseljih. No, zdaj se ravno zaključuje hokejska sezona. Tudi včasih je imel ta šport na Jesenicah veliko ljubiteljev in ni bilo tekme, ki si je ne bi ogledali tudi otroci. Seveda so naslednji dan živahno razpravljali o tekmi tu-

di v šoli. Tako me je nekega dne vprašal nek učenec, če vem, katero možnost je prejšnji večer zmagalo in s kakšnim rezultatom se je tekma končala. Seveda nisem vedela, pa sem se izgovarjala na to, da sem imela takrat veliko dela in si tekme nisem mogla ogledati. Fantek z odgovorom ni bil preveč zadovoljen. Dejal mi je: »Tovarišica, saj vas imamo radi, ampak za šport se pa premalo zanimate!«

KAKO SE PA DANES POČUTITE OB SREČANJH Z UČENCI?

Nekateri imajo zelo prijeten pristop, presenečajo me s svojim prijaznim načinom pozdravljanja, drugi spet se na cesti naredijo, kot da me ne poznajo. Vedno sem bila rada med učenci. To so bili prizadevni otroci skrbnih staršev. Vsakega, ki ga srečam danes, sem vesela, če me pozna. Priznanje staršev in učencev, ko me spoštljivo ogovorijo in mi stisnejo roko, mi zelo veliko pomeni.

KOLIKO LET STE POUČEVALI?

Štirideset let. Toda, ko pogledam nazaj, se mi zdi, da je ta čas zelo hitro, prehitro minil.

KAKO BI OPISALI SEBE KOT UČITELJICO?

Vedno sem hotela biti pravična, potrpežljiva, dobra. Mislim, da mi je to tudi uspelo. Imela sem rada tudi tiste lumpe, ki so mi nagajali. Zdi se mi, da sem bila zabavna in prav nič »prstjena«, kot pravijo po domače Jeseničani.

Otroke sem rada vodila na izlete, jih tudi fotografirala, tako da so imeli kak spomin na šolska leta.

V razredu smo se velikokrat smejali, saj vzrokov za smeh v šolskih klopih nikoli ne zmanjka.

KOMU IN ZAKAJ BI SVETOVALI UČITELJSKI POKLIC?

Za ta poklic naj se odloči le tisti, ki ima rad otroke. Poleg ljubezni do otrok pa mora imeti tudi poln koš potrpljenja, biti mora idealist. Nikar naj se za učiteljski poklic ne odloča tisti, ki se za ta poklic odloča samo zato, da bo pač nekje služil svoj vsakdanji kruh.

Vsega našega pogovora z učiteljico Gabrijelo Rejc nismo zapisali, kajti njeni spomini so tako bogati, da je težko spraviti vse na papir.

V imenu nas vseh ji želimo ob njenem jubileju še veliko zdravih in veselih let!

Člani novinarskega krožka OŠ Prežihov Voranc Jesenice

ZANIMIVA PREDAVANJA V OKVIRU CIVILNE ZAŠČITE

Občinski štab civilne zaščite Jesenice skrbi za prosvetljanje in pouk prebivalcev, da bi si znali pomagati in se reševati v primeru elementarnih in drugih nesreč ter katastrof. V okviru tega programa, ki ga izvaja Delavska univerza Jesenice, vsako leto izvedejo več različnih predavanj.

V letošnjem prvem polletju sta na vrsti dve temi, in sicer: preventiva in obramba pred ognjem in požari, katero razlagajo člani poklicne gasilske in reševalne čete Železarne s prikazom dveh filmov (eden prikazuje obrambo pred ognjem v mestu, drugi, vojaški film pa kaže obrambo in pomoč v primeru napada z napalm bombami), drugo temo pa razlagajo strokovnjaki za preskrbo, in sicer o potrebnih občinskih, republiških ter zveznih rezervah hrane.

Predavanja so po krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela. V Železarni so ta predavanja po TOZD in sektorjih. Predavanja so zelo zanimiva in koristna, žal pa udeležba ni zadovoljiva.

B. B.

ZA ULTRAZVOČNO RENTGENSKO APARATURO SO DAROVALI

V mesecu marcu so za plačilo ULTRAZVOČNE RENTGENSKE APARATURE v jeseniški bolnici darovali:

— Greta NOČ, Jesenice, Janševa 2, prispevek sosedov namesto venca za pokojnega Franca Rozmana — 950,00 din,
— Sosedje s Tomšičeve ulice namesto venca za pokojno Maksimilijano Komljanec — 2.950,00 din,
— Rudolf ARH, Kočna 23, Blejska Dobrava, prispevek — 1.000,00 din,
— Vaščani Breznice — Rebra ostanek zbranega denarja za venec pokojni Miri Bibianko — 10.680,00 din,
— Sostanovalci bloka na cesti Cirila Tavčarja 2 namesto venca na grob pokojni Anici Vovk — 2.270,00 din.

Skupaj je bilo doslej zbrano 117.020,90 dinarjev. Delavci Splošne bolnice Jesenice in uredništvo Železarja se zahvaljujejo za prispevke.

Pridružite se tudi vi in prispevek namesto venca in cvetja na grob pokojnim ali namesto drugih volil, čestitk, daril in podobno, nakažite na ziro račun: SPLOŠNA BOLNICA JESENICE, štev.: 51530-603-31205, z navedbo: »namesto venca za tega in tega ... darila in podobno«.

SEJA KRAJEVNE KONFERENCE SZDL KS STANETA BOKALA

V ponedelje, 28. marca, je bila konstituantna seja skupščine krajevnih skupnosti Staneta Bokala Plavž-Jesenice. Na njej so poročali o delu organov krajevnih skupnosti oziroma o uresničevanju sporazuma o temeljih plana stare krajevnih skupnosti Plavž v obdobju 1981—1985.

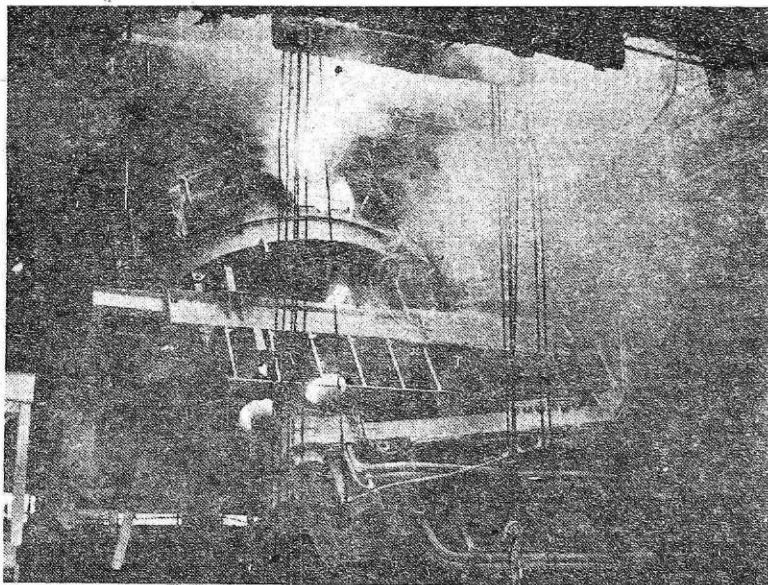
Ugotovili so, da je bilo najslabše izpolnjevanje predvidenih nalog na področju komunalne dejavnosti, uspešna pa je bila delovna skupina za preoblikovanje KS Plavž. Pripravljen je bil nov sporazum o temeljih plana novih KS za obdobje 1983—1985. V poročilu je bilo navedeno, da je še precej nedorečenih nalog, kot, na primer: obvoznica Viator-carinarica, ureditev avtobusnih postajališč, postavitev protihrupne zaščite ob železnici, odprava nekaterih ureditvenih vprašanj v osnovni šoli Tone Čufar, delovanje SLO in družbene samozastite ter financiranje delovanja KS.

Na zborih občanov lansko jesen je bilo tej problematiki dodanih še več nalog. To je ureditev odvoza smeti, boljša kontrola nad parkiranjem cestnih vozil, ureditev kanalizacije (Titova 70—76), ureditev hudournikov na področju Mirce, regulacija Jesenice, odvod meteornih vod na

več mestih, asfaltiranje makadamskih poti na Zgornjem in Spodnjem Plavžu, ureditev razsvetljave v naseljih Pejce in Žerjavec, ureditev zunanjih površin in kletnih prostorov v Centru II, preverba pravilnosti prehoda za pešce pri carinarici in odprava problema uničevanja zelenic z igranjem nogometa. Na seji je bilo postavljeno vprašanje asfaltiranja prostora ob stavbi na Cesti m. Tita št. 102.

Navzoči so nato potrdili predloge za predsednika in podpredsednika skupščine in sveta, člane in delegate. Predlog finančnega programa ni bil pripravljen, ker se pri razdelitvi sredstev niso upoštevale potrebe vseh treh novih krajevnih skupnosti. Navzoči so nato sprejeli predlog za nov statut in sporazum o temeljih plana, ki gresta v javno razpravo ter ugotovitveni sklep o prenehanju delovanja KS Plavž.

B. B.

Prebod na Lectromelt električni peči (foto I. Kučina)

NAŠA VODA

Vsi dobro vemo, kako potrebna je voda za življenje. Nikoli pa se ne vprašamo, kaj vse je potrebno, da lahko to vodo uporabimo. Enostavno odpremo pipo v stanovanju, pa je. Trije učenci naše šole smo se odločili, da s pomočjo delavcev jeseniškega Vodovoda izvem o tem kaj več. Rezultat našega dela je raziskovalna naloga »Vodni viri v jeseniški občini«, ki smo jo poslali na natečaj Pionirskega lista »Rastemo pod Titovo zastavo«.

Gospodinjstvo, industrija, turizem in drugi porabniki porabijo letno 4.000.000 kub. m vode, kar znaša 370 l vode na osebo. Poraba je še večja, ker ni všteta voda, ki jo porabita Železarna in železnica. Na področju naše občine je 37 zajetih vodnih virov, iz katerih priteče do 240 litrov vode na sekundo. Ta voda se zbira v 44 rezervoarjih s skupno prostornino 3024 kub. m. Po vaseh pa so še privatni rezervoarji. Ti oskrbujejo z vodo manjše skupine hiš.

Kako pa ta voda priteče do našega stanovanja? Teče po primarnih cevovodih od zajetij do rezervoarjev in od tam do naselij. Po naseljih je voda speljana po sekundarnih cevovodih, ki so v občini dolgi 110 km, do porabnikov. Primarni cevovod je dolg 50 km. Cevi so večinoma plastični.

Za požarno varnost imamo 450 hidrantov, ki so skoraj vsi v tleh.

Vsaka voda, namenjena uporabi, mora biti seveda čista. To upošteva že pri zajetjih, ki so vsaj 2 m v tleh, da se voda ne umaže. Vodo tudi stalno nadzorujejo. Delavci Vodovoda jemljejo vzorce iz različnih vodnih virov ter jih pošiljajo na kemične in bakteriološke raziskave. Tam ugotovijo čistost vode in jo po

potrebi očistijo. Za to uporabljajo več čistilnih sredstev, napr. natrijev hipoklorid ali različne filtre. Voda mora biti brezbarvna, bistra, brez vonja, okusa, seveda pa ne sme vsebovati povzročiteljev bolezni in strupenih snovi, da je »pitna«.

Najpomembnejši zajetji sta zajetje Nadiže v Tamarju in zajetje studenca pri Peričniku. Zanimivo je, da večina misli, da je zajet sam slap Peričnik, kar pa ni res. Zajet je Marijin studenec v njegovi bližini, a ker bolje poznamo Peričnik, so zajetje poimenovali po njem. Peričnik je najbogatejši vir pitne vode v občini.

V letošnjem letu bodo začeli tudi z izgradnjo novega zajetja Završnice, ki naj bi oskrboval okoliške prebivalce in novo elektrarno na Beli.

Zajetji Nadiža in Marijin studenec sta pomembni turistični zanimivosti. V Tamarju so zajetje ogradili z naravnim kamnom, da bi čimmanj okrnili naravo. Peričnik pa tudi sami poznate in veste, da je vreden obiska.

Alenka Skube,
turistični vodnik,
OŠ Tone Čufar Jesenice

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

Gabriel GARCIA MARQUEZ: **Kronika napovedane smrti.** Pomurska založba 1982.

To izdajo je najbrž spodbudila okoliščina, da je avtor lani prejel Nobelovo nagrado. Založba je najbrž pričakovala konjunkturo: hkrati s to knjigo pa je izdala še prevod **Odvrženi in Hude ure.**

Garcia Marquez je napredni politik in predvsem novinar, hkrati pa menda osebnostni znanec Fidela Castra. Vendar, kot vse kaže, neodvisen v miselnosti in predvsem znan po tem, da politike ne meša v umetnost. So njegova dela manj simpatična od njegovih nazorov?

Predvsem: zdi se, da so naši bralci nekoliko nezaupljivi do latinskoameriške književnosti nasploh. (In prav tako do filmov.) Mogoče nam razlike v kulturni dediščini branijo, da bi uživali v njih. Pravijo sicer, da velika umetnost ne pozna meja — vendar...

Kako se ta oddaljenost kaže v delih Kolumbijca Marqueza? Od drugega velikega latinskoameriškega pisatelja naših dni — od Argentinca Borgesa — se Marquez razlikuje predvsem po tem, da Borges zajema iz stare literature, iz sveta idej, Marquez pa iz življenja in iz ljudske ustne tvornosti. Borges je asketski pisec, izživlja se v poeziji in v kratki prozi, Marquez pa nasprotno je naširoko zasnovani, razbohoteni, s fantastiko pretekani pripovedi. To pa velja predvsem za Marquezovo glavno delo, za roman **Sto let samotne.** Krajši romani — bolj rečeno povesti — med katere sodi tudi **Kronika napovedane smrti** sodijo v realistični del Marquezeve umetniške proze. Hkrati z nekakšnim realizmom pa je zanje značilna kratkost, skopost v izrazu, pretehtanost: torej lastnosti »klasičnih« umetnin.

V spremni besedi sem prebral, da lahko **Kronika** beremo bodisi kot kriminalko, bodisi kot klasično tragedijo. Kako je torej s to rečjo? Ta mala mojstrovina je klasična predvsem po oblikovni plati, pa tudi v tem, da brez pomislekov pristaja na neko prastaro občutje sveta.

Avtor se v tej povesti osredotoča na en sam dogodek in na poskus razlage. Na kratko povedano: gre za nekakšen umor zaradi časti, v ozadju so moralne norme, kakršne poznamo iz zgodb o Sicilijancih. Tu se torej, če smo odkriti, ne srečamo toliko s tipično južnoameriško — od Indijancev podedovano — kulturo, kolikor za ponovitve znanega sredozemskega sveta nekaj tisoč kilometrov bolj vzhodno. Taki umori so na sporedu pri Sicilijancih in južnih Italijanih. Brata dvojčka takorekoč morata zaklati ugnanega sovaščana: Santiago Nasar naj bi bil »vzel čast« njuni sestri. Mož oziroma ženin jo je namreč vrniti staršem takoj po poročni noči, ker ni bila več devica. Morda je pri tem do neke mere pomembno tudi dejstvo, da je bil ženin zelo bogat priseljencec? Vsekakor se vse dogaja natanko po predpisih južnjaške folklore.

Morda je prav to tisto, kar bi utegnili motiti tega ali onega bralca: prikazovanje prastarih navad kot nečesa samoposebi umevnega. Tu bralec, vzgojen v drugačni tradiciji, morda čisto nehoti pogrša humorni podton. Marquezova temeljna usmerjenost pa gre v čisto drugo smer. Zdi se, da imajo te pravadne šege pri njem isto funkcijo, ki jo ima v starogrški usodi volja bogov.

Kronika je napisana v analitični tehniki. Kakor v kriminalnem romanu gre — tudi tu za postopno razkrivanje: vendar ne gre za to, da bi skupaj z avtorjem (in detektivom) »ujeli« zločinca, pač pa iščemo vzrok, zaradi katerega je moralo priti do umora. Glavni problem je ta: kako to, da nihče izmed sovaščanov ni ustavil dvojčkov-morilcev? Zakaj ni nihče pravočasno posvaril Santiaga Nasarja, kaj mu grozi? Zakaj je nevesta obtožila

človeka, ki po vsej verjetnosti ni imel ničesar pri njeni izgubi časti? Zanimivo je, da na ta vprašanja pravzaprav ne dobimo odgovora: pač pa se ob pisateljevi raziskavi — kakor pri kakšni starogrški tragediji — razkrije kolesje neodvrtljive usode.

Santiago Nasar — mož, ki naj bi bil umorjen — je kratek čas pred usodnim dogodkom vendarle zvedel, kaj ga čaka. Poskusil je zbežati »usodi« — tako kot sta ji končno poskušala tudi morilca, saj sta vsakomur pripovedovala o svojem namenu, očitno s skrito željo, da bi jima drugi preprečili eksekucijo. Žrtev se je poskusila rešiti z begom: neodvrtljivost »usode« pa se kaže prav v tem, kar se je zgodilo v zadnjih trenutkih: Nasar je pritekel do domačih vrat, pa mu jih je pred nosom zaprla lastna mati. Ne s slabim namenom, pač pa pomotoma, ker je mislila, da je sin že v hiši, in da jih zaklepa pred morilcema.

Pisatelj pri vsem tem sploh ne psihologizira. Človekova duševnost

je v okviru takega pripovedništva do konca zastrta. Nikoli ne bomo zvedeli, zakaj je nevesta s tem, ko je navedla nepravilno krivca, le-tega pravzaprav obsodila na smrt. Marquez izjavlja, da politike ne meša v književnost. Vendar: ameriška književnost — s tem mislim zdaj književnost v ZDA — se odlikuje prav po tem, da na veliko psihologizira: skoraj vsi novejši pisatelji v ZDA pišejo o psihoanalizi, o freudizmu, pa čeprav včasih s humornim podtonom. Marquezova »političnost« je torej vendarle v tem, da poudarja različnost svojih pisateljskih nazorov glede na novejšo pisateljstvo v ZDA. Mimogrede povedano: v nekem intervjuju je izjavil, da je zanj največji ameriški pisatelj Herman Melville.

Iz spremne besede vzemo, da je Marquez dobil snov za ta roman iz nekega sodnega primera, o katerem je sam moral poročati — kot mlad novinar.

V tej težnji po dokumentarnosti je torej izrazilo moderen; tako kot je »klasičen« v svojem osnovnem izhodišču, ki bi ga lahko mogoče izrazili takole: človek stoji pred svojo usodo kot pred kamnitim obličjem nedoumljivih bogov — ki jih pa je vendarle sam nekoč sklesal?

Marko Hudnik

ČETRTA PREMIERA NA JESENICAH

V petek, 25. marca, je bila v amaterskem gledališču Tone Čufar na Jesenicah četrta premiera v letošnji gledališki sezoni. V okviru gledališkega študija je z mladimi igralci naštudiral režiser Miran Kenda igro Eugena Ionesca **PLEŠASTA PEVKA.**

Eugena Ionesca so v jeseniškem amaterskem gledališču Tone Čufar Jesenice že uprizorili, in sicer njegovo Učno uro. Njegova dela so »klasičen« primer tako imenovane »antidrame«. Če Ionescovi del ne moremo dojemati in gledati kot paradoksalno duhovitih in hkrati groteskno zgroženih dialogov, lahko to v nekaterih gledaliških sredinah pomeni odklanjanje njegovih del. Tega pa ne bi mogli reči za gledališko sredino na Jesenicah. Ionesco je že drugič na jeseniškem odru kot prizadeven izpovedovalec svojih lastnih občutkov in definicij. Ionescovi občutki nam prinašajo tudi nasprotja, minljivost in težo sveta. Zato so skoraj vse njegove igre zmes raznih banalnosti in sanj, njegova definicija gledališča pa se glasi: »Gledališče je vse, kar nam kažejo na odru.« Tako nam Ionesco razlaga nekaj strašnega, nekaj neobičajnega, tujega, pošastnega. Razkriva nam nekaj, kar je bilo doslej skrito — njegovo gledališče je presenečenje, to je zaporedje bolj ali manj zapletenih dogodkov ali sanj, to je gledališče absurda.

Tudi **PLEŠASTA PEVKA** je delo absurdnega Ionescovega gledališkega mehanizma. To je njegova prva igra, njegov prvenc, nastal leta 1950 v Parizu, igra brez logike. Logika ga plaši in se ji za vselej odpove. Velikanski pomen daje sanjam in tragiki v življenju. V **PLEŠASTI PEVKI** prevladuje mehanika in na prvi pogled komika. Mehaniko gradnjo je uporabil zato, ker mu je to najbolj tuje in nasprotno, medtem ko komično ni tako komično, kot mislimo, da je. V resnici je to, kar se nam prikaže kot komično, je izraz tesne grenkobe — začetek tragičnega. Za komično zadostuje pospešen ritem, za tragično, da ga umirimo — to pa je njegov mehanizem!

Junaki Ionescove **PLEŠASTE PEVKE**: mr. Smith (Sandi Jakopič), mrs. Smith (Irena Varek), mr. Martin (Igor Škrli), mrs. Martin (Mojca Strgar), poveljnik gasilcev (Bojan Pogačnik) in služkinja Mary (Simona Anderlič) so osebe brez vsebine, brez vsake psihološke resničnosti. Njihovi dialogi nam povedo karkoli in nimajo nobene smiselne povezanosti. Govorijo prazne besede. Gledalcem prikažejo stvari, ki ničesar ne izražajo. To so osebe, za katerimi zeva praznina. Igra v celoti je izraz nečesa nenavadnega, neobičajnega, presenetljivega. Ljudje se pogovarjajo in se celo razumejo. Ali ni to čudno? Tudi avtorju se zdi nerazumljivo prav to dejstvo in za gledališče piše ravno zato, da bi izrazil ta občutek začudenosti. V igri je polno gagov in čudnih načinov komičnega

igranja, seveda vse smrtno resno, kar učinek komičnega se poveča. In v tej igri praznih besed, igri brez vsebine, brez psihološke resničnosti, v igri nenavadnega, presenetljivega, neobičajnega, so Ionescovi junaki pod režijskim vodstvom Mirana Kende in dramaturškimi odkritji avtorjevega **TOTALNEGA GLEDALIŠČA**, ki jih je razkril dramaturg Milan Stapanovič, prikazali izvrstno predstavo.

Kot **EKSPERIMENTALNA** predstava mladih gledališnikov izvedba Ionescove **Plešaste pevke** zasluži visoko oceno. Mehanizme absurdnega in totalnega gledališča — praznino besed, nelogičnost teksta, karkoli povedano, nasprotja, razne brezumnosti — so podajali zelo dobro. Ko smo gledali to mlado skupino gledališnikov, kako uspešno izvajajo avtorjeve mehanizme, kako globoko so se vsi poglobili v njegova nasprotja, kako uspešno so obvladali tehniko absurda in kako sproščeno so se predali avtorjevemu občutku, smo za trenutek pozabili na Ionesca in njegove definicije o gledališču. Prazno nam je postalo polno, ni bilo nasprotujočih si občutkov, ni bilo Ionescovega začudenja. Veselili in čudili smo se, kako uspešno je skupina mladih igralcev in igralcev došla in pravilno interpretirala tako nasprotujočega in sedaj že zelo priznanega avtorja. Pravilno odrsko obnašanje, sproščenost v gibih, jasna izgovorjava, duhovita mimika, je samo nekaj prvin, ki so očitno pridobljene v okviru gledališkega študija za mladino v jeseniškem gledališču. Pohvale vredna je tudi zaključna scena, v kateri avtor menda želi prikazati totalno zmešnjavo ljudi na tem svetu. Režijsko je zelo zapletena, toda uspešno izvedena in če zmešnjavi v gibih in kretnjah, vse navzkriž, ki naj bi predstavljalo »absurdni ples«, dodamo še govorico v latovščini, lahko popolnoma sprejememo Ionescovo definicijo o gledališču: »**GLEDALIŠČE JE VSE, KAR NAM PRIKAŽEJO NA ODRU!**«

Za mlade igralce: S. Jakopiča, I. Varekovo, M. Strgarjevo, S. Anderličovo, B. Pogačnika, katerim je pomagal mladostni in izkušeni I. Škrli, je sceno po zamisli Mirana Kende pripravil Jože Bedič, kostume pa je po predlogih samih igralcev sesila Ivanka Leskova. Za luč je skrbel Mišo Šest, šepetalka je bila Jasna Ambrožič.

Na premieri je bila dvorana slabo zasedena. Maloštevni gledalci so predstavo lepo sprejeli. Upamo, da bodo naslednje uprizoritve bolj obiskane, kar nastopajoči tudi zaslužio.

F. Ropret

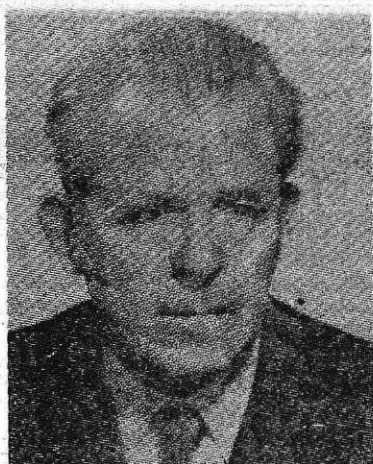
PRIZNANJA ZA LEPE ROŽE

Komisija za »lepe rože in varstvo okolja« pri Turističnem društvu Jesenice je na letni skupščini podelila pisna priznanja prebivalcem širšega območja Jesenic, ki so si v lanskem letu posebno prizadevali pri okrasitvi svojih oken, balkonov in vrtov z rožami ter drugim okrasnim zelenjem. V krajevni skupnosti Blejska Dobrava so ta priznanja prejeli:

Ana ABRAM, Anica ČRNE, Marija GLOBELNIK, Marica KORBAR, Nežka KRALJ, Marica OGRIN, Frančiška RAVNIKAR, Frančiška SVETINA, Helena ŠKERJANC, Cirila ŠORN in Marijan ŽAGAR.

B. B.

ČRTOMIR ŠINKOVEC

V času fašistične okupacije Primorske je bil interniran na Sardiniji in kasneje zaprt vse do kapitulacije Italije. Septembra 1943 sta skupaj s pisateljem Francetom Bevkom odšla v partizane. Kot partizan je preživel vse sopražne ofenzive na Primorskem, deloval pa je tudi skupaj z ostalimi tovariši pri oživiljanju slovenskega solstva in bil eden izmed pionirjev kulturnoprosvetnega preporoda primorskih vasi.

Šele po osvoboditvi se mu je izpolnila davna želja, da si je izpopolnil izobrazbo na gimnaziji in na univerzi. Tedaj se je začel tudi njegov vzpon na literarnem področju. Razvil se je v priljubljenega domoljubnega in mladinskega pesnika. Od leta 1952 dalje so izšle njegove zbirke pesmi za mladino: Rožna zbirka, Pomlad ob Soči, Sonce na hoduljah in že omenjena zbirka Škorčeva šola.

Leta 1973 pa je izšla zbirka njegovih partizanskih pesmi pod naslovom **Rovaš srca** (Brazgotine), za katero je istega leta prejel Kajuhovo nagrado. Njegove partizanske pesmi, kot tudi tiste za mladino, so preproste po obliki, zvenijo ubrano in lepo zaokroženo podajajo misel ali podobo časa in okolja, v katerem so nastajale. Seveda pa vse njegove partizanske pesmi niso zajete v omenjeno zbirko, temveč so raztresene po različnih revijah in publikacijah, nekaj tudi v jeseniških **LI-STIH**. Nekateri so s svojo izrazno močjo pritegnile slovenske glasbenike, da so jih uglasbili, kot na primer, njegovo, pesem **HARMONIKA VRISKA** iz leta 1944

Harmonika vrisa sredi vasi
pojo partizani, gore jim oči.
Ze jutri v boj za svobodo gredo,
nocoj morda zadnjič veselo pojo:
pesmi o njihah in zreli pšenici
o vinogradih v sončni gorici,
o ljubljenskem domu, ženi, dekletu:
mir naj s svobodo zavlada na svetu,
da vojna ne bi življenj več kosila,
preveč že krvi je zemlja popila,
zemlja, ki naša je, naša edina,
naša in naših sinov domovina!
Harmonika vrisa sredi vasi,
pojo partizani, gore jim oči.

Črtomir Šinkovec je napisal tudi dve dokumentarni deli: **Uporni svet pod Snežnikom** in **Oblaki nad sončno deželo**, poleg številnih reportaž, objavljenih zlasti v reviji **Tovariš**. Še zlasti je pomembno njegovo delo pri zbiranju in urejanju partizanske ljudske pesmi, ki je izhajala v kulturni rubriki tednika **TV 15**, nato pa jo je izdal v samostojni zbirki, za katero je prejel priznanje Osvobodilne fronte.

Komaj dve leti po upokojitvi, ob še številnih neuresničenih načrtih, nam je Morana mnogo prezgodaj iztrgala iz slovenskega leposlovnega prizorišča tovariša in prijatelja Črtomirja Šinkovca, ki je del svojega življenja in dela posvetil tudi jeseniškim delavcem in delovnim ljudem in s svojo umetniško besedo obogatil njihov težek delovni vsakdan. S tem pa je svoje ime vikal tudi v jeseniški kulturni prostor, v katerem bo s svojimi deli ostal vedno prisoten.

OBČINSKO SREČANJE ODRASLIH PEVSKIH ZBOROV

Občinsko srečanje odraslih pevskih zborov »SREČANJE Z NAŠIMI ZBORI '83« bo v petek, 15. aprila, ob 19. uri v dvorani gledališča na Jesenicah. Na srečanju bodo nastopili:

ZENSKI PEVSKI ZBOR »MILKO ŠKOBERNE« (32 pevk), zborovodja Igor Majcen:

— Jacob Petelin Gallus: PUERI HEBRAEORUM

— Ubald Vrabec: VSI SO PRIHAJALI

— Jakob Jež: PRIČAKOVANJE

MOŠKI PEVSKI ZBOR DRUŠTVA UPOKOJENCEV JAVORNIK KOROŠKA BELA (osem pevcev), zborovodja Jakob Veber:

— Pavle Kernjak: SAJ ČI FRAJDA VEČ NA SVIETE

— Zorko Prelovec: OJ, DOBERDOB

— H. V. Vogrič: LAHKO NOČ

MOŠKI PEVSKI ZBOR »MARJAN VODOPIVEC« KRAJNSKA GORA (19 pevcev), zborovodja Dane Škerlj:

— Matej Bor — Alojz Srebotnjak: BORI

— Marjan Gabrijelčič: LJUDSKA ŽALOSTINKA (motiv iz Čadrga na Tolminskem)

— Danilo Bučar: MJE PA KRAJČIČ POSAVA

MOŠKI PEVSKI ZBOR DRUŠTVA UPOKOJENCEV JESENICE (24 pevcev), zborovodkinja Mira Mesarič:

— Marjan Kozina: POMLAD V SVOBODI

— Vinko Vodopivec: NA POLJANI

— Koroška narodna: SE ŽE SVITA, BO DEN

PEVSKO DRUŠTVO »VINTGAR« BLEJSKA DOBRAVA (25 pevcev), zborovodja Alojz Vengar:

— Alojz Mihelčič: POLJE, KDO BO TEBE LJUBIL

— Rado Simoniti: PUNTARSKA

— Anton Foerster: VEČERNI AVE

VOKALNI OKTET DPD SVOBODA »FRANCE PREŠEREN« ŽIROVNICA-BREZNICA, vodja Marjan Jemec:

— Partizanska v priredbi Milka Škoberneta: POČIVA JEZERO V TIHOTI

— France Marolt: KAJ B' JAZ TEBI DAL

— Pavle Kernjak: VENČEK VESELIH KOROŠKIH

RUDOLF ARH RAZSTAVLJA V BOHINJU

Od 6. aprila dalje v domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici razstavlja svoja likovna dela član likovnega kluba **DOLIK** pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice **Rudolf ARH**. To je že 23. samostojna razstava slik iz njegovega bogatega opusa.

Arhova razstava v Bohinjski Bistrici bo odprta do 25. aprila v običajnem času.

CANKARJEVA NAGRADA 1983

V soboto, 26. marca, je bilo na Jesenicah področno tekmovanje v znanju materinsčine za Cankarjevo nagrado. Udeležilo se ga je 29 učencev osnovnih šol in 11 dijakov šol usmerjenega izobraževanja z jeseniške in radovljanske občine.

Udeleženci, po trije oziroma dva, s 14 šol so tekmovali v I. in II. stopnji. Tekmovalci I. stopnje (učenci 7. in 8. razreda osnovnih šol) so morali v Kajuhovem in Borovem pesniškem sporočilu s svojim dojemanjem razložiti revolucionarno preteklost in izraziti svojo vizijo sedanjosti ter prihodnosti. Tekmovalci II. stopnje (dijaki šol usmerjenega izobraževanja) so v spisu analizirali in interpretirali izbrano Kosovelovo oziroma Seliškarjevo lirsko pesem, povezano s socialnim motivom. Razen tega sta obe skupini reševali testne naloge iz zakonitosti slovenskega jezika, literarne teorije in literarne zgodovine.

Ze tretje leto zapored, kolikor tekmovanje teče, so ocenjevalne komisije, sestavljene iz slavistov udeležnih šol, ugotovljale, da je težko odbrati po tri najboljše iz vsake skupi-

ne za republiško tekmovanje, ki bo letos 16. aprila v Celju. Vsi udeleženci so se za preizkus dobro pripravili. Prav zato so vsi prejeli priznanja, šest prvotvorcev pa še knjigo Berthe Golob: Srce ustvarja, roka piše. Zanimivo in na privlačen način pisano delo je mladim bralcem pisateljica sama predstavila in se z njimi držala v daljšem prisrčnem pogovoru.

Tekmovanje za Cankarjevo nagrado je organiziralo Slavistično društvo Jesenice, potekalo pa je v osnovni šoli Prežihov Voranc.

Roža Ravnikova
za Slavistično društvo
Jesenice

V nadaljevanju objavljamo tri najboljše spise prve stopnje, to je učencev osnovnih šol.

PA JE VENDAR SREČA BITI MLAD, BITI MLAD IN POLN NAD! (KAJUH, NAŠA PESEM)

Pravijo, da nimam nobenih skrbi. Pravijo, naj bom vesela, ker živim v dobrem času. Pravijo tudi, naj uživam mladost in naj ne posemam s knjigo v roki. Vendar se motijo. Mojih skrbi ne poznajo. Mojega časa ne poznajo. Gledajo ga skozi svoj čas.

Danes je z menoj nekdo, ki je znal stopiti iz svojega v moj čas. Kajuh. Zdi se, da je živel vse, kar živim jaz sedaj. In kar živijo drugi mladi ljudje sedaj.

Prijateljica me vpraša: »Kaj bereš? Kajuh? No, ta je pa pisal o vojni, o zaporih, o talcih. Tega ni več. K sreči je minilo. Jaz raje berem kaj sodobnega.«

Ogledujem si belo knjižico v rokah. Mnogokrat sem jo že prebrala. In hočem povedati prijateljici... Zadnjič si pripovedovala, prijateljica Ana, da si gledala oddajo o Palestincih in Izraelcih. Rekla si: »Palestinci ne bodo ničesar opravili proti moči Izraela, ki mu pomagajo še ZDA. Same težave so si nakopali.« A kako že pravi Kajuh? »Samo milijon nas je... O, če ljudi bi ne bilo pri nas, ljudi, ki ne ubogajo na vsak ukaz...« Zdi se, da bi Kajuh razumel to, kar danes doživljajo Palestinci. Pa praviš, da ni sodoben!

Ali se še spominjaš, kako je bilo na železniški postaji? Tisti stari možak se je opotekel in padel. Ljudje so nenadoma začeli hiteti, nihče se ni ozrl nanj. Pa je pristopil mlad fant, ga privzdignil in ogovarjal: »Ajde, nemoj sad! Sve če biti dobro. Pozvat čemo doktora.« Glej, sva rekli, med ljudmi se je našel nekdo, ki je vendarle pripravljen pomagati. Začuda, Kajuh je nekaj vedel tudi o tem: »Iz src rasto v srca mostovi...«

SVETU ZAVLADA ČLOVEK, NE JEKLO, ZLOČIN, MEHANIZIRANI UMOR (MATEJ BOR, KRI V PLAMENIH)

Sedim. Pred menoj je odprt časopis. Vrh nevtrščinih... Človestvo lovi ravnotežje na robu propada svetovnega ekonomskega sistema... Severni Jemen - nerazvit, a ne reven... Negotov umik Palestinecev...

Svet ni resnično nov, ko sta napovedovala vidva, Bor in Kajuh. Še vedno so mesta na Zemlji, na katera padajo plohe bomb, vsako minuto, sekundo zapoje mitraljez svoj smrtni klic in ubija nedolžne ljudi. Takšen je svet že bil in ponekod še bo, če ga ne bomo spremenili.

Ponekod pa svet le ni več okruten, kot sta ga vidva videla skozi mrež snega in kroge. Pri nas v Jugoslaviji je boljši svet. Ne poznamo lakote, kakršna vlada v pustih afriških deželah. Spoštujemo sočloveka. Stroj je v tovarni ne upravlja odušeni kapitalisti, temveč delavci. V gozdovih ne kalijo miru streljalski puški in potoki krvi se ne razlivajo iz naših žil.

Živimo v grozi atomskega veka, kakor si ga opisal ti, Bor. Iz tega sveta bežijo radost, ljubezen in srce. Toda kaj bo, ko bo iz tega današnjega sveta odšel še tisti del ljubezni, radosti in srca, ki ga je do sedaj še osta-

lo? Večina držav skrbi za oborožitev, za orožje iz blešččega se jekla. Izumljajo robote in stroje. Ljudje smo najbolj inteligentna bitja na naši Zemlji. Toda zakaj ločujemo rase? Zakaj blatimo sebe - človeka? Smo civilizirani, ampak zakaj so na eni strani bogati, na drugi revni in lačni? To je STARI SVET. Mi, mlada generacija, hočemo enakopravni NOVI SVET, kakršnega je hotela že Kajuhova in Borova generacija. Nočemo, da vlada atomsko orožje, jeklo in zločin! Hočemo, da vlada ČLOVEK, ki spoštuje sočloveka in deli z drugimi ljudmi vse, čeprav so beli, črni, rdeči ali rumeni. Človek lahko postane najhujša zver, lahko pa je bitje s svojimi najboljšimi lastnostmi. In kakšnega človeka si mi želimo.

Vse več je na svetu dinamita razuma, ki bo razstrelil okrutni in neusmiljeni STARI SVET, ki ni vreden pravega človeka. Nastal bo NOVI SVET brez nasilja in orožja. A kdaj? Kdaj? Mora čimprej! Da ne bo stari svet uničil samega sebe in naše male zemeljske krogle, utapljačice se v morju planetov, ki se rojevajo, živijo in umirajo.

Marija Robič
OŠ Jeseniško-bohinjski
odred Kranjska gora

PA JE VENDAR SREČA BITI MLAD, BITI MLAD IN POLN NAD! (KAJUH, NAŠA PESEM)

Srečna sem, ker živim v svobodni deželi. Srečna sem, ker imam vse, kar mi srce pozeži. Srečna sem, ker živim v srečni družini. Srečna sem... Dovolj, dovolj! To je le zunanja, navidezna sreča. Za notranjo srečo je potrebno več. Več. Odrasli tega ne razumejo. Ali nočejo razumeti?

Sita sem vsega. Vržem se na posteljo in zaspiam.

Joj, kaj pa je zdaj to? Pred seboj zagledam svečano okrašeni oder. Ob pogorelih hišah se zbirajo otroci, žene, starci in - samo pomislite - partizani. Čisto pravi partizani. Na oder se povzpne malce debelusen možakar s harmoniko. Zaigra in ljudje pojo. Sprva tiho, potem pa vse glasneje in glasneje. Prav vse, tudi mene pritegne njihova borbeno, uporniška pesem. Pojejo z zanosom, z vero v zmago. Harmonikar konča svoj nastop. Za njim je na vrsti mlad, brkat partizan. Kje sem že videla njegov obraz? O presneto! Ne morem in ne morem se spomniti. Mladenec prične recitirati. Njegova pesem prevzame vse. Mamce v črnem tihohte, žene stiskajo k sebi svoje otroke, celo junaškim partizanom se v očeh zalesketi solza. On pa govori dalje:

»Biti mlad v teh težkih časih, to se pravi brez mladosti biti mlad. Zreti starega sveta propad, skrivati premnogo nad, to se pravi biti mlad...«

Ljudje ploskajo, vzklíkajo... Ploskanje je vse glasnejše in glasnejše in...

»Hej, lenoba, pokonci!«

Kaj ni to bratov glas? Počasi odprem oči. Moja soba se že koplje v soncu.

»Poglej no! Saj to je on!«

Na knjigi je fotografija možaka iz sanj. Kajuh. Kaj nisem prav včeraj brala njegovih pesmi? Kako lepe, kako globoke so. V moje življenje so vnesle neko novo perspektivo. Nov žarek upanja... Kajti v tem današnjem svetu je vse manj prostora za lepe stvari. Na televiziji, radiu, v časopisih govorijo le o vojni, pokolih, zločinih, lakoti, gospodarski krizi, brezposelnosti... Črn oblak se je zgrnil nad ta svet. Tak kot v Kajuhovih časih, pred drugo svetovno vojno. Prekril je veselje, srečo, mladost... Kajuh se je kljub vsemu veselil mladosti. Pa jaz? Marsikdaj si želim, da bi bila rojena prej. Vsaj dvajset let prej. A ko stvar premislim, spoznam, da tudi tedaj ne bi bila z vsem zadovoljna. Drugi časi, druge težave... Premagati jih moram. Premagati moram njih in sebe. Moram! Potem bom lahko srečna. Potem me ne bodo več morile te črne misli. In pri tem mi bo pomagal Kajuh. Ko mi bo najhujše, mi bo šepnil: »Pa je vendar sreča biti mlad, biti mlad in poln nad!«

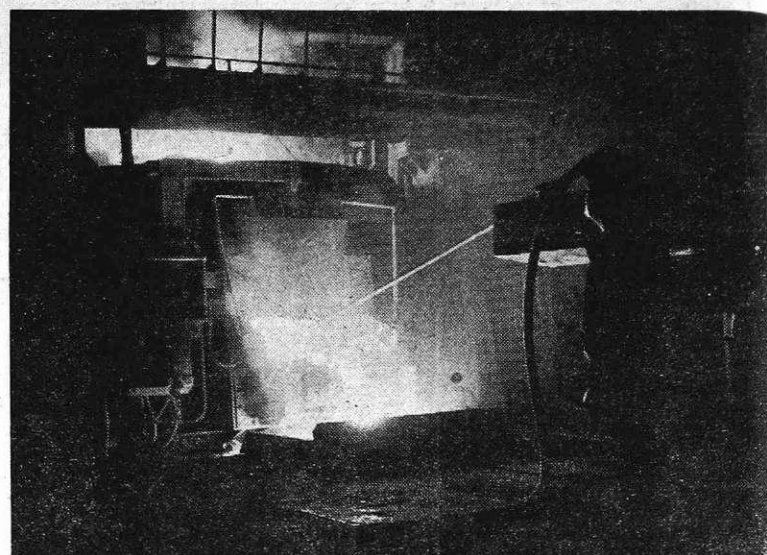
Živel je v težjih časih kot jaz. Pa ni obupal. Zakaj bi potem jaz? Sem mar manj vredna? Ne, nočem biti. Zato se bodrim: »Še malo potrpi, pa bo vse dobro.« Pa bo res? Včasih se sprašujem, kdo sploh sem. Človek. A kdo je človek? Sem lahko vesela, ker sodim v vrsto, ki se je tako razvila, da zna ubijati nedolžne brate? Kar sram me je... Morda pa se bo človek, ta ponos narave, spremenil? Morda bo uvidel, da stoji na robu prepada, in odšel v drugo smer. Morda vendar enkrat:

»svetu zavlada Človek, ne jeklo, zločin, mehanizirani umor.«

Kje si tisti čas, ki nosiš to s seboj? »Pridi kmalu tisti čas in pokrij te črne dni.«

In ko boš prišel, bom tudi jaz vesela, ker sem »homo sapiens.« Vesela bom, ker bodo svobodni vsi pripadniki moje vrste. Veselila se bom mladosti, narave, življenja...

Maja Bračič
OŠ Anton Tomaž Linhart
Radovljica

Vpihavanje v Lectromelt električno peč (foto I. Kučina)

Z VZTRAJNOSTJO DO GLASBENE AKADEMIIJE

IGOR MAROŠEVIČ izhaja iz družine, v katero so vsi zapisani eni ali drugi zvrsti umetniške dejavnosti. Sam se je opredelil za glasbo. Rojen je bil 22. avgusta 1952 na Jesenicah. Že kot učenec osnovne šole je hodil tudi v Glasbeno šolo Jesenice. Tu je potrdil prirojen smisel in talent za glasbo, posebno za trobento. Poleg osnovne in glasbene šole je končal tudi gimnazijo na Jesenicah. Čeprav je že imel srednjo izobrazbo, ga je predanost glasbi pritegnila, da je resno začel razmišljati o glasbi kot poklicu svojega življenja. Zato je glasbeno izobraževanje nadaljeval na srednji glasbeni šoli v Mariboru, končal pa v Ljubljani. Uspešno končana srednja glasbena šola mu je odprla pot na Akademijo za glasbo v Ljubljani.

Že ob študiju na srednji glasbeni šoli in pozneje kot študent Akademije za glasbo je kot redni pedagog poučeval v glasbeni šoli na Jesenicah. Deset let je učil učence trobil (trobente in pozavne). Nekoliko učencev je usposobil za nadaljevanje šolanja na srednji glasbeni šoli v Ljubljani. V glasbeni šoli Jesenice je poučeval tudi nauk o glasbi, svoje učence je organiziral v glasbene skupine - kvartete, kvintete, v katerih je tudi sam sodeloval in z učenci nastopal na raznih slavnostnih akademijah, koncertih, razstavah, komemoracijah... Bil je ustanovitelj TRIA BACH (Marošević, L. Leskovšek in Dejan Svetlin), ki je prenehal delovati po smrti D. Svetlina. Za svoje glasbene skupine je sam prirejal (aranžiral) razne skladbe, ki so v originalu napisane za večje glasbene sestave.

Njegovo delovno mesto - učilnica v glasbeni šoli, je bilo »pravi glasbeni kabinet« s stereo napravami, magnetofoni, ploščami klasičnih in zabavnih skladb, glasbeno literaturo, notami... tu je bilo vse, kar je potrebno za sodobni pouk učencev in za lastno osebno usposabljanje. Glasbena šola je bila njegov drugi dom, vadil je veliko, nikdar ni bil zadovoljen z narejenim, kontroliral je svoje delo z metronomi, merilci intonacije, magnetoskopskimi posnetki, sprejemal je tudi nasvete in pomagal drugim. Kot prizadeven in uspešen pedagog in študent je tudi nastopal kot solist na trobenti ob spremljavi klavirja in pihalnega orkestra Jeseniških železarjev.

Kljub vsemu temu so nekateri nerazumljivo podcenjevali njegovo uspešno pedagoško delo v glasbeni šoli in študij na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Igor Marošević pa je vse to demantiral, ko je 23. junija 1980 uspešno diplomiral na Akademiji za glasbo v Ljubljani, na oddelku za pihala in trobila - trobenta, in sicer na drugi stopnji.

Opravič je tudi že strokovni izpit in še enkrat potrdil znanje in sposobnosti, pridobljene na glasbeni akademiji in dobil pravico »profesure«, če bi se zopet vrnil k pedagoškemu delu.

Tako se je končalo prvo in začelo drugo obdobje Maroševićeve glasbene dejavnosti. Po končani akademiji je bil sprejet v orkester Slovenske filharmonije kot drugi trobentač. Ker je uspešno »odslužil« preizkusno dobo, je postal stalni član te najvišje ustvarjalne glasbene organizacije v Sloveniji.

Portret o Igorju Maroševiću ni narejen slučajno. Težko priznamo uspehe drugih, posebno pa takim, katerih sposobnosti smo podcenjevali! Marošević se je tudi vrnil k pihalnemu orkestru Jeseniških železarjev, kar je velika pridobitev za orkester. Na nekaterih zadnjih koncertih doma in na gostovanjih je Marošević nastopal z orkestrom tudi kot solist na trobenti. Jeseničani pa niso dovolj seznanjeni z njegovim sodelovanjem pri godbi, niti o uspešnih nastopih. Sodelovanja tako kvalificiranega glasbenika v neki sredini pa ni treba zamolčati.

Franjo Ropret

PLESNI VENČEK

Prejšnji četrtek smo si ogledali plesni venček v osnovni šoli Tone Čufar. Organizator tega tekmovanja je bila osnovna šola Karavanskih kurirjev NOV. Zaradi prostorske stiske ga na naši šoli ne bi mogli izvesti. V osnovni šoli Tone Čufar so nam prijazno odstopili namenski prostor.

Nastopilo je 12 plesnih parov iz treh osnovnih šol: Karavanskih kurirjev NOV, Tone Čufar in Prežihov Voranc. Z naše šole so bili štirje pari. V gosteh je bil tudi mlad, obetajoč plesni par iz Ljubljane. Zaplesala sta nam nekaj latinsko-ameriških plesov.

Potem je bilo predfinalno tekmovanje. Sodniki so izračunali točke in šest najbolje uvrščenih parov se je uvrstilo v finale. Med finalisti je bil tudi par iz naše šole, in sicer plesalka Monika Noč in plesalec Matjaž Jančič. Na koncu so sodniki še enkrat sešteli točke teh šestih finalistov, le da so točkam dodali še mesta. Zmagal je plesni par iz osnovne šole Tone Čufar, drugi je bil par

iz osnovne šole Prežihov Voranc in tretji plesni par iz osnovne šole Karavanskih kurirjev NOV Koroška Bela. Na koncu tekmovanja je tovarišica ravnateljica vsem nastopajočim podelila priznanja in značke. Prehodni pokal, ki ga je doslej imela naša šola, je osvojila osnovna šola Prežihov Voranc.

Tako se je pred množico navdušenih gledalcev končalo tretje srečanje plesnih parov jeseniških osnovnih šol.

Nadja Flander in Andreja Koselj,
literarno-novinarski krožek,
OŠ Karavanskih kurirjev NOV
Koroška Bela

O SONČNI ENERGIJI MALO DRUGAČE

Poglejmo malo v preteklost. Že v začetku tega stoletja so razmišljali o pridobivanju energije, če bi zmanjkalo premoga, oz. če bi porabo premoga omejili glede na proizvodnjo raznih snovi v kemični industriji; saj vemo, da pridobivamo iz premogovega katrana nad tisoč različnih snovi, barve, zdravila in drugo.

Pred menoj leži knjiga, ki sem jo kupil takoj po njenem izidu. To je knjiga: Hanns Günther (W. dr. Haas) »In hundert Jahren«. Die künftige Energieversorgung der Welt — Cez sto let, Bodoča oskrba sveta z energijo; izdana 1931. leta pri Franckhische Verlagshandlung, Stuttgart.

Knjiga predstavlja zbirko projektov tedanjega časa. Zanimive so zamisli raznih projektantov, kako bi rešili svet pred pomanjkanjem energije. Ocenili so, da bi zaloge premoga lahko trajale še za okoli 1500 let. Vendar je potrebno pri tem upoštevati dejstvo, da izčrpanost rudnikov ne bo povsod enaka, prevozi pa so na večje razdalje vedno dragi. Poleg tega so sloji premoga ponekod zelo tanki in se jih z običajnim kopanjem ne izplača izkoriščati. Ne sme se pozabiti tudi na kemično industrijo, ki nujno rabi premog za svojo proizvodnjo.

Vodno energijo sveta so ocenili na okoli 450 milijonov konjskih moči oz. 330 milijonov kilovatov. Prenos električne energije na daljavo pa zahteva visoke napetosti (v Nemčiji so imeli takrat že daljnovode z napetostmi 350.000 voltov). Predvidevali so tudi, da se bo poraba električne in druge energije v dvajsetih letih podvojila; tako bo zmanjkalo vodne energije. Pri tem pa ni upoštevan avtomobilski promet, ki rabi za pogon nafto, katere zaloge prav tako niso neizčrpne.

Ne nameravam podrobno opisovati vseh zamisli, navesti hočem le, o čem so takrat že razmišljali, delno pa tudi že preizkušali in gradili. Kdor želi bolje poznati podrobnosti, bo pač moral knjigo kupiti. V knjigi so poleg opisov objavljene tudi slike, ki dopolnjujejo snov.

Izvedljive so v glavnem vse opisane zamisli, posebno danes, ko imamo čisto druga tehnična pomagala, kakor so jih imeli tedaj. Seveda je tehnika med tem časom močno napredovala in bi se marsikaj dalo izvesti na še boljši način. Sedaj pa sledimo knjigi:

Zanimiva je zamisel o izkoriščanju Sredozemskega morja. Skozi Gibraltarski preliv se pretaka vsako sekundo okoli 88.000 kub. metrov morske vode. Zamisel predvideva zgraditev jezua med afriško in špansko obalo in s tem uravnavanje pretakanja morske vode iz Atlantika v Sredozemsko morje. Izračunali so, da porabi Sredozemsko morje letno okoli 4144 kub. kilometrov vode, ki izhlapeva na njegovi ogromni površini. Letno bi se njegova površina znižala za okoli 1,65 m, če ne bi dotekala voda iz Atlantika. Zamislili so si znižanje morske površine v Sredozemskem morju za 200 m. Naprave naj bi delovale že pri znižanju za 30 m. Po 200-metrskem znižanju površine bi dovajali iz Atlantika toliko vode, kolikor je izhlapeva; ta količina znaša letno okoli 2762 kub. kilometrov, ostala voda pa doteka iz raznih pritokov in iz Črnega morja. Pridobljena električna moč bi znašala okoli 130 milijonov kilovatov. Kot smo že omenili, bi s proizvodnjo začeli že pri padcu 30 metrov; s tem bi pridobili na času in že delno vračali investicijske stroške. Pri tej zamisli je upoštevana še pridobitev plodne zemeljske površine, to je okoli 660.000 kv. kilometrov. Zgornji del Jadranskega morja bi usahnul, nastalo bi kopno skoraj do polovice njegove dolžine.

Druga zamisel predvideva izkoriščanje usadov, to je ozemelj, ki leže pod morsko gladino. To so kraji v Alžiru in Tunisu, ki leže 20 do 30 m pod morjem, Jordanska dolina in Tiberijsko jezero z 293 m in Mrtvo morje celo s 394 m pod morsko gladino. Za take podvige bi bilo potrebno zgraditi kanale in predore. Dovajajo na tak način samo toliko vode, kolikor je izhlapeva. Pri tem so važne srednje temperature in površine.

Morje nudi tudi svoje valovanje, ker moč valov ni tako majhna. Ob strmih pobočjih so izmerili pritiske od 15 do 35 ton na kv. meter. Torej obstaja možnost izkoriščanja moči valov za črpanje vode v višje ležeče zbiralnike. Z velikim številom črpalk je mogoče nalagati velike količine vode in to brez vlaganja energije. Zamisel je zgrajena na delovanju vider, ki jih poganja voda sama s svojo hitrostjo in vodnimi udarci. V vidre bi voda valov dotekala skozi velike lijakke. Iz zbiralnika, ki bi moral biti čim večji, bi potem voda odtekala v električno centralo. Slaba stran teh naprav je v tem, da ni valovanje morja stalno pa tudi ne enakomerno.

Možno je tudi izkoriščanje morske bibavice za pridobivanje električne energije. Zanimive so obmorske pokrajine, kjer je višinska razlika med plimo in oseko zelo velika, ponekod doseže višinsko razliko 10 do 12 metrov. Ocenili so, da tiči v tem pretakanju vode letno za okoli 11 trilijonov konjskih moči ali 8 trilijonov kilovatov dela.

Izkoriščanje bibavice temelji na posebnih pregradah (jezovih), skozi katere se pretaka morska voda v obeh smereh in pri tem goni turbine. Taka zajetja bi se gradila na obalah, kjer so večji zalivi ali v ustjih velikih rek. Slabost teh velikih naprav je pač v tem, da proizvodnja ni stalna, ker se padec menja med samim pretokom vode, delno pa se morajo turbine celo ustaviti. Poskusne naprave so postavili že leta 1913, v Franciji pa po prvi svetovni vojni.

V tropskih krajih obstoja možnost izkoriščanja zračnih tokov, ciklonov. Take ciklone je mogoče izzvati umetno s pomočjo sončne toplote. Temperatura zraka se z njegovo višino nad morsko gladino znižuje in pade pri približno 5000 m nm. v. že na okoli — 14 stop. C (259 K); zračni tlak pa se zniža od 101,3 kPa (760 mmHg) na okoli 81 kPa (603 mmHg) za višinsko razliko 1000 m. Močne tokove zraka se doseže s tem, da se usmeri zrak izpod velikih lijakov, obsijanih od sonca, v skoraj navpične cevi, ki so naslonjene na pobočje hriba. Zrak se pod lijakom močno ogreje in zmanjša svojo gostoto; začne se dvigati v cevi in doseže zelo velike hitrosti, celo od 180 do 200 km/h. Pri takih hitrostih ima že velik pritisk od 780 do 1350 N/kv. m. in žene zračne turbine, ki so nameščene na vrhu cevi. Slabost takih naprav je, da ne delujejo v oblačnih dneh in ponoči, ker so hitrosti zraka v cevi premajhne.

Tudi veter se da izkoristiti. Poznamo vetrnice, ki delajo s slabim izkoristkom. Boljši način izkoriščanja vetra je v vetrnih stolpih. Stolp sestavlja podstavek, v katerem je zračna turbina in generator, skozi katerega sesa veter talni zrak v navpično cev — stolp. Zračna turbina je v ustju te cevi nad generatorjem. Pri vrhu obdaja cev poseben plašč, ki usmerja veter in s tem povzroča v navpični cevi podtlak, torej sesanje talnega zraka, ki teče skozi turbino. Veter piha lahko iz katerekoli smeri, vedno povzroča podtlak v cevi. Količina vsesanega zraka je odvisna od hitrosti vetra. Slabost je brezvetrje.

V morjih so nakopičene ogromne količine toplotne (sončne) energije. V globini okoli tisoč metrov ima morje že stalno temperaturo od 4 stop. C (277°K) do 5 stop. C (278°K), medtem ko je površinska temperatura v tropskih morjih od 26 do 30 stop. C (299° do 303°K). Poskusi so pokazali, da je mogoče tudi pri tako nizkih temperaturnih razlikah pridobivati nizkotlačno paro za pogon nizkotlačnih turbin.

Površinska topla voda se vsesava v kotel z zmanjšanim tlakom, kjer se vparja in nizkotlačna para teče skozi turbino; za turbino se v kondenzatorju ponovno zgosti v vodo in odteka nazaj v morje. V Belgiji so preskusili napravo za 50 kW moči, ki je dala 75 % izkoristek. Leta 1930 so preskusili tako napravo v zalivu Matanzas na severni obali otoka Kuba, 85 km vzhodno od mesta Habane, in sicer z učinkom 22 kW. Površinsko vodo so sesali s črpalko prek odzračevalnika in izparjevalni kotel in od tam je para odtekala v nizkotlačno parno turbino. Izrabljena para je odtekala v kondenzator, kjer se je mešala s hladno vodo, ki so jo

črpali iz morske globine. Mešanica kondenzirane vode in hladilne vode je odtekala nazaj v morje. Ugotovili so, da je dosegljivi učinek sorazmerno kvadratu temperaturne razlike. Pri postopku samem se izločajo velike količine soli, ki vsebujejo dragocene snovi. Ugodna področja za takšne naprave so na Javi, Ceylonu, Kubi in drugje.

Podobne naprave je mogoče napraviti tudi v polarnih področjih, samo v obrnjenem vrstnem redu, ker so tam površinske temperature nizke, v globini pa je topla morska voda. Kot pomožno sredstvo se pri teh napravah uporablja plin butan, ki vre že pri — 10 stop. C (263°K), medtem ko je pri nižjih temperaturah tekoč.

Vse opisane naprave temelje na sončni energiji, ki je nakopičena v vodah in zraku, potrebno jo je le na primeren način sprostiti za našo uporabo.

Veliko je še toplotne energije skrite v zemlji, to je njena notranja toplota. Nanjo nas opozarjajo delujoči vulkani, vroči vulci in vroče pare, ki na raznih področjih zemlje udarjajo na površino.

Tako so že med prvo svetovno vojno postavili v Toscani v Italiji prvo električno centralo za 12.000 kW, ki dobiva paro neposredno iz vulkanskih tal.

Zemeljski plin je akumulirana sončna energija, ki jo v zadnjem času že izkoriščamo.

V zemlji je še veliko takih slojev premoga, ki se jih ne izplača izkopavati. Obstoja pa danes že možnost izkoriščanja teh plasti premoga. Potrebno je vrtati izvrtine globoko v zemljo. Plasti premoga se zažgo z dovajanjem stisnjene zraka in vodne pare. Premog zgoreva v ogljikov oksid, ki se z vodno paro spreminja v vodni ali mešani plin, ki je uporaben za pogon plinskih motorjev. Težje izvedljivo je dovajati vodo do gorišča in potem paro dovajati nazaj za uporabo v parnih turbinah.

Predvidevali so tudi uporabo termoelektrike; vendar še do danes nismo uspeli rešiti tega načina pridobivanja električne moči. Tudi področje pretvarjanja kemične energije v električno še ni rešeno.

Uspeli smo na področju jedrskih reakcij, vendar še ne tako, kot bi želeli.

Rudolf Arh

ŽELEZARSKI GLOBUS

NIGERIJA

Pred kratkim so v nigerijski železarni Ajaokuta pričeli graditi prvi plavž v tej afriški državi. Železarna, ki jo gradijo s pomočjo Sovjetske zveze, bo imela tudi jeklarno in valjarno. Obratovati naj bi pričela v letu 1985 s proizvodno zmogljivostjo v prvi fazi 1,2 milijona ton surovega jekla, njena končna zmogljivost pa naj bi bila pet milijonov ton. Jeklarne in valjarne palčastega jekla bi morale po prvotnem načrtu pričeti obratovati že v letošnjem letu, vendar zaradi zamud v izgradnji to ne bo mogoče pred letom 1985.

ITALIJA

Italijanska državna železarska družba Finsider namerava v prihodnjih treh letih zmanjšati v svojih železarnah proizvodne zmogljivosti za izdelavo surovega jekla na 2,38 milijonov ton. Istočasno bo zmanjšala tudi število zaposlenih v svojih železarnah s sedanjih 100.000 za okoli 11.000.

V nadaljnjih dveh letih nameravajo zmanjšati število zaposlenih še za nadaljnjih 5.000. Takšen je srednjeročni sanacijski program, s katerim nameravajo izboljšati gospodarnost svojih železarn, ki so sedaj zaradi gospodarske recesije, zastarelih naprav in neprimerne proizvodnega programa v precejšnjih gospodarskih težavah.

»MIS NARCIS« ZADNJO NEDELJO MAJA

Prejšnji petek so se v hotelu Pošta sestali predstavniki Turističnega društva Jesenice in hotelsko turističnega podjetja Gorenjka Jesenice zaradi organizacije in izvedbe zabavno turistične prireditve ob letošnjem izboranju »MIS NARCIS«. Dogovorili so se, da bo ta prireditev v Planini pod Golico 29. maja, to je zadnjo nedeljo v maju, da ne bi motili prireditve ob dnevu mladosti, ki bo predvidoma 21. maja na Pristavi, pa tudi zato, ker je navadno šele ob koncu maja vreme lepo in tudi tu postane topleje.

Prireditev bo kot prejšnja leta tudi letos na prostoru pod gasilskim domom. Začetek ob 13. uri, ko bo pričel z igranjem znani zabavno-glasbeni ansambel CARAVELE. V kulturnem programu bodo pripravili posebne vrste skeč dijaki centra srednjih šol, nato pa bodo izmenjaje z glasbo za ples, nastopali najboljši pripovedovalci šal, ki jih bodo izbrali na tekmovanju v soboto, 14. maja, in sicer z začetkom ob 19. uri v hotelu Pošta na Jesenicah.

Na seji so se tudi pogovorili o drugih podrobnostih, kot je o prodaji jedi, pižame, značk, spominkov, razglednic in drugega. Turistično društvo bo poskrbelo za ustrezna reklamna darila za lepotico narcisa in obe spremljevalki, ter za tistega, ki bo povedal šalo, kateri se bodo gledalci najdalj časa smejali. Vse darovalce nagrad in traku bodo javno objavili. Vsi, ki bodo sodelovali pri tej prireditvi, si prizadevajo, da bi potekala na dostojni kulturno-zabavni ravni.

B. B.

RAZPIS ZA NAJBOLJŠO ŠALO

TURISTIČNO DRUŠTVO JESENICE vabi k sodelovanju vse humoriste, da bi svoje najboljše šale povedali na TURISTIČNO ZABAVNI prireditvi ob izboranju »MIS NARCIS 1983«, ki bo v nedeljo, 29. maja, s pričetkom ob 13. uri v Planini pod Golico.

Predtekmovanje pripovedovalcev šal bo v soboto, 14. maja, ob 19. uri v salonu hotela Pošta, kjer bo nato zabava s plesom. Najboljše šaljivce bo izbrala posebna žirija.

Zaželene so šale, ki ne prizadevajo posameznih oseb in politike. Šale, ki bodo najbolj zabavale občinstvo, bodo nagrajene. TD JESENICE

URADNE URE V UPRAVNIH ORGANIH SKUPŠČINE OBČINE JESENICE

Obveščamo vse občane občine Jesenice, da so uradne ure za stranke v upravnih organih Skupščine občine Jesenice od ponedeljka, 28. marca, dalje ponovno vsak ponedeljek popoldan.

Uradne ure so:

- v ponedeljek in sredo od 8. do 17. ure,
- v torek, četrtek in petek od 8. do 14. ure.

Vsak dan imajo uradne ure za stranke, in sicer:

- v ponedeljek in sredo od 8. do 17. ure,
- v torek, četrtek in petek od 8. do 14. ure,

naslednji upravni organi:

- sprejemna pisarna sekretariata za občno upravo in splošne zadeve,
- matična in prijavno-odjavna služba v sekretariatu za notranje zadeve,
- krajevni uradi v sekretariatu za notranje zadeve,
- oddelek za ljudsko obrambo.

S PATRULJNIM TEKOM POČASTILI SPOMIN NA POŽIG PARTIZANSKE RADOVNE

Strelnska družina Janez Mrak Dovje-Mojstrana je v nedeljo, 3. aprila, izvedla vsakoletni, tokrat že deveti patroljni tek na smučeh v spomin na tragičen dogodek septembra leta 1944, ko so okupatorji požgali znano partizansko vazo Radovno, v ognjenih zubljih pa so umrli domačini, od starcev do otrok.

Vsakoletna počastitev spomina na ta tragični dogodek je obenem tudi opomin vsem, da je vojna nesmisel in želja vseh naprednih ljudi sveta, da takšnih vojnih grozot ne bi nihče nikoli več doživel. Domačini so ponosni, da je spomin na ta dogodek še vedno živ in da športniki z vsakoletnim patroljnim tekom počastijo najbolj črn dan v življenju Radovne. Pri organizaciji in izvedbi domačini vedno radi prisikajo na pomoč, saj je prireditev del njih, ponosa in spomina na september leta 1944.

Patroljni tek je bil navadno v Zgornji Radovni, tokrat pa so se organizatorji morali zaradi pomanjkanja snega odločiti, da tek izvedejo pri Kovinarski koči v Krmu. Deževno vreme je tokrat škafilo dobro razpoloženje med tekmovalci, vseh ekip pa je bilo manj kot prejšnja leta. Na štartu so se zbrali predstavniki ekip organizacij in društev iz krajevne skupnosti Dovje-Mojstrana in strelske družine iz Martuljke, teritorialne obrambe občine Jesenice, postaje milice Jesenice in krajevne skupnosti Hrušica. Zbranim udeležencem je pred začetkom tekmovanja spregovoril podpredsednik strelske družine Janez Mrak Dovje-Mojstrana Slavko Rabič, v imenu Skupščine občine Jesenice pa je zbrane pozdravil Franc Kobentar.

Delegacija udeležencev je zatem odnesla venec k spomeniku žrtvam požiga Radovne v Srednjo Radovno.

Na progi so ekipe izvedle tudi streljanje z malokalibrsko puško, število zadetkov pa je šlo v končni rezultat posamezne ekipe. Tokrat so bili najuspešnejši člani ekipe krajevne skupnosti Hrušica, ki so dobro tekli, z osmimi zadetki pa so bili tudi najboljši strelci. Na razglasitvi rezultatov je najboljšim ekipam podelil pokale in medalje predsednik domače strelske družine Vuko Lešnjak.

Kljub skromni udeležbi je tudi letošnji patroljni tek uspel. Ob tem pa vendarle po-

novno velja opozoriti na nekatere stvari, ki so prisotne že vsa leta te prireditve. Patroljni tek ima poleg rekreativnega značaja tudi velik pomen glede usposabljanja za ljudski odpor in družbeno samozaveščenost. Velikokrat poudarjamo naloge na tem področju, obenem pa niti ne razmišljamo, kakšne imamo za to možnosti, včasih v neposredni bližini. Prav patroljni tek je idealna oblika obrambnega usposabljanja in bi zato udeležba vsako leto morala biti večja, potreben pa bi bil tudi drugačen organizacijski pristop.

Strelnska družina Janez Mrak vsako leto z izredno skromnimi sredstvi organizira ta tek, predvsem pa ekipe iz krajevne skupnosti Dovje-Mojstrana ter strelske družine, enote teritorialne obrambe, milice, carine in ZRVS v okviru jeseniške občine. Organizatorji so že večkrat izrazili željo, da bi bil patroljni tek bolj množičen, da bi ga razširili na območje celotne jeseniške občine in morda tudi širše, vendar se ob tem pojavlja upravičena bojazen, kako zagotoviti več finančnih sredstev za tehnično izvedbo tekmovanja.

O tem bi kazalo vendarle resneje razmišljati ter zagotoviti sredstva in tekmovanje organizirati v širšem merilu. Na patroljnim teku, ki vsebuje preverjanje telesne sposobnosti in strelske veščine, naj bi sodelovale ekipe vseh organizacij in društev, ki delujejo in uresničujejo naloge s področja ljudskega odpora in družbene samozaveščenosti. Hkrati bi tek postal manifestativna prireditev, ki jo partizanska Radovna za vse zasluge in junaštva med NOB brez dvoma zasluži.

REZULTATI:

MOŠKI: 1. Krajevna skupnost Hrušica (Boris Kobentar, Igor Kobentar, Mare Sušnik) 17.16.5, 2. Strelnska družina Janez Mrak (Andrej Janša, Bogdan Janša, Franc Rabič) 17.46.4, 3. Postaja milice Jesenice (Zidori Kofler, Marjan Jakše, Andrej Kolenc) 20.31.2, 4. Strelnska družina Franc Rozman Stane-Martuljek 20.37.2, 5. Teritorialna obramba občine Jesenice 21.18.1.

ZENSKO: 1. Gasilsko društvo Mojstrana (Nada Čufar, Cilka Cerkovnik, Liljana Smolej) 25.43.4.

J. Rabič

KONCERT PIHALNEGA ORKESTRA JESENŠKIH ŽELEZARJEV ZA UPOKOJENCE

V torek, 12. aprila, bo koncert pihalnega orkestra Jeseniških železarjev za upokojece Železarn v dvorani gledališča Tone Čufar na Jesenicah ob 18. uri. Za obisk bo organiziran prevz na relacijah:

- Podbrezje—Zapuže—Begunje—Žirovnica—Jesenice,
- Kropa—Radovljica—Lesce—Vrba—Potoki—Jesenice,
- Mlino—Union—Jelovica—Rečica—Spodnje Gorje—Zgornje Gorje—Krnica—Fortuna—Poljane—Kočna—Jesenice,
- Rateče—Podkoren—Kranjska gora—Dovje—Jesenice,
- Mojstrana—Jesenice.

Odhodi avtobusov z začetnih postaj bodo 12. aprila ob 17. uri; iz Mojstrane pa ob 17.30. Vstopne na vmesnih postajah morajo predvideti udeleženci sami in počakati avtobus. Avtobusi bodo ustavljali na vseh postajah za delavske prevoze na navedenih relacijah.

Za zainteresirani upokojece se morajo javiti svojim matičnim društvom do 8. aprila. Vodstva društev upokojencev so dolžna prijaviti številčno udeležbo svojih članov isti dan na naslov: Železarna, oddelek za družbeni standard, ali javiti v Železarno po telefonu: štev. internega telefona je 31-13.

Razglasitev rezultatov patroljnega teka v Zgornji Radovni (foto F. Hrastar)

OB 70-LETNICI SLOVENSKE PLANINSKE ORGANIZACIJE V GORNJESAVSKI DOLINI

Živimo in delamo v dolini med Karavankami in Julijskimi Alpami in se komaj zavedamo, da je naša pokrajina z gorami ena najlepših v Evropi. Pozabljamo, da so že pred tri tisoč leti v naših krajih kopali železovo rudo, kuhali ogelje in topili železo. Bolje nam je znano, da so se v 14. in 15. stoletju v Karavankah kopali rudo, da so v Planini pod Golico goreli trije plavži in da je iz teh plavžev skozi stoletja zrasla jeseniška železarna. Za železo vemo, da so ga naši predniki topili in kovali, saj je celo Valvasor napisal, »da njihovo železo rado pije turško kri.« A o naših prednikih iz tistih časov vemo samo, da so bili tlačani grofov Ortenburških in Celjskih, da jim je »RUDARSKI RED«, ki ga je potrdil celo cesar – snel marsikatero okovo. Toda prav gotovo so bili tudi hribolazci in ljubitelji gora. Zato 80 let od rojstva Slovenske planinskega društva na Jesenicah za sodni okraj Kranjska gora – ne pomeni začetek planinskega življenja pri nas. Ugotavljamo samo, da nihče še ni popisal življenjskih navad naših prvih hribolazcev – sknapirov, gozdarjev, lovcev in pastirjev. Prva izročila segajo v 18. in 19. stoletje. Na prehod iz 18. v 19. stoletje je na Jesenicah živel kaplan Janez Dežman, ki je že v 18. stoletju oblezel vse vrhove v Karavankah in nekaj tudi v Julijskih. Leta 1809 je sam splezal na vrh Triglavu.

Že v prejšnjih stoletjih so v naš planinski raj vdrli tudi alpinisti – predvsem Nemci in Italijani. Posebno Nemci so bili lačni naših lepot. V svoje društvo so pritegnili za denar slovenske gorske vodnike in tako je začela DdAV (nemško-avstrijsko alpinistično društvo) v Karavankah in Julijskih Alpah. Temu posegu po naših ljudeh in gorah se je upal v prejšnjem stoletju upreti samo Jakob Aljaž, ki je bil župnik na Dovjem. Aljaž je bil velik ljubitelj slovenskih gora. Ugotovil je, da DdAV zato gradi planinske koče po naših gorah, da bi postale nemške. Da to prepreči, je od občine Dovje kupil svet na Kredarici in vrh Triglavu. Na Triglavu je še v 19. stoletju na lastne stroške dal postaviti stolp in tako dokazal, da je Triglav samo slovenska gora.

Toda Aljaž je bil pri svojem delu sam, slovenske planinske organizacije v Dolini še ni bilo, a Ljubljana je bila predaleč. Šele ko je DdAV zgradil na Golici kočo, so se zganili zavedni jeseniški planinci in 19. aprila leta 1903 ustanovili SPD za sodni okraj Kranjska gora. Pobudniki so bili: učitelj Milan Gustin in Frančišek Rant, trgovec Stefan Podpac in tovarniški delavec Peter Rozman. Prevzeli so načelstvo in vodstvo v novem društvu. Zavedali so se, da se močni in bogati DdAV lahko postavijo v bran samo, če pridobijo v svoje vrste čimveč zavednih Slovencev. Da bi to dosegli, so se na obnem zboru izvolili poverjenike: za Korosko Belo Karla Lorenza, za Planino pod Golico Kopačarja, za Hrastovo Karla Višnarja, za Dovje Jaka Janša, za Mojštrano Franca Hafnerja, za Kranjsko goro Budenika in za Rateče Janeza H. Jalna. Zbiranje članstva jim je uspevalo. Nato so se lotili gradnje nove poti na Golico, ki je potekala po grebenu Karavank visoko nad nemško kočo. Že v dveh letih so zgradili visoko in lepo kočo na vrhu Golice. Dali so ji ime po starosti slovenskih planincev Francetu Kadilniku.

Vendar je dober in uspešen začetek dela v društvu porušila nesloga med odborniki, tako je sedež društva romal preko Hrušice leta 1908 v Kranjsko goro.

V Kranjski gori je vodstvo društva prevzel dr. Josip Tičar, zaveden in napreden Slovenec. Dr. Tičar se je povezal z Aljažem. Izdelala sta skupen program razvoja slovenske planinske organizacije za Dolino. Imela sta uspeh. Povečalo se je število članstva, gradili so nova planinska pota, vzdrževali stara in jih markirali. V letih 1909–1910 je bil dograjen Aljažev dom v Vratih, leta 1912 pa visoko nad nemško kočo na Vršču dom dr. Tičarja. Ko je leta 1914 izbruhnila vojna, so po bohinjskih in goriških hribih zagrmeli topovi. Preko Vršča se je gradila boljša pot, po kateri so potem dan in noč ropotala kolesa vojaških transportov in naša Dolina je postala zbirna baza za neposredni odhod na fronto. Tako je bilo planinskega življenja in veselja pri nas konec. V Dolino je prišel na obisk »general lakota!«

Po končani vojni nismo imeli Slovenci in Hrvatje učinkovitih zagovornikov, da bi branili naše narodne pravice pred »zmagovalci«, ki so delili »vojne plene«. Tako smo na osnovi londonske pogodbe iz leta 1915 izgubili PRIMORSKO, TRST, ISTRO in ZADAR Z OKOLICO. Z novo državno mejo so bile tudi Karavanke preklane na dovje, čeprav so bile 1300 let slovenske in niso nikoli v zgodovini razmejevale Slovencev.

Planinske koče so med vojno zelo propadle, potrebne so bile popravila. Dom dr. Tičarja na Vršču je odrezala meja z Italijo. Bivše nemško kočo na Vršču smo prekrstili v Erjavčovo kočo. Tudi nemška koča na Triglavu je dobila novo ime. Obe koči na Golici sta preživele vojno. Kdo ju bo oskrboval, je bila večna razprava med Jesenicami in Ljubljano.

V novi državi, v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, je Slovensko planinsko društvo dobilo drugo nalogo, – saj DdAV pri nas ni bilo več. Prvotno SPD za sodni okraj Kranjska gora svojega sedeža še ni menjalo. Društvo so do reorganizacije vodili dr. Tičar, dr. Grašič in Verweger. V letu 1924 je bila izvedena reorganizacija SPD. Močnejša poverjenostja so se osamovila v registrirana društva in tako je na Jesenicah in v Kranjski gori nastalo samostojno SPD.

Na Jesenicah so za razvoj planinarstva delali naslednji odborniki: Ivan Velepčič, Ivan Setine, Jaka H. Čop, st., Ivan Pohar, Franc Bohinje, Janez in Vojte Černe. To so bili zelo marljivi planinski delavci, vendar niso imeli razumevanja za vzgojo mladine v alpinizmu. Zato je bil leta 1923, še pred reorganizacijo, iz vrst planincev na Jesenicah ustanovljen turistični klub SKALA. Glavni vzgojitelji in odborniki jeseniške Skale so bili: Miha Čop, Joža Čop, dr. Miha Potočnik, Drago Korenini, Jože Truhlar, Jože Čebul in Bogomir Homovž. Jeseniški Skali je uspelo vzgojiti celo generacijo plezalcev in alpskih smučarjev: Matevž Freliha, Joža Čopa, dr. Miha Potočnik, dr. Joža Hafnerja, Tomaz Ravhekarija, Maska Medja, Andreja Moreta, Draga Koreninija, Maska Dimnika, Janeza Koblara, Dovjaka, Cirila Pračeka, Staneta Koblara, Slavka Urbarja, Marjana Mraka, Milčeta Mraka, Lojzko Pračkova in Eriko Heimovo. Skala je tudi zgradila več bivakov v Julijskih in smučko kočo na Ročici.

V Kranjski gori je novo društvo leta 1924 prevzel Jože Lavtižar in ga vodil do pričetka druge svetovne vojne. Lavtižar je

imel srečo, da so mu pri oblažitvi posledic, ki jih je naredila na razvoj planinstva v Borovški dolini nova državna meja, pomagali dobri sodelavci, ki jih je zbral okoli sebe. Tako je društvu uspelo, da je Hanza skupno s Trentarji zgradil novo pot na Prisojnik z ocepom skozi okno. Hanza je tudi utrdil in zavaroval pot po severni strani na Mojštrovko. Lavtižar je kakor nekoč Aljaž, ki je svet na Kredarici poklonil SPD Ljubljana, tudi svoj svet v Krnici daroval za gradnjo nove planinske koče. Krnica je tako postala izhodišče za Martuljkovo skupino, posebno za Špič, Veliko Dnino, Škratlaco, Gamsovec in Razor. Omogočen je bil tudi prehod po kriški steni v triglavsko pogorje.

SPD Dovje-Mojstrana je bilo ustanovljeno leta 1928. Prej so bili planinci še vključeni v SPD Kranjska gora. Njihova glavna dejavnost je bila vzdrževanje gorskih poti v triglavskem gorovju in vzgoja mladine v alpinizmu. Organizirali so tudi gorsko reševalno službo. Niso pa dobili v upravljanje Aljaževih domov in Vratih, zato so zgradili svoje kočo pod Kepo in tako prispevali k razvoju planinstva na svojem območju.

SPD Rateče-Planica je bilo ustanovljeno šele leta 1933. Tudi njihov program dela je bil usmerjen v vzgojo mladine v alpinisti in gorske reševalce. Koča v Tamarju v njihovi lepi dolini je že takrat pripadala drugemu SPD. Ratečani so potem zgradili na zelo lepi razgledni točki na Karavankah – na tromoji – svojo planinsko kočo.

Že leta 1938 so se začeli nad našimi gorami zbirati črni oblaki, predniki bližajoče nevarnosti. Ko so se na Karavankah pojavili črni kljukasti krži, smo čutili, da je naša domovina v nevarnosti. Nastopilo je leto 1941. Nemški in italijanski fašizem je od vseh strani napadel Jugoslavijo. Hitler je izdal povelje svojim zračnim piratom in suhozemskim hordam: »Uničite Jugoslavijo in njeno ljudstvo! Temu napadu so se uprli delovni ljudje Jugoslavije in v vrstah partizanskih odredov so se za obstoj in svobodo borili tudi planinci vse do zmage nad fašizmom.

V letu 1945 – v svobodi, je bila na Jesenicah v okviru fizkulturnega društva Joža Gregorčiča ustanovljena sekcija za planinstvo. Lojze Božič in Avgust Ravhekar sta organizirala vzdrževanje planinskih koč na triglavskem območju. Za potrebni vzdrževalni material so bila vrata železarne na stečaj odprta. Vsa dela so bila izvršena z veliko ljubeznijo in voljo – potnih nalogov in honorarjev ni bilo. Ko je bila ustanovljena Planinska zveza Jugoslavije, je bilo na Jesenicah ustanovljeno samostojno planinsko društvo.

Za razvoj alpinizma in sodobne GRS so v prvi vrsti zaslužni: Uroš Župančič, Janez Krušič, Drago Korenini, inž. Dušan Špiček. Sledili so jim: Ciril Praček, Stane Koblar, Maska Medja, Andrej More, Maska Dimnik, Tomaz Ravhekarija, Tancar, Zolakar Ludvik, Dolfe Kramžar, Makovec, Pavle Dimitrov, Mitja Košir, Milan Füle, Albert Krapež in drugi.

Za vzgojo mladine imajo na Jesenicah zasluge: Jaka Čop ml., Jože Bertoncelj, Milan Polak, Ančka in Valodja Stojan. Za gradnjo in markiranje gorskih poti so zaslužni Janko Šilar in Jože Bertoncelj ter še vrsta drugih tovaršev.

V upravi društva in v gradbenem odboru so dobro delali: Janez Černe, Lojze Mrak, Anton Blažej, Jože Savli, Viktor Novšak, Janez Košnik, Zvone Teržan, Ivan Pohar, Maska Dimnik, Franc Župančič, Tepina, Miklji, Mirko Šteblaj, Milan Polak in Tone Gluhar.

Po vojni so bile obnovljene in zgrajene koče ter bivaki: dom dr. Tičarja, Erjavčeva koča, koča na Špički, koča pri izviru Soče, brunarica na Voglu, koča GRS na Španovem vrhu, mladinski dom v Martuljku, v gradnji pa je koča na Golici. PD

1903.
Lapisnik.

sestavljen povzeto ustanovnega shota, podpisane dr. Tičarja, planinskega društva na Kranjsko-gorski strani dne 19. aprila 1903 ob 5. uri popoldne na Jesenicah bil 99.

Inerm pet:

1. Ob mnogobojni udeležbi poslušnikov članov in gostov po shoti g. načelnik g. narodnega shota Stefan Podpac slovalce in nameni, da je glada poslušnična pravila pohitila, na kar se isto shotovno prebora. Onem tuhi, da steje poslušnična deslet 91 članov, med temi eno ustanovnico g. g. Ivana Sejan-ova, ki ima 577 X. minime.
 2. Na to se prvi upisovanje novih članov, katerih se je upisalo veliko, da steje se, g. poslušnična 106 članov.
 3. Volitev odbora. V volitvah se udeležilo načelnikom g. Milan Gustin, udelež na Jesenicah, na ky na to prevame predsedstvo shota. Tajnikom se udelež g. učitelj Frančišek Rant je Jesenic, blagajnikom g. Stefan Podpac, trgovca na Lavi, odbornikom in obtem predrednim nametom na Lavi, g. Peter Rozman, tovarniški delavca na Lavi, – vsi g. v volitvah.
- Polem se s strani novicijskega odbora nasprotuje in volijo naslednje poverjeniki, ki niso katoličanski pravci se udeleževati odborovih sej g. glasovno g. pravič.

VABILO

na proslavo 80-letnice obstoja slovenske planinske organizacije v Gornjesavski dolini, ki bo v ČETRTEK, 14. APRILA, OB 19. URI v amaterskem gledališču TONE ČUFAR na Jesenicah. SODELUJEJO:

- pihalni orkester Jeseniških železarjev,
- moški pevski zbor Marjan Vodopivec iz Kranjske gore,
- folklorna skupina KUD Jaka Rabič Dovje-Mojstrana,
- moški pevski oktet DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica.

VSTOPNINE NI!

Jesenice sedaj uspešno vodi poštvovalni VALODJA STOJAN.

V rojstnem kraju slovenskega alpinizma je mlada generacija po drugi svetovni vojni šla po poti slavnih prednikov: Aljaža, Klarnarja-Požganca, Jaklja, Janeza Klančnika in drugih ter ustanovila 27. januarja 1947 leta PD Dovje-Mojstrana. Takoj so se lotili popravila gorskih poti in Staničeve koče na Triglavu. Leta 1950 so prevzeli prvič v zgodovini v upravljanje Aljažev dom v Vratih, ki ga skrbno in lepo oskrbujejo še sedaj. Janez Brojan, star Skalaš, je s svojimi plezalnimi uspehi skupno s tovarši: Avgustom Delavcem, Janezom Svoljšakom in Šuštarjem Matevžem navdušili mladino za alpinizem. Tako so nastali odlični plezalci, ki so svojo sposobnost dokazali v najtežjih stenah Evrope, Afrike in Azije. V to skupino spadajo: Janez Pernel, Jože Razborsek, Pavle Baloh, Franc Lakota, Stanko Kofler, Klavdij Mlekuz, Zvone Kofler in Janez Brojan ml. Zelo sposobna je njihova GRS, ki jo vodi Janez Brojan ml. Društvo prireja plezalne tečaje in predavanja za članstvo. Vsako leto organizira tudi slikarsko kolonijo v Vratih.

PD Kranjska gora. Že takoj po koncu vojne so pod vodstvom Petra Klofutarja pričeli z delom. Društvu je uspelo, da so bivšo graničarsko kočo na poti na Vršču preuredili v planinsko postojanko Mihov dom. Med vidnimi planinskimi delavci v Kranjski gori so: Andrej Tarman, Alojz Robič, Janez Lupaš, Janez Kerstein in Ivan Oman. Poleg skrbi za vzdrževanje poti na Mojštrovko, Prisojnik in več poti iz Krnice so imeli veliko dela z obnovo elektrovođa do Koče na Gozdu in vodovoda v kočo v Krnici. Društvo prireja plezalne tečaje in izlete v domače in tuje gore za svoje člane. Vodi in upravlja planinske koče: kočo na Gozdu, Mihov dom in kočo v Krnici. S kočo na Gozdu imajo veliko težav, ker je potrebna nujna popravila, sredstev pa še ni. Imajo dobro izveščano GRS, ki jo vodi Marjan Lavtižar.

PD Gozd – Martuljek. To društvo pred vojno še ni obstajalo. Ustanovljeno je bilo 11. septembra 1949. leta. Pri razvoju društva srečamo naslednje planince: Miha Robiča, Cirila Robiča, Marijo Klavder, Petra Robiča, Antona Omana, Joža Lavtižarja in Joža Pintarja. Društvo ima lepe uspehe pri vzgoji mladine – imajo sposobno GRS in dobre alpske smučarje. Skrbje za pot iz Krnice in do Črne vode na Špič, da je dobro markirana in zavarovana. Tudi za pot v čudovito martuljkovo skupino redno skrbijo, tako da je dostop za Ak in pod Široko peč varen tudi za neveščega planinca. Društvo je tudi zgradilo bivak pod srem. Danes društvo z 277 člane vodi predsednik Janez Mertelj.

PD Rateče – Planica. Najboljši kotiček naše ožje domovine je prav gotovo področje PD Rateče – Planica. Dolina Tamar s planinskimi skakalnici in tromoja na Karavankah so biseri slovenske zemlje. Društvo ima težave z gospodarjenjem, kjer v bližini okolici ni močnih gospodarskih organizacij, ki bi mu pri delu od dveh državnih mejah pomagale. Klub tem težavam uspešno skrbijo za vzgojo mladine v alpinizmu in gorski reševalni službi.

PD Javornik – Koroska Bela. Po drugi svetovni vojni so tudi na Javorniku – Koroski Beli ustanovili samostojno PD. Ustanovljeno je bilo 19. januarja 1947. leta. To društvo so uspešno vodili zavedni planinci: Janko Vilman, France Kreuzer, Franc Svetina, Vinko Mirtič, Alojz Gajšek, Teodor Kreuzer, zadnja leta pa društvo uspešno vodi Marjan Beg. Poleg vzgoje mladine v alpinizmu je društvu uspelo zgraditi in oskrbovati več planinskih postojank: planšarsko kočo na Zasipski planini, Staničovo kočo na Triglavu, Kovinarsko kočo v Krmi, dom na Pristavi in Prešernovo kočo na Stolu. Društvo skrbi za številna gorska pota, posebno v Karavankah. Prireja tudi tečaje, izlete in predavanja za svoje članstvo.

Vse napisano je samo nepopolni posnetek razvoja SPD v Gornjesavski dolini v zadnjih 80 letih. Natančen zapis celotnega razvoja čaka še na sposobnega planinskega zgodovinarja. CASA PA NI VEČ NA PRETEKI!

KO PD ZA OBČINO JESENICE

Zmagovalci svetovnega pokala so: (v sredini) Finec Matti Nikänen, Kanadčan Horst Bulau (levo) in Avstrijec Armin Kogler (desno) (foto F. Sluga)

ŠPORTNA DEJAVNOST JESENIŠKIH INVALIDOV

Med pestro in obsežno dejavnostjo članov Društva invalidov Jesenice pomembno mesto zavzema tudi rekreacija in sport. V okviru svojih zmognosti se člani društva udeležujejo različnih tekmovanj v posameznih športnih panogah, predvsem v kegljanju na asfaltu, streljanju, balinanju in sahu. Ta tekmovanja, ki imajo predvsem rekreativno-prijateljski značaj, so organizirana v okviru različnih praznikov ter po koledarju Zveze za rekreacijo in sport invalidov Slovenije.

Lani je društvo v okviru koledarja izvedlo tekmovanja v kegljanju na asfaltu in streljanju z zračno puško za invalide gorenjske regije. Tekmovalci jeseniškega društva so dosegli lepe rezultate. V ekipni razvrstitvi štiri prva mesta, pet drugih ter po tri tretja in četrta mesta. Najboljši v ekipni in posamezni konkurenci so se uvrstili tudi na republiško prvenstvo. V posamezni konkurenci so bile še posebno uspešne tekmovalke. Ana Čerin je poleg številnih uspehov dosegla prvo mesto na republiškem tekmovanju v kegljanju na asfaltu. Majda Kralj je na republiškem tekmovanju v streljanju dosegla tretje mesto in se uvrstila na državno prvenstvo. Na republiško prvenstvo v kegljanju na asfaltu se je uvrstil tudi Anton Grošelj. Ekipno se je moška ekipa društva udeležila republiškega prvenstva v kegljanju na asfaltu. Ker ni bila pravilno sestavljena glede na kategorijo invalidnosti, je nastopila izven konkurence. Šahovska ekipa je na republiškem prvenstvu zasedla 11. mesto. Skupaj so ekipe 20-krat nastopale na področnih, meddruštvenih in republiških tekmovanjih.

J. R.

Z REPUBLIŠKEGA STRELSKEGA PRVENSTVA V MURSKI SOBOTI

Učenci novinarsko-literarnega krožka smo imeli kratek intervju s strelci naše šole, ki so se udeležili republiškega strelskega tekmovanja v Murški Soboti.

Ekipo so sestavljali: Robert Branc, Matej Keeler, Boštjan Urbas, četrti član pa je bil Drago Kostič, ki je tekmoval posamično. Ker pa nas je zanimalo še marsikaj drugega, smo našim strelcem postavili nekaj vprašanj.

KAJ VAS JE PRIVEDLO DO TEGA, DA STE SE ZAČELI UKVARJATI S TEM ŠPORTOM?

KOSTIČ: Večkrat smo opazovali, kako streljajo starejši in kmalu smo se začeli za ta šport bolj zanimati. Tako smo se Matej, Robert, Boštjan in jaz vpisali v strelsko družino TRIGLAV na Javorniku.

KDO JE VAŠ MENTOR OZIROMA TRENER?

KOSTIČ: Naš mentor je tovaršica Olga Skoda, trener pa Jože Otrin.

KOLIKO ČASA ZE STRELJATE?

KELER: Streljamo različno dolgo – od enega do petih let.

KD AJ VADITE?

BRANC: Boljši vadimo trikrat na teden po dve uri, slabši pa enkrat tedensko.

KAKŠNI SO VAŠI POGOJI ZA VADBO?

KOSTIČ: Strelišče je sicer dobro urejeno, le premalo strelskih mest ima. Na enkrat nas lahko strelja največ šest.

KJE STE DO SEDAJ ŽE TEKMOVALI?

KELER: Večkrat smo že tekmovali na občinskem in republiškem prvenstvu, trikrat pa na državnem v Beogradu in v Gornjem Milanovcu.

REKREACIJA: PREHRANA ŠPORTNIKA

Najnovejša spoznanja o prehrani smo lahko spoznavali iz zapisa dr. Kamaričeve pod naslovom »Hrana in zdravje«. Podobno temo je obdelal primarij dr. Peter Baumgartl iz Avstrije v reviji »Ski, tennis, surf« v posebni izdaji za smučki tek v sezoni 1982/1983.

Pri okrepčevalnicah nekaterih množičnih smučarskih tekov dobi človek vtis, da je obiskal bife s hladno hrano na snežni poljani. Poleg vročih hrenov, pečenic, piščancev, mrzle svinjske pečenke, različnih vrst mastnega sira ponujajo pijače kot pivo, kofino in mineralne vode z močnimi ogljikovikislinskimi primesmi. Dobi se celo kava s smetano. Udeleženci plačajo določeno prijavnino in hočejo del tega dobiti vrnen z dobro malico. Premagati 20 do 90 km – glede na dolžino proge – in glede na omenjeno obilno malico, se bo zdelo nespametno vsakemu laiku. Z omenjeno hrano si človek obremeni želodec in črevesje tako močno, da je komaj še sposoben za napori.

Neposredno pred tekom ne sme tekač zaužiti nobene trdne hrane več. Do pred kratkim je veljalo, da smemo jesti le do tri ure pred pričetkom telesne dejavnosti. Danes se dobi lahka »astronavtska« hrana, bogata z ogljikovimi hidrati, vitamini in mineralnimi snovmi, ki jo lahko zaužijemo do eno uro pred začetkom teka. Pri teku samem pride potem komaj do prezgodnje lakote, če se je trenirani tekač dni pred tekmo optimalno hranil. To se pravi, da je napolnil vse shrambe, vsa skladišča glikogena v miši-

Clani društva so lani na Jesenicah organizirali tudi tri tekmovanja, in sicer ekipno tekmovanje v kegljanju na asfaltu v počastitev mednarodnega praznika invalidov, tekmovanje v streljanju v počastitev 22. decembra, dneva JLA ter ekipno tekmovanje Gorenjske za praznik dneva republike in za memorial Staneta Lavriča. Tekmovanja so organizirali tudi člani aktivna zaposlenih invalidov, in sicer v okviru meseca mladosti, tekmovanje v balinanju na Kresu itd.

Ob pestri športni dejavnosti invalidov pa ugotavljajo, da se rekreirajo v glavnem eni in isti člani, kljub prizadevanjem, da bi v šport in rekreacijo vključili čim več članov. Poleg sedanjih štirih panog imajo v načrtu tudi pospešiti aktivnosti na področju plavanja in smučanja. Med aktivnostmi velja še omeniti, da so se lani člani udeležili tudi pohoda po poteh okupirane Ljubljane.

Več načrtov imajo tudi za letošnje leto. Društvo bo po koledarju Zveze za rekreacijo in sport invalidov Slovenije organiziralo tri področna tekmovanja za Gorenjsko, in sicer v balinanju, kegljanju na asfaltu in streljanju z zračno puško. Člani se bodo udeleževali številnih drugih tekmovanj v gorenjskem merilu in republiških tekmovanj. Društvo bo organiziralo tudi več ekipnih in posameznih tekmovanj v sahu, kegljanju na asfaltu in streljanju z zračno puško, za dan republike pa že tradicionalno ekipno tekmovanje v kegljanju na asfaltu za memorial Staneta Lavriča. Vse leto bodo še posebno skrb namenjali množični rekreaciji članov društva.

J. R.

KAKO STE ZADOVOLJNI Z DOSEDA NJIMI REZULTATI?

BRANC: Na občinskem prvenstvu smo dosegli dobre rezultate, na ostalih nekoliko bolj skromne. Upamo, da bomo v prihodnje dosegali boljše.

KAKŠNE OBČUTKE IMAS, KO DOSEŽEŠ DOBER REZULTAT?

BRANC: Ko dosežeš dobro uvrstitev, si vsekakor zelo srecen, največja nagrada pa je to, da dobiš spodbudo za nadaljnji trud.

KAKŠNE VTIŠE IMATE S TEKMOVANJEM V MURSKI SOBOTI?

BRANC: Na strelšču je bilo precej temno, mi pa smo navajeni svetlobe. Ne zadovoljni smo bili tudi zaradi tega, ker so nekateri učenci streljali s puškami znamke SLAVIA, ki so mnogo močnejše kot puške znamke CRVENA ZASTAVA, s katerimi smo streljali mi. Ne vem, zakaj. Pionirji s Slavio ne bi smeli tekmovali.

KAJ STE MORALI DOSEČI PREJ, DA STE SPLOH PRIŠLI NA TO TEKMOVANJE?

KELER: Na regijskem tekmovanju smo morali doseči 155 krogov, da smo prišli na republiško prvenstvo. Za zvezno tekmovanje pa je potrebnih 165 krogov.

KAKŠNI SO VAŠI NAČRTI?

BRANC: Še naprej bomo streljali in se trudili, da bi kar največ dosegali.

Se veliko bi lahko vprašali naše strelce, toda znekrat smo bili s temi zadovoljni. Na koncu našega kratkega intervjuja smo se jim zahvalili za izčrpe odgovore in jim zateželi še veliko športnih uspehov. Lidija Kamenšek, literarno-novinarski krožek.

OS Karavanskih kurirjev NOV

Koroska Bela

Komisija za delovna razmerja TOZD Osnovna šola Polde Strazišar Jesenice razpisuje prosta dela in naloge za nedoločen čas s polnim delovnim časom:

OBLIKOVALCA — DELOVNEGA TERAPEVTA

Pogoji: srednja ali višja izobrazba, poizkusno delo traja 8 tednov.
Smer: — oblikovalec (šola za oblikovanje),
— delovni terapevt,
— učitelj tehničnega in likovnega pouka.
Kandidati naj oddajo pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi.
O izidu bomo kandidate obvestili 15 dni po končanem zbiranju prijav.

Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja TOZD OŠ Gorenjskega odreda Žirovnica razpisuje prosta dela in naloge

RAVNATELJA TOZD OŠ GORENJSKEGA ODREDA ŽIROVNICA

Kandidat mora izpolnjevati:
— pogoje, določene s prvim odstavkom 89. člena zakona o osnovni šoli,
— imeti mora pedagoško izobrazbo,
— pet let delovnih izkušenj v vzgojnoizobraževalnem delu,
— organizacijske in strokovne sposobnosti,
— biti mora družbenopolitično aktiven.
Kandidat bo imenovan za štiri leta.
Kandidati naj pošljejo pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa na naslov:
VIZ JESENICE TOZD OSNOVNA ŠOLA GORENJSKEGA ODREDA, »ZA RAZPISNO KOMISIJO«.

GORENJSKA OBLAČILA KRANJ — TOZD KONFEKCIJA JESENICE,

Savska cesta 1/b

Odbor za medsebojna razmerja objavlja prosta dela in opravila vratarja — telefonista

Pogoj: dokončana osemletka, moralno primeren.

Delo se združuje za nedoločen čas s polnim delovnim časom in je v turnusu. Poskusno delo en mesec. TOZD stanovanja nima.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi na gornji naslov. O izbiri bodo kandidati obveščeni v osmih dneh po izteku objave.

Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja TOZD OŠ 16. december Mojstrana ponovno razpisuje prosta dela in naloge

RAVNATELJA TOZD OŠ 16. DECEMBER MOJSTRANA

Pogoji:

— kandidat mora izpolnjevati pogoje, določene s prvim odstavkom 89. člena zakona o osnovni šoli,
— imeti mora pedagoško izobrazbo,
— pet let delovnih izkušenj,
— organizacijske in strokovne sposobnosti,
— biti mora družbenopolitično aktiven.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi razpisa na naslov: VIZ TOZD Osnovna šola 16. december Mojstrana, »ZA RAZPISNO KOMISIJO«.

Zahvale

Ob boleči izgubi naše zlate, nena-domestljive hčerke, žene, mame, stare mame, tašče, sestre, svakinje in sestrične

STANISLAVE DREŠA roj. Sekardi

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sostanovalcem, prijateljem in znancem, ki so nam pomagali v težkih trenutkih.

Posebno se zahvaljujemo dr. Avgustu Mencingerju, primariju dr. Tomažu Ažmanu, dr. Janezu Grošlju in dr. Jelki Brudarjevi, vsem zdravnikom in osebju internega ter kirurškega oddelka Bolnice Jesenice in Zdravstvenega doma Jesenice, ki so jim pomagali v času njene bolezni.

Iskrena hvala govorniku ob odprtem grobu Cirilu Šoberlu, za posebno prizadevanje Jožetu Veharju in vsem, ki so ji darovali cvetje ter jo v velikem številu spremili na njeni zadnji poti.

Zalujoči: mama Marija, mož Mirko, hčerka Bogi in sestra Lenica z družinama

Ob boleči izgubi naše drage tete

FRANČIŠKE HUDOVERNIK-ŠMERCOVE

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancem in prijateljem za darovane vence in cvetje.

Zahvaljujemo se dr. Grošlju in dr. Kokalju za nudeno pomoč v času njene bolezni.

Hvala tudi Smučarskemu društvu Mojstrana, Alojzu Peternelu, Srečku Zimu in Janezu Svovljaku za tople besede slovesa.

Se enkrat vsem in vsakomur priskrbi zahvala, posebno tistim, ki ste naši nepozabni teti v življenju karoli dobrega storili.

Zalujoči nečakinji Iva in Zora z družinama

PREKLIC

Preključujem veljavnost vstopne dovolilnice za avtomobil, št. 00114, na ime AVUGUST KACIČNIK — EM HIDROMONTAŽA Maribor.
Avgust Kacičnik

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 9. aprila, bosta na Jesenicah od 8. do 19. ure odprti trgovini: ROŽKA — samopostrežna trgovina na Plavžu, Titova 79 in DELIKATESA — Kašta 3 na Koroški Beli, V. Sveti-na 8/a.

DEŽURSTVO V AVTOMEHANIČNIH DELAVNICAH NA JESENICAH

V soboto, 9. aprila: Bojan PANČUR, C. heroja Verdni-ka 39, Jesenice.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu aprilu je za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna na BLEDU.

ČLANOM DU JESENICE

Društvo upokojencev Jesenice obvešča svoje člane, da bo redna letna konferenca društva v soboto, 9. aprila, ob 16. uri v domu društva na Jesenicah, Pod gozdom 13.
Na konferenco so vabljeni vsi člani društva.

ZAHVALA

Sodelavkam in sodelavcem vodstva TOZD Valjarna debele pločevine, sodelavcem adjustaže in OTOP-a, sodelavkam iz oddelka odprema in skladišča rezervnih delov se iskreno zahvaljujem za lepa darila, ki so mi jih podarili ob moji upokojitvi.

Vsem želim veliko zdravja, osebnega zadovoljstva, družinske sreče in delovnih uspehov.

Celotnemu kolektivu Valjarne debele pločevine v tej težki gospodarski situaciji želim veliko dobrih gospodarskih in delovnih uspehov v prizadevanju za boljši jutri delovnega človeka.

Franjo Antunović

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Strojne delavnice se prav lepo zahvaljujem za prejeto denarno pomoč.

Lepo pozdravljam vse sodelavce, vsem, ki so me obiskali na Nevrološki kliniki v Ljubljani in na domu, pa se zahvaljujem za obisk.

Janko Mencinger

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

8. aprila FILMSKO GLEDALIŠČE; slov. barvni film RDEČI BOOGIE ALI KAJ TI JE, DEKLICA; režija Karpo Godina, ob 18. uri abonma mladinski, ob 20. uri abonma odrasli.

Premiera slov. barvnega filma MAŠKARADA, režija Boštjan Hladnik, v glavnih vlogah Miha Baloh, Vida Jerman, Igor Galo; ob 22. uri.

9. aprila amer. barv. mlad. film PETROV ZMAJ ob 16. uri.

Nemški barv. film OTROCI S POSTAJE ZOO ob 18. in 20. uri. Cene zvišane (45 din). Film ni primeren za otroke!

10. aprila nem. barv. film OTROCI S POSTAJE ZOO ob 18. in 20. uri. Cene zvišane (45 din). Film ni primeren za otroke!

11. aprila hong. barv. film VELIČASTNI ob 18. in 20. uri.

12. aprila hong. barv. film VELIČASTNI ob 18. in 20. uri.

13. aprila domači barvni vojni film 13. JULIJ ob 18. in 20. uri.

14. aprila ZAPRTO!

KINO PLAVŽ

8. aprila hong. barv. film VELIČASTNI ob 19. in 21. uri.

9. aprila ital. barv. pust. film SVETNIKI IN DIAMANTI ob 17. uri.

Hong. barv. film VELIČASTNI ob 19. in 21. uri.

10. aprila amer. mladinski film PETROV ZMAJ ob 11. uri.

Ital. barv. pust. film SVETNIKI IN DIAMANTI ob 17. uri.

Slov. barvni film RDEČI BOOGIE ALI KAJ TI JE, DEKLICA ob 19. in 21. uri.

11. aprila nem. barv. film OTROCI S POSTAJE ZOO ob 19. in 21. uri.

Cene zvišane (45 din). Film ni primeren za otroke!

12. aprila nem. barv. film OTROCI S POSTAJE ZOO ob 19. in 21. uri.

Cene zvišane (45 din). Film ni primeren za otroke!

13. aprila Z.
14. aprila nem. barv. erot. komedija SPANŠKE OLIVE ob 19. in 21. uri. Film ni primeren za otroke!

KINO KRANJSKA GORA

9. aprila hong. barv. film POHABLJENI MOJSTRI ob 20. uri.

13. aprila amer. barv. film NA ZLATEM JEZERU ob 20. uri.

KINO DOVJE

9. aprila hong. barv. karate film BLISKOVITA PEST ob 19. uri.

10. aprila hong. film POHABLJENI MOJSTRI ob 19. uri.

GLEDALIŠČE TONE ČUFAR

SOBOTA, 9. aprila, ob 20. uri: Václav Havel: AVDIJENKA IN VERNISAGE — enodejanski — gostovanje Prešernovega gledališča iz Kranja.

NEDELJA, 10. aprila, ob 20. uri: Jean Anouilh: ORKESTER — predstava za izven.

PREMIERA LUTKOVNE IGRE MEH ZA SMEH NA HRUŠICI

V okviru delavsko-prosvetnega društva Svoboda Hrušica je spet zaživelo delo lutkovne sekcije, ki jo vodi Bojana Kodre. Člani so se prizadevno lotili dela in naštevali lutkovno igrico Meh za smeh. Premiera bo v nedeljo, 10. aprila, ob 18. uri v dvorani družbenih organizacij na Hrušici.

Vse prebivalce Hrušice vabijo na prijeten večer smeha in humorja.

J.R.

INTEGRAL — TOZD MEDKRAJEVNI POTNIŠKI PROMET, DELAVNICE, TURIZEM IN ŽIČNICE JESENICE

objavlja naslednja prosta dela in naloge:

1. dva voznika avtobusa

Pogoji: poklicni voznik motornih vozil »D« kategorije, dve leti delovnih izkušenj.

2. dva avtobusna sprevednika

Pogoji: dokončana osemletka, znanje slovenskega jezika.

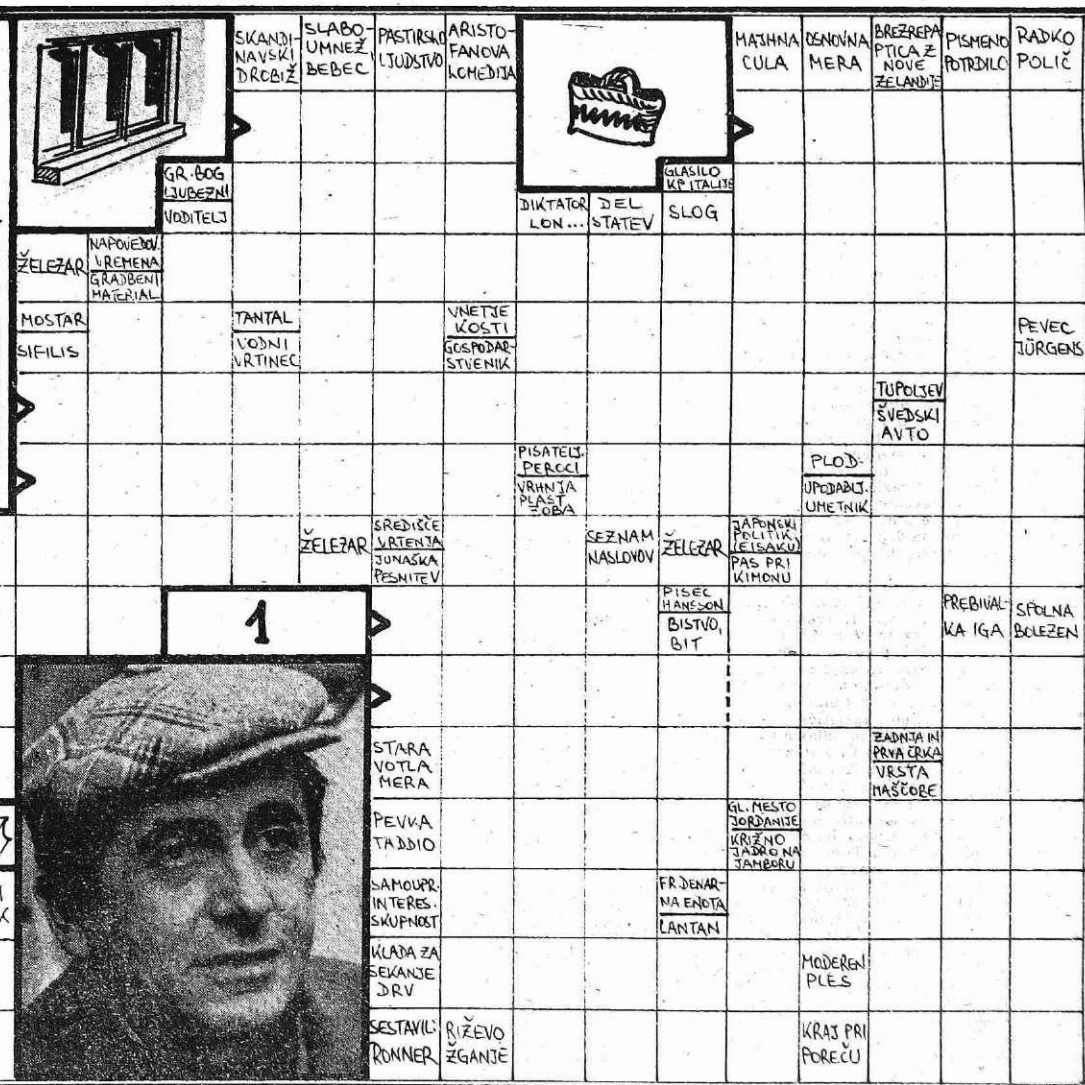
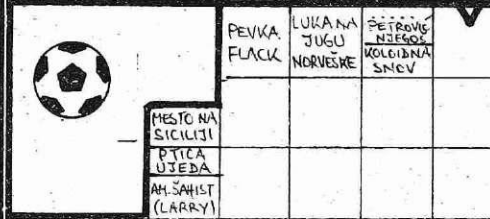
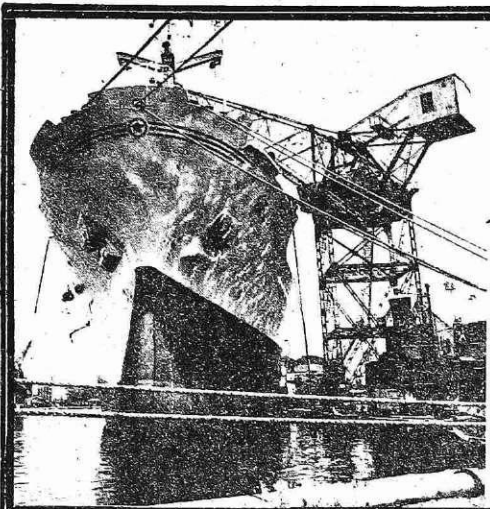
3. dva pralca vozil

Pogoji: dokončana osemletka.

Izbrani kandidati bodo sklenili delovno razmerje za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in kratkim opisom dosedanjih zaposlitev pošljite do vključno 15. aprila 1983 na naslov: INTEGRAL, TOZD Medkrajevni potniški promet, delavnice, turizem in žičnice JESENICE, Titova 67.

Kandidate bomo obvestili o izbiri v 15 dneh po poteku roka za zbiranje prijav.

ALI SE OBETA RAZPRODAJA HOKEJA NA JESENICAH?

Do tega spoznanja je prišlo novo vodstvo dvajsetkratnega državnega prvaka, ko je delalo obratna minila sezona, da bi na tej osnovi naredilo načrte za naprej.

Položaj je namreč tak, da bi za normalno delo vseh šestih moštev, kjer na različnih nivojih trenirajo in igra okrog 140 fantov, rabili okrog 6 milijonov dinarjev. Zagotovljenega denarja pa je veliko premalo, saj bo hokej dobil iz vreče občinske TTKS, kamor delavci od svojih osebnih dohodkov prispevajo letno 20,5 milijonov, slabih 11 odstotkov, to je 2,2 milijona dinarjev. Sem lahko pristojejo še denar od vstopnine in reklam v višini 1,3 milijona in če pod račun potegnemo črto, zmanjka 2,6 milijona dinarjev.

Tako veliko luknjo v proračunu pa je v današnjih časih težko zakrpati s »fehtanjem« pri vedno bolj redkih in skopih dohodkih. Običajen odgovor je, da že tako dajemo dovolj za šport s prispevki iz osebnih dohodkov. S približno takim zaključkom je bil zavrnjen tudi predlagani samoupravni sporazum o združevanju sredstev za nadaljnji kvaliteten razvoj hokeja do leta 1985. S tem sporazumom bi namreč v veliki meri rešili finančne težave, ki sem jih našel v uvodu, zato je glavni namen mojega kritičnega prispevka osvetliti nekatera dejstva, ki so širši javnosti manj znana, ali pa ima o njih napačno predstavo.

1. Najbolj pogost očitke je, da je hokej predrag. Drag je res, vendar kaj je danes še poceni? Ne najmanj je pomembna športna vzgoja, ki so jo bile in jo bodo deležne generacije hokejistov in katerih število gre v stotine. Koliko je še športov, kjer osnovnošolci pridobivajo delovne navade tako, da vstajajo ob petih jutraj, da bi se pred šolo eno uro trenirali?

Vse več mladih igralcev je sinov delavcev, ki so se priselili iz bratskih republik in pokrajin. Tukaj jim je na široko odprta pot uveljavljanja v atraktivnem športu, kjer imajo zaradi prirojenega smisla za kolektivne igre velike možnosti za prodor na zvezno in svetovno sceno. To priložnost že s pridom in dovolj uspešno izkoriščajo.

Res se med tolikimi fanti najdejo posamezniki, ki z neprimernim vedenjem mečejo slabo luč na ves hokej, vendar so to izjeme, ki se pojavljajo v vseh okoljih, le dobro je treba pogledati okrog sebe, pa jih bo vsako lahko našel.

Ce odmislimo vzgojni vpliv hokeja na mladino, čemur bo brez dvoma treba nameniti več pozornosti, ostane še tekmovalni šport, ki je med drugim ponesel ime Jesenice po vsej Evropi. Pod Mežaklo pa nudi v šestih mesecih na desetine bolj ali manj kvalitetnih prireditev, ki jih redno obiskuje od nekaj deset do nekaj tisoč ljudi. Ti gledalci s samim obiskom in s plačevanjem nemajhne vstopnine dokazujejo svoj interes do prireditev in potrebo do take vrste razvedrila ali pasivne rekreacije.

Katera dejavnost je poleg hokeja še spodobna pritegniti na Jeseniceh v enem mesecu na tri tekme (ali prireditve) poprečno po pet tisoč ljudi? Če se ne motim, je dvorana Titovega časa dovolj velika za največje družbenopolitične ali kulturno-sportne manifestacije in prireditve, čeprav je vstop prost! In ne nazadnje je treba zavedati, da delovni človek rabi razvedrilo in da mu ga je treba omogočiti. Organizacija razvedrila pa ni zastoj in prepiran sem, da je proračun hokejskega kluba, deljen s številom ur, ki so jih obiskovalci preživeli pod Mežaklo, dovolj nizek strošek, ki prenese marsikatero primerjavo. Tekme vnašajo tudi živahnosti utrip v vse bolj zaspale Jesenice in četudi se ne vrstijo sami uspehi, ljudje težko čakajo novice, ki jih je v zvezi s hokejem vedno dovolj.

2. Splošno prepričanje je, da ima hokej na Jeseniceh dovolj denarja, nekateri celo menijo, da ga razmetava. Resnica je drugačna, izvira pa najbrž iz gorenjske navade, saj nam je kar nerodno obešati svoje težave na veliki zvon, kot to radi delajo drugje. Proračun kluba je v primerjavi z zveznimi ligami v drugih panogah občutno nižji, čeprav velja hokej za enega od dražjih športov. Igralci so že od nekdaj navajeni skromnosti, kar zadeva opremo. To je posebej opazno pri mladini, saj tako slabo opremljenih in zaščitnih pionirjev in mladincev zlepa ne vidimo. Doma se nekam gre, ko pa pridejo čez mejo, so razlike tako očitne, da so morali prireditelji in sodniki večkrat zameriti, da so tekme lahko odigrali. Nepotrebne poškodbe zaradi slabe zaščitne opreme pa mlademu igralcu pogosto vcepijo strah, ki se ga ne more nikoli več znebiti. Na pomoč večkrat priskočijo starši, ki s svojim denarjem kupujejo otrokom kvalitetnejše drsalke, celade in drugo zaščitno opremo, vendar večina tega ne zmore, ker gre za velike izdatke, ki si jih delavci težko privoščijo.

S slabo opremo in pomanjkanjem denarja se otepaajo tudi igralci Kranjske gore, ki so v bistvu naš največji in skoraj neizčrpen hokejski potencial. Veliko svojih problemov so rešili sami, ko so z nabiranjem opeke in podobnimi akcijami služili manjkajoče dinarje, pa še sta ostala brez drsalke. Da so mladinci sploh lahko odigrali finale državnega prvenstva, so si morali izposoditi večino zaščitnih mask pri Olimpiji!

Najboljše moštvo Jesenic je igralo prvo tekmo finala državnega prvenstva v Ljubljani brez rezervne vratarke palice in brez rezervnih desnih palic ter z nekaj počenimi in zavarjenimi drsalčkami, kljub temu, da na gostovanih ne dobijo nobenih dnevnih, ker

gredo vse devize za nakup opreme. Na igrišču manjkajo tudi nekateri osnovni pogoji za dobro delo: ni kabineta z opremo za razgibanje, ni prostora za teoretični pouk, pripravo in sprostitve, ni videorekorderja in drugih modernejših pomagala za trening. Večino naštetega naša konkurenca ima, lahko celo kupuje igralce, pred javnostjo pa nastopa kot velik revež, ki je povsem obubošan.

3. Položaj igralcev prvega moštva ni tako rožnat, kot se mnogim zdi. Tudi v najboljših časih jeseniškega hokeja je bilo malo storjenega za reševanje njihovih osnovnih eksistenčnih problemov, kot je, na primer, ustrezna zaposlitev, kjer bi lahko normalno napredovali, dalje interes oziroma stimulacija, da bi bili v času sezone čimveč na svojih delovnih mestih. Velika večina igralcev ima srednjo tehnično solo, pa vendar so razen ene izjeme z osebnimi dohodki krepko pod povprečjem Železarne, večina celo toliko, da to poprečje dosežejo le, če pristojejo tudi hranarino, ki v mesečnem znesku okrog 3.500 dinarjev, pomeni praktično edino materialno korist od hokeja.

4. Dejstvo je, da sporazum za dodatno zbiranje denarja ni dobil zelene luči. Nekdo, ki službeno skrbi, da ne zavijemo preveč z začrtane poti, se je celo javno pohvalil, da je k temu obilno pripomogel. Je pa še nekaj desetih skritih in odkritih nasprotnikov hokeja, ki jim je spet uspelo minirati neko akcijo. Saj ni bilo prvič!

Le oglejmo si, kaj smo v zadnjem času na Jeseniceh uspeli narediti s skupnimi močmi. Morda pokrito kopališče, spodoben kulturni dom, urejeno športno dvorano? Ničesar tega! Nekateri ne morejo iz oklepa prislovične gorenjske nevoščljivosti do bolj uspešnih oziroma priznanih, drugi so samozadovoljni, ko so v svoji majhnosti uspeli nekaj porušiti. Spet je obveljalo Parkinsonovo pravilo – največ se razpravlja in odloča o najmanj pomembnih stvareh. In tak je v osnovi predlog sporazuma tudi bil – šlo je namreč za prispevek vsakega delavca v višini dobrih 16 dinarjev na mesec (to je starih 1600 dinarjev!). V istem času, ko je bil sporazum v obravnavi, so se, na primer, za štiri-desetkrat večji znesek povečale dajatve iz osebnih dohodkov, vendar o tem ni bilo nobene razprave!

Tudi v zvezi z odpisi terjatev za izplačane osebne dohodke nekaterih hokejistov javnost ni bila korektno obveščena in to je bil v marsikateri sredini vzrok, da so odklonili sprejem sporazuma. Železarina namreč praviloma ne vodi terjatev do hokej kluba ampak do TTKS. Ta pa je del sredstev, namenjenih za refundacijo, posodila za popravilo kompresorjev, da se je dejavnost v hali sploh lahko odvijala.

5. Res je, da je bil predlog sporazuma slabo pripravljen in obrazložitev preskopa in da se je vse skupaj odvijalo v neprimernem času. Ne moremo pa mimo vtisa, da se v podobnih primerih pusti precej delavcev v delovnih skupinah in delegatov v delavskih svetih, preveč enostransko vplivati s strani glasnih posameznikov, ki pod pretežno skupnih koristi zagovarjajo vse mogoče ozke interese. V tem primeru je večina šlo za glasnike raznih večjih ali manjših klubov in društev, ki mislijo, da bodo na ta način sami prišli do večjega kosa kruha.

Se bolj nenormalen in nesamoupraven je položaj tam, kjer ti glasniki koncentrirano delujejo in kjer resnično režejo kruh, pri tem pa se držijo načela enakih železcev. Kam to pripelje, lepo vidimo v hokeju, kjer na nivoju Hokejske zveze Jugoslavije številčno močni predstavniki klubov iz Hrvaške, Srbije in Makedonije lahko izglasujejo sprejem vsakršne odločitve, ob tem pa sami v Jugoslaviji ne pomenijo ničesar!

6. Eden od mnogih očitkov »prijateljev« hokeja je, da se igra hokej pri nas »na al-banskem nivoju« in da je zato zanj škoda denarja. Poglejmo resnici v oči. Naša reprezentanca je resda izpadla iz B skupine. Vendar je tako v Avstriji kot v Švici hokej v strmeh vzponu, saj imajo na tekмах poprečno po nekaj tisoč gledalcev, za najete igralce pa plačujejo v bližnjem Beljaku, na primer, po nekaj milijonov šilingov. Ob vsem naštetem pa razlika v kvaliteti ni taka, da se je ne bi dalo v eni ali dveh sezonah premostiti. Žal to tudi nekaj stane. Uresničil se je namreč pregovor – kar smo sejali, to smo želi.

7. Pomislek iz naslova se mi je utnil, ko sem bral beležko s sestanka vodilnih družbenopolitičnih delavcev jeseniške občine o problematiki hokeja v zvezi z neuspešnim samoupravnim sporazumom. V glavnem so vsi za to, da hokej na Jeseniceh mora biti, vendar bi ga nekateri za začetek radi oklestili, najprej pri moštvu Kranjske gore, ki jim je nekam odevč, naprej pa...

Ko je vodstvo kluba razpravljalo o teh težavah, je nekdo dal predlog, ki ima pridih črnega humora – dajmo v časopis oglaš, da iščemo pokrovitelja za moštvo bivše Kranjske gore. Morebiti se bo kdo javil, mogoče celo kdo iz sosednjih republik?

Kljub vsemu bo jeseniški hokej živel naprej, v jezo redkih nasprotnikov in v veselje številnih ljubiteljev, ki so z množičnim obiskom na zadnjih tekmah najbolj dokazali splošni družbeni interes do te panoge. To obvezuje vse odgovorne, da storijo več kot doslej za ohranitev in vsestranski napredek tega športa, v katerega je bilo doslej vloženo ogromno denarja minulega dela, zato nimamo pravice uničevati s težavo priborjenih pridobitev, ker je to kapital za prihodnje rodove!

France Smolej

TRIGLAVSKI TURNI SMUK PRESTAVLJEN

Zaradi slabega snega je TRIGLAVSKI TURNI SMUK prestavljen na 17. april in s tem za teden dni tudi priložnostna otvoritev Staničevega doma pod Triglavom ter Kovinarske koče v Krmi.

Gornjesavska planinska društva

KOŠARKA BREZ TOČK Z GOSTOVANJ

GOSTOL NOVA GORICA : JESENICE 75:55 (40:29) – ČLANI

Dvorana osnovne šole v Novi Gorici, gledalcev 50, sodila sta Plevnik in Vidmar, oba iz Ljubljane.

Jesenice: Rizvanović, Božić 10, Jelovčan 3, Piriš 19, Lander 4, Trifković 3, Smolej 9, Brant 2, Matučec 5, Narobe.

Na prejšnji tekmi s Kopro na Jeseniceh se je poškodoval še Mirko Janjić, tako da so jeseniški košarkarji tokrat igrali brez štirih poškodovanih igralcev, kar se je vsekakor poznalo, predvsem pri skokih za odbitimi žogami, ki so bile v glavnem plen visokih domačinov. Ti so predvsem dobro skakali v napadu, kar so jim Jeseniceh s slabim zapiranjem v obrambi še bolj omogočili. Pobrali so veliko število odbitih žog in večkrat se je zgodilo, da so na jeseniški koš igrali po nekaj napadov zapored. Tudi v napadu so bili tokrat košarkarji Jesenic precej netočni pri metih na koš, branilci pa so pri podajah naredili vse preveč napak in poraz je bil neizbežen.

Jeseniceh so trenutno na četrtem mestu prvenstvene razpredelnice. V zadnjem kolu igrajo v domači dvorani proti Fručulu iz Ajdovščine. V primeru zmage bi se lahko povzpeli na tretje mesto.

Tekma bo v soboto, 9. aprila, ob 19,30 v dvorani ŽIC na Jeseniceh.

KLADIVAR ŽIRI : JESENICE 98:58 (44:32) – ČLANICE

Dvorana osnovne šole v Zireh, gledalcev 50, sodila sta Stamatovski iz Litije in Baloh iz Ljubljane.

Koše za Jesenice so dosegle: Lah 17, Šmitran 1, Bartelj 4, Krznarič 8, Smolej 2, Vavpotič 26.

Oslabljeni Jeseničanke, od starejših je igrala le Tanja Vavpotič, se niso mogle upirati ekipi Kladivarja, ekipi, ki je pri vrhu v prvi slovenski ligi. Igra je bila v prvem polčasu še enakovredna, v drugem delu pa so se domačinke razigrale in napolnile koš mladim Jeseničank. Po dolgem in napornem tekmovanju, ki je trajalo skoraj pol leta, čaka jeseniška dekleta še zadnja tekma na domačem igrišču in v ligi nasploh proti Senožecem.

Tekma bo v soboto, 9. aprila, ob 17,30 v dvorani ŽIC na Jeseniceh.

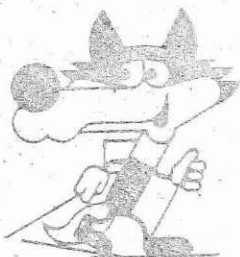
JESENICE : WSG RADENTHEIN (Radenthein – Avstrija) 40:26 (24:13)

Koše za Jesenice so dosegle: Lah 7, Bartelj 2, Stražisar 6, Krznarič 4, Deretič 7, Smolej 2, Vavpotič 12.

Dvorana ŽIC na Jeseniceh, gledalcev 30, sodila sta Samardžija in Raković, oba z Jesenic.

Jeseniceh so med tednom odigrale prijateljsko srečanje z avstrijsko ekipo WSG Radenthein, s katero že dolga leta uspešno sodelujejo. Tudi tokrat so bile domače košarkarice boljše nasprotnice, čeprav se Avstrijke pripravljajo na kvalifikacije za svojo drugo zvezno ligo. Se enkrat se je pokazala velika razlika v kakovosti avstrijske in jugoslovanske košarke, saj se Avstrijкам prav gotovo ne bi uspelo obdržati v slovenski ligi, v kateri tekmujejo Jeseničanke.

ME

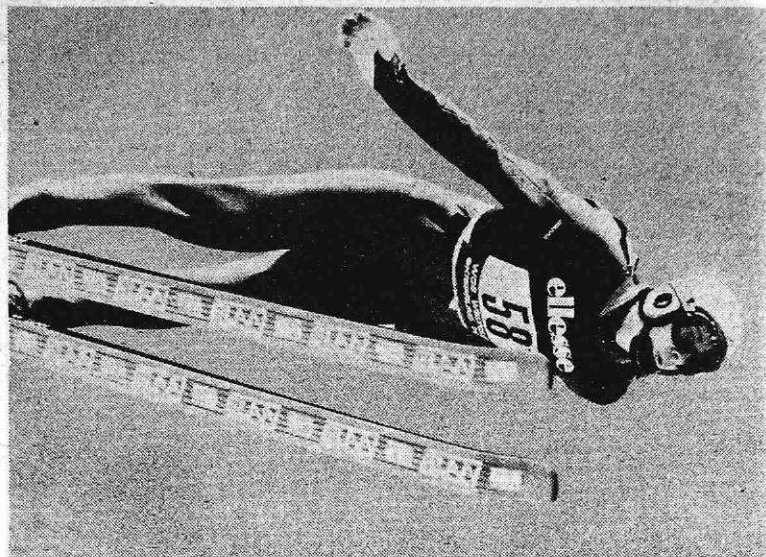
PRVENSTVO DELOVNE SKUPNOSTI E-TKR-NG V ŠAHU

Na prvenstvu delovne skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo in raziskave ter novogradnje je nastopilo sedem šahistov.

REZULTATI: Ravnik : Murnc 1:1, Ravnik : Jenko 2:0, Ravnik : Ferik 2:0, Ravnik : Pukl 2:0, Ravnik : Babič 2:0, Ravnik : Lešnik 2:0, Murnc : Jenko 2:0, Murnc : Ferik 1:1, Murnc : Pukl 2:0, Murnc : Babič 2:0, Murnc : Lešnik 2:0, Jenko : Ferik 2:0, Jenko : Pukl 2:0, Jenko : Babič 2:0, Jenko : Lešnik 2:0, Ferik : Pukl 2:0, Ferik : Babič 1:0, Ferik : Lešnik 2:0, Babič : Lešnik 1:1.

KONČNA UVRSTITEV: 1. Franc Ravnik 11 točk, 2. Stanko Murnc 10,3, Miran Jenko 8,4, Vili Ferik 6,5, 5. Franc Pukl 4,6, Janez Babič 1,5, 7. Janez Lešnik 1 točka.

baj

Miran Tepeš (foto F. Sluga)

SPREJEM ZA JESENISKE KEGLJAČE NA LEDU

Predsednik Skupščine občine Jesenice Franc Brelih je prejšnji teden sprejel člane jugoslovanske reprezentance v kegljanju na ledu, ki se je z velikim uspehom udeležila letošnjega evropskega prvenstva v kegljanju na ledu v Švici.

Reprezentanco so sestavljale tri ekipe z Jesenice, in sicer Vatrostalna, Murka in Krivec. Ekipa Krivec dvajseto mesto ekipa Murka trinajsto mesto. Največji uspeh so naši tekmovalci dosegli v posamezni konkurenci, saj je Lado Sodja osvojil naslov evropskega prvaka, Jože Klinar pa je zasedel peto mesto.

Franc Brelih je poudaril, da so jeseniške ekipe kegljačev že prejšnja leta dosegale pomembne mednarodne uspehe, letošnji ponovni velik uspeh, posebno posameznikov, pa predstavlja in dokazuje zavzeto delo tekmovalcev, ki zahteva veliko prostega časa in odpuščanja. Pri nas je malo tekmovalcev v kegljanju na ledu, zato je ta velik evropski uspeh treba še bolj ceniti. Franc Brelih je tekmovalcem čestital za velik uspeh, evropskemu prvaku Ladu Sodja pa je izročil knjižno darilo.

Za tem so tekmovalci in vodstvo kluba spregovorili o delu, uspehih in problemih v tej športni panogi. Predsednik kluba za kegljanje na ledu Jesenice Jože Ajdišek je

predvsem poudaril, da je potrebno dokončno urediti status tega športa pri nas in zagotoviti viro financiranja. Sedanja dotacija Zveze telesno-kulturnih organizacij Jesenice je izredno skromna, tekmovalci si morajo s prostovoljnimi delom nabirati denar, marsikateri dinar pa gre tudi iz lastnega žepa. Potrebno bo rešiti tudi širša vprašanja glede organizacije kegljaškega športa na ledu pri nas. Pri nas deluje le malo klubov, in sicer poleg Jesenic še v Ratečah, Kranjski gori, na Bledu, v Zirovnici in v Mislinju. Povezani so v Zvezo za kegljanje na ledu Slovenije, ki ima sedaj sedež na Jeseniceh, medtem ko jugoslovanska zveza še ni ustanovljena.

Nazvoči so menili, naj o tem spregovorijo tudi skupščina Zveze telesno-kulturnih organizacij Slovenije. V ta šport bo potrebno pritegniti več mladih in ga razvijati tudi v drugih slovenskih krajih, kjer obstajajo pogoji, to je predvsem tam, kjer imajo umetne ledeno ploskve.

Naj še dodamo, da bodo člani jeseniškega kluba jeseni proslavili 30-letnico delovanja. Naše najboljše tekmovalce čakata letos še dva pomembna nastopa. V maju bo v Kranjski gori evropsko prvenstvo kegljačev, in sicer na asfaltu v metu v daljavo, novembra pa bo v Frankfurtu prvo svetovno prvenstvo v kegljanju na ledu.

JR

V KEGLJANJU NA LEDU IN ŠAHU PRVAK DELOVNA SKUPNOST E-TKR-NG

Na prvenstvu Železarne v kegljanju na ledu je nastopilo 456 sodelavcev, 379 moških, 55 žensk in 22 aktivnih igralcev. Glede na število zaposlenih jih je bilo največ iz TOZD Livarna. Nastopilo je 100 tekmovalcev več kot v lanskem letu.

REZULTATI: ŽENSKKE: 1. Milena Lužnik – E-TKR-NG 59 točk, 2. Justina Kralj – E-TKR-NG 51, 3. Nuša Bundalo – KO-FI 50, 4. Tončka Klinar – KO-FI 49, 5. Erika Bricelj – E-TKR-NG 43, 6. Metka Noč – Žičarna 41, 7. Martina Bernard – E-TKR-NG 40, 8. Manda Bakič – HVJ 38, 9. Zdenka Numanović – HVJ 37, 10. Bogdana Hribar – E-TKR-NG 37 točk itd.

MOŠKI: 1. Ciril Grabnar – HVJ 83 točk, 2. Franc Aleš – Žičarna 77, 3. Dominik Kučina – KSI 75, 4. Franc Klečič – Valjarna debele pločevine 73, 5. Franc Bratun – E-TKR-NG 69, 6. Stane Biaggi – Transport 69, 7. Janez Babič – E-TKR-NG 69, 8. Marjan Komel – Vzdrževanje 65, 9. Janez Biček – Jeklarna 64, 10. Andrej Brce – Strojne delavnice 63 točk.

AKTIVNI TEKMOVALCI: 1. Lado Sodja – Remontne delavnice 370 točk, 2. Tone Petrovič – Valjarna žice in profilov 339, 3. Alojz Babnik – E-TKR-NG 307, 4. Valentin Jeklar – Valjarna bluming-štel 279, 5. Peter Ilić – Remontne delavnice 268, 6. Rade Radinović – Remontne delavnice 243, 7. Milan Čop – KO-FI 225, 8. Brane Gašperšič – HVJ 219, 9. Andrej Kutin – Jeklarna 216, 10. Roman Leban – Energetika 211 točk.

ŽENSKKE EKIPNO: 1. E-TKR-NG 153 točk, 2. KO-FI 125, 3. HVJ 105, 4. Žičarna 88, 5. Družbena prehrana 86, 6. Transport 86.

7. KSI 84, 8. Strojne delavnice 83, 9. HVJ 30, 10. Valjarna bluming-štel 11 točk.

MOŠKI EKIPNO: 1. E-TKR-NG 319 točk, 2. KSI 308, 3. HVJ 295, 4. Strojne delavnice 289, 5. Transport 284, 6. Žičarna 283, 7. Valjarna bluming-štel 279, 8. Jeklarna 276, 9. Vzdrževanje 257, 10. Valjarna debele pločevine 255, 11. Energetika 254, 12. Remontne delavnice 243, 13. Družbena prehrana 223, 14. Plavž 217, 15. Livarna 216, 16. HVJ 214, 17. Elektrode 191, 18. KO-FI 174, 19. Jeklavlek 167, 20. Vratni podboji 123, 21. Valjarna žice in profilov 61, 22. Profilarna 41, 23. Željarna 34 točk.

EKIPNI REZULTATI – ŽENSKKE PO ŠTIRIH PANOGAH: 1. E-TKR-NG 68 točk, 2. KO-FI 49, 3. HVJ 25, 4. Transport 24, 5. KSI 22 točk.

TOČKE UDELEŽBE PO ŠTIRIH PANOGAH: 1. Livarna 112 točk, 2. E-TKR-NG 91, 3. Transport 77, 4. Energetika 76, 5. Strojne delavnice 71, 6. HVJ 69 točk.

Na prvenstvu v šahu je nastopilo 16 ekip, po osem v vsakem polfinalu, prve štiri pa so se uvrstile v finale.

REZULTATI FINALA: 1. E-TKR-NG 16 točk, 2. RD 13,5, 3. HVJ 13,5, 4. Jeklarna 13, 5. Vzdrževanje 12, 6. Žičarna 8,5, 7. KSI 7,5, 8. KO-FI 0 točk.

Za prouvrščeno ekipo so nastopili: Ravnik, Murenc, Jenko, Fevk in Beton.

EKIPNI REZULTATI – MOŠKI PO PETI PANOGAH: 1. E-TKR-NG 123 točk, 2. Jeklarna 118, 3. Remontne delavnice 99, 4. Vzdrževanje 84, 5. KSI 83, 6. Strojne delavnice 72, 7. Žičarna 7, 8. Valjarna bluming-štel 69, 9. Energetika 69, 10. Transport 65, 11. HVJ 63, 12. HVJ 63 točk.

baj

Prejšnji petek so se združili v letošnji sezoni sestali predstavniki vseh hokejskih klubov na zaključni slovesnosti, na kateri so bili podani rezultati zadnjih srečanj in končna razvrstitev.

V 9. in 10. kolu so bili doseženi naslednji rezultati:

9. KOLO:		
Naklo : Prevoje	1:11	
Tržič : Kokrica	2:6	
Leše : Bl. Dobrava	5:7	

10. KOLO:

Kokrica : Leše	14:3
Prevoje : Tržič	2:4
Bl. Dobrava : Naklo	6:3

Lestvica in končni vrstni red:

1. Prevoje	1	0	7	1	2	76	25	15
2. Bl. Dobrava	1	0	7	1	2	74	38	15
3. Kokrica	1	0	5	2	3	56	36	12
4. Tržič	1	0	5	2	3	65	33	12
5. Naklo	1	0	2	2	6	48	49	6
6. Leše	1	0	0	0	10	19	158	0

Moštvo Prevoje je na lestvici prvo, ker ima iz medsebojnih srečanj z ekipo TVD Partizan Blejske Dobrave ugodnejši rezultat v doseženih in prejetih golih (+2), PREVOJE : BLEJSKA DOBRAVA 4:5 in 6:3.

Moštvo Kokrice je tretje, ker ima v medsebojnih srečanjih z moštvom TVD Partizan Tržič dve zmagi.

Podeljen je bil tudi pokal za »fair play«, v katerem so se moštva razvrstila:

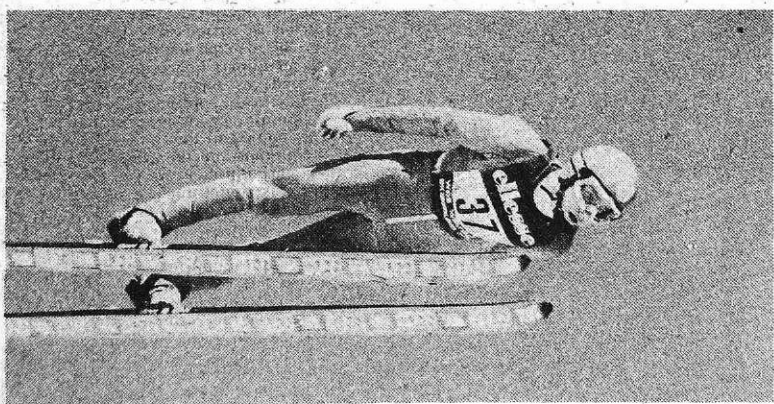
1. Leše	25 minut kazni
2. Bl. Dobrava	42 minut kazni
3. Prevoje	42 minut kazni
4. Kokrica	97 minut kazni
5. Tržič	119 minut kazni
6. Naklo	138 minut kazni

Lestvica najboljših strelcev v MLHL je sledeča: 1. S. Japelj (Tržič) 32 točk (26 zadetkov + 6 podaj), 2. Robert Hribar (Bl. Dobrava) 31 točk (25+6), 3. Zoran Rozman (Bl. Dobrava) 31 točk (15+16), 4. Dolinar (Prevoje) 21 točk, 5. T. Hudobivnik (Kokrica) 18 točk, 11. Janko Štamfelj (Bl. Dobrava) 12 točk (9+3).

Najboljše tri ekipe in prva v tekmovalni »fair play« so prejele pokale, najboljšim trem strelcem pa je medalje podelil predstavnik HZS.

Po končanem uradnem delu so se predstavniki klubov dogovorili o nadaljnjem tekmovalnem v medobsejni ligi v hokeju na ledu, kjer naj bi odpravili pretrirano grobost in okrepili disciplino.

R. Z.

Rajko Lotrič (foto F. Sluga)